

Юрій Нестеренко

Відчай

Так, це вона, верхня межа, апотеоза відчаю!

М. Щербаков

Що, якщо, довірливо блукаючи у темних
підземеллях світобудови, ви натрапите на
істини до того жахливі й огидні,
що знання їх оберне усе ваше існування
на нескінченний кошмар?

"Рильме гфурку"

Всі маршрути ведуть замерзлих
У вічний холод і марноту

Fleur

Спочатку була нудота. Не різка нудота отруєння, що підступає до горла блювотними спазмами, але й дає водночас надію на подальше полегшення, а в'язка, тяжка нудота слабкості після довгого важкого сну в задушливому приміщенні. Наповнює їдкою ватою груди, сухою гидотою - рот і пульсуючим свинцем - голову. З одного боку, найменше в такому стані хочеться вставати й взагалі ворухитися. З іншого - розумієш, що, якщо продовжувати лежати, голова розболиться вже по-справжньому. Отже, треба все ж таки пересилити себе і встати. І непогано б відчинити квартиру, навіть якщо надворі зима...

Це були його перші усвідомлені думки. Слідом за усвідомленням прийшло здивування: він зрозумів, що дійсно не пам'ятає, яка тепер пора року. Поки здивування перетворювалося на занепокоєння, а занепокоєння - на страх, він виявив, що не пам'ятає, що було напередодні... або до цього... або... він марно намагався вихопити з пам'яті хоч якийсь фрагмент свого життя, але натикався лише на порожнечу. Або (це відчуття прийшло трохи пізніше) на глуху стіну, що відсікла його минуле. Втім, із сьогоднішнім справи йшли не краще. Він не знав, де він перебуває і як тут опинився.

Не знав, хто він і як його звуть.

Зусиллям волі він придушив зростаючу паніку. Треба проаналізувати, сказав він собі. Він може мислити, це вже добре. Я мислю, отже, я існую... Фраза прийшла звідкись здалеку, найімовірніше, вона не сама народилася в його мозку. Отже, у стіні існують шпаринки, через які щось просочується, і якщо послідовно їх розширювати... розколупувати... роздирати...

Він розплющив очі.

Зір підтвердив те, про що вже інформувало сприйняття дотику: він лежав на досить-таки жорсткому ліжку, де не було ані простирадла, ані ковдри, ані подушки. Тільки щось на кшталт церати... брудної та липкої церати під його голим тілом. Втім, не зовсім голим... подекуди на ньому якісь ганчірки й клапті, але це несхоже було на одяг. Розглянути докладніше було складно - доводилося пригинати підборіддя до грудей, через що одразу починало ломити шию й потилицю, та й до того ж світло в приміщенні було надто тьмяним. Світло виходило з вкритого пилом прямокутного плафона на стелі, що горів явно упівсили, і до того ж нерівно: тремтяче, агонізуюче освітлення. "Акумулятори на останньому подиху", - прийшла ще одна чужа, "застінна" думка. Акумулятори? Чому акумулятори? Хіба будинок не має бути під'єднаний до загальної електромережі?

Все ж навіть таке освітлення давало змогу розібрати, що кімната зовсім невелика. За винятком ліжка, у ній були лише шафа біля протилежної стіни й столик біля стіни між ними. У четвертій стіні були двері, і ще одні - праворуч від шафи. Вікон не було зовсім. Пахло затхлістю, немов тут ніхто не жив уже багато років.

Він, нарешті, сів на ліжку (у скронях і потилиці одразу тяжко запульсувало), а потім встав на підлогу, з незадоволенням відчувши пил і бруд під босими ногами. Гірше того - варто було йому зробити крок, як під п'ятою щось бридко й волого хруснуло. Щось, схоже, живе... точніше, що було живим за мить до того, як він на це наступив. Тарган? Дуже може бути, що й тарган... бррр, гидота! Він гидливо протягнув п'яту брудною підлогою, намагаючись зчистити рештки цієї тварюки. Потім підійшов до шафи й відчинив дверцята. Усередині виявилось кілька пластмасових вішалок, але жодного одягу.

Він попрямував до дверей біля шафи; інтуїція підказувала, що за ними - не коридор, а туалет. Коли він відчинив двері, світло автоматично увімкнулося з гучним клацанням, що змусило його здригнутися. дійсно, там виявився сумщений санвузол - зовсім крихітний, але освітлений дещо яскравіше, ніж кімната. Ліворуч був унітаз, праворуч - умивальник, а прямо - загорнута непрозорою блакитною фіранкою ванна. Колись усе це, мабуть, виблискувало фаянсом і хромом, але ті часи давно минули. Кахлю не було, його заміняв якийсь пластик. У яскравішому, хоча й тут теж нестійкому, світлі ще ясніше видно було бруд на підлозі й підозрілі плями на стінах. Тхнуло

цвіллю.

Він повернувся до унітаза і скривився; сидіння і дно були в бурих патьоках, давно, втім, засохлих. Чомусь промайнула асоціація між відкритим унітазом і нижньою щелепою черепа. Деякий час він стояв, чекаючи звершення звичайного фізіологічного ритуалу, але з нього так і не вийшло ані краплини. Просто не хотілося. А от пити хотілося. Точніше, не стільки навіть пити, скільки позбутися мерзеного присмаку в роті.

Він розвернувся до зливальниці. Вона була не в кращому стані, аніж унітаз; на дні - чи то пісок, чи то лусочки іржі, і кран заляпаний якоюсь засохлою гидотою. Так, пити з-під цього крана він точно не буде. Але принаймні обполоснути обличчя й руки... Він повернув ручку змішувача. Почулося здавлене сипіння, немов із горла вмираючого астматика, але води не було. Замість неї з крана посипався сірий пил. Потім звук змінився, немов повітря зустріло додаткову перешкоду. Він уже простягнув руку, щоб повернути змішувач у вихідне положення, але тут кран чмихнув і виплюнув цілу жменю тарганів. Ударившись об дно зливальниці, вони кинулися врозтіч; деякі, втім, безглуздо заметушилися і закрутилися на місці.

Його першою, рефлекторною реакцією було відскочити, доки комахи, що ринули через край зливальниці, не почали падати йому на ноги; однак він одразу ж зметикував, що треба закрити кран, звідки вже лізли нові таргани. Тільки-но він встиг це зробити, як відчув мерзений лоскочущий дотик, - кілька комах, що впали на підлогу, вже дерлися на його щиколотки. Він виконав щось на кшталт судомного танцю на місці, струшуючи їх, і відстрибнув до унітаза, з огидою дивлячись на тварюк, що розбігалися по підлозі. Якби він був у взутті, неодмінно передавив би їх - але зараз міг лише позадкувати, наскільки це було можливо у крихітній комірчині, і сподіватися, що вони не полізуть на нього знову.

"Смішно, - подумалося йому. - Я, людина, загнаний у кут якимись жуками. Адже вони ж навіть не отруйні." Проте він не міг перемотти свою гидливість. Ці тварюки завжди викликали у нього непереможну огиду. Завжди? Здається, це ще один спогад, що прорвався з його невідомого минулого...

Але таргани, мабуть, теж усе ж таки боялися людини. Незабаром вони розбіглися - деякі прошмигнули у кімнату, деякі - під фіранку; куди поділися інші, він не встежив. Він підняв погляд від підлоги й подивився у дзеркало над умивальником. Воно теж було запорошеним і брудним, але посередині красувався неправильний овал чистішого скла (якщо це було скло), немов би хтось квапливо протер собі віконце. Чоловік глянув на себе здалеку, потім зробив крок ближче, з незадоволенням вивчаючи незнайоме нездорово-бліде пом'яте обличчя з глибокими тінями під очима і неохайними клопотями волосся, що стирчало над пов'язкою. Пов'язкою, так. Його голова на рівні чола була неохайно обмотана чимось на кшталт несвіжого бинта. Втім, ні - він ще більше наблизив обличчя до дзеркала - це був не бинт із належною йому ажурно-нитяною фактурою, а якась суцільна, щільна сірувато-жовтувата тканина з рваними торочкуватими краями. І такі ж пов'язки й просто клапті, що якимось чином трималися - мабуть, присохлі - були в нього багато де - на шиї, на правому плечі, на лівому передпліччі, на грудях зліва, на животі... а пальці були у шрамах, немов у слідах від перснів...

Здається, щось прояснюється. Він потрапив у аварію, дістав травму голови (і не тільки), тому нічого й не пам'ятає... Але де він, у такому разі? У лікарні? Архітектура будівлі явно віддавала чимось казенним. Але, якщо це і лікарня, то закрита і занедбана років п'ятдесят тому...

Крові на пов'язках не було. Болю під ними (він помацав, спершу обережно, потім сильніше) теж. Однак спроба відірвати хоча б довгий клапоть, що зверху донизу перетинав його живіт, успіхом не увінчалася. Спершу він просто потягнув, збільшуючи зусилля доти, поки (тепер уже) не відчув болю, потім різко смикнув кілька разів поспіль, щоразу розплачуючись новим імпульсом болю, - але пов'язка трималася намертво. Немов... немов вросла у його тіло. Та ні, дурниці, сказав він собі. Треба буде просто чимось її відмотати... повинна ж тут десь бути вода...

Він знову підвів очі до відображеного у дзеркалі обличчя і раптом відсахнувся: по дзеркалу

(як йому здалося на коротку мить - прямо по його обличчю) знизу вгору пробіг здоровенний тарган. Цього разу - за лічені сантиметри від його очей. І тепер він ясно побачив, що з цією комахою щось не так. По-перше, тарган був не рудим і не чорним, а якимось блідим, нудотно-білястим. По-друге, він був занадто великим для домашнього таргана. І, головне, у нього було сім ніг. Не шість, як у всіх комах, і навіть не вісім, як у павукоподібних, а сім. Три ліворуч і чотири праворуч.

Мерзенна тварюка раптом завмерла у середині дзеркала, немов спеціально даючи вивчити себе і переконатися, що нікому нічого не ввижається. Перемагаючи себе, чоловік деякий час дивився на виродка. Нога не була відірвана - кінцівки дійсно росли асиметрично і, здається, навіть були різної довжини. Чоловік безпорадно озирнувся на всі боки у пошуках предмета, яким можна прибити виродка, потім сердито нагадала собі, що є й значно важливіші проблеми. Він повернувся до ще не обстеженої ванни. Після всього вже побаченого особливих надій на працюючий душ він не мав, але все ж таки відсмикнув фіранку.

І завмер. Стіну над ванною перетинав розмашистий напис, вочевидь зроблений пальцем, щедро вмочуваним у щось темно-червоне. Тільки одне слово: "ВІДЧАЙ".

Від неохайних букв донизу тягнулися давно засохлі патьоки. Мимоволі простеживши їхній напрямок, він опустил погляд у ванну - і ось тут йому вперше захотілося закричати.

На дні ванни, червоно-бурому від засохлої крові (так, він більше не міг боягузливо переконувати себе, що це зовсім не кров), лежав обличчям донизу голий мрець. Чоловік, виходячи з усього, не старий і в непоганій фізичній формі, хоча це його не врятувало. У тому, що це саме мрець, і до того ж не першої свіжості, сумніватися не доводилося; синювато-бліду шкіру вкривали плями білястої цвілі. Водночас трупного смороду чомусь не відчувалося. Не видно було і будь-яких ран із заднього боку тіла - але той, хто втратив пам'ять, не сумнівався, що спереду вони є, і ще які. Схоже було, що цього нещасного в буквальному сенсі втопили в його власній крові (злив був заткнутий пробкою). Скільки крові в дорослій людині - здається, близько п'яти літрів? Не так багато, але захлинутися можна і в тарілці супу... або ж вона раніше померла від крововтрати? Втім, смертельними могли бути й самі рани, з яких витекло стільки крові...

Відсутність смороду, однак, викликала думку, що труп насправді може бути зовсім не трупом. А, скажімо, манекеном. І взагалі все це - якийсь ідіотський розіграш, влаштований друзями, що не в міру розійшлися. Напоїли, відвезли у якийсь занедбаний будинок (але чому в занедбаному будинку є електрика, і в яку епоху будували будинки без вікон?), вимазали тут усе фарбою, засунули ляльку у ванну... А таргани-мутанти? Що, серед його друзів є фахівці з генної інженерії?

Однак навіть це не пояснює втрату пам'яті. Людина, яку напоїли, може геть не пам'ятати, де і з ким вона пила - але ж не все своє попереднє життя! До речі, чи пила вона взагалі в тому житті? Може, він був ідейним тверезником? Він не міг згадати навіть цього.

Усе ж таки він нахилився і невпевнено штовхнув лежаче тіло. Холодна слизька шкіра, вкрита рідкими волосками, злегка піддалася під пальцями. Ні, це точно не гума або щось подібне! Він гидливо відсмикнув руку і, озирнувшись, витер її об фіранку - яка, втім, теж аж ніяк не справляла враження стерильної.

Від поштовху права рука мерця трохи повернулася, і тепер ясно було видно, що її пальці в крові, особливо вказівний - але не суцільно, а головним чином кінчики. Мабуть, затиснута між боком і стінкою ванни, рука не скупалася в загальній кривавій калюжі на дні... тоді що виходить - він спеціально вмочував її у свої рани? Вмочував, щоб зробити цей напис? Якщо вмираючий має шанс залишити останнє послання, хоча б і в такий спосіб, логічніше очікувати, що він напише ім'я вбивці або щось на кшталт цього...

Той, у чий свідомості пронеслися тепер ці думки, не наважився знову торкатися трупа і вже тим більше перевертати його. Йому виразно уявилося, що б він побачив: шкіра, суцільно вкрита кров'ю, моторошні різані рани - судячи з кількості крові, бідолаха буквально шматували -

можливо, внутрішні органи, які вивалюються через ці розрізи... Ні, ні! Що б тут не трапилося, звідси треба забиратися якомога швидше, поки він не став наступним!

Він вискочив назад у кімнату і рвонув ручку дверей, що вели, за його уявленнями, у коридор. Промайнула моторозна думка, що двері виявляться замкненими - і точно: вони не побажали відчинятися ані назовні, ані всередину. Але перш, ніж паніка остаточно накрила його, він придивився до дверей уважніше і зрозумів, що ті просто зсуваються вправо. З нової спроби труднощів не виникло. За дверима дійсно виявився коридор, скупо освітлений такими самими тьмяно мерехтливими плафонами. Вікон не було і там.

Тут він згадав, у якому вигляді вискочив із кімнати, і вирішив усе ж таки знайти хоч якусь заміну одягу. Вибір був невеликий - або намагатися щось спорудити з церати на ліжку, або з фіранки у ванній. Ситуація ускладнювалася тим, що нічого ріжучого в нього не було, а рвати синтетичний матеріал було б непросто. Однак церату, як виявилось, хтось уже наполовину порізав. Невже з тією ж самою метою? Так чи інак, він згорнув собі з половини, що залишилася, щось на кшталт спідниці. Не надто надійно - якщо доведеться бігти, напевно розмотається і звалиться... втім, якщо йому дійсно доведеться бігти, у нього будуть проблеми серйозніші за голий зад.

Уже є. Він намагався гнати від себе цю думку, але та лише накочувалася сильніше. Добром це не скінчиться, не скінчиться, це не може скінчитися добром... "Відчай". Відчай, туга і страх... так, уся атмосфера тут (де?) до цього спонукала. Але було ще щось, крім усвідомлення того, що він прокинувся (прийшов до тями!) бозна де, нічого не пам'ятаючи, по сусідству з мертвим, який захлинувся у власній крові... Покопавшись у куцо́му уривку своєї пам'яті, він з подивом зрозумів, що цим чимось була миготлива думка про генну інженерію. Немов... немов він випадково зачепив хворий зуб, який до цього заспокоївся і не давав про себе знати. Чому? Чому ця думка викликає в нього такий страх? Можливо, ці пов'язки - результат не аварії, а біологічних експериментів? Якихось операцій, зроблених проти його волі? Хоча до чого тут генна інженерія? Генетики... наскільки він міг згадати, генетики нікого не шматують, вони оперують на мікроскопічному рівні... Чи справа була навіть не в генній інженерії як такій, а в чомусь, частиною чого вона була? У чомусь, що (ні! ні! не треба!) він не міг згадати. Він знову спробував, незважаючи на страх, що розлився липучим холодом. Ні. Не згадати. Порожнеча.

Він підійшов до столика, який досі чомусь уникав його пильної уваги, і виявив, що це не просто столик. Половину його займав вбудований екран, а можливо, і ще якісь пристрої. Чи були там засоби зв'язку? Зараз це вже важко було сказати: все це було знищено, виламано й розкуражено з якимось диким оскаженінням. Лише сиротливо стирчав із кришева обірваний світловод. Раптово чоловік вдивився, наскільки дозволяло тьмяне світло. У ніші, що залишилася від екрана, серед уламків електроніки (фотоніки, прорвалося з порожнечі, електроніка - застарілий термін) валялося щось, що не було схоже на елемент схемотехніки. Він підняв цей маленький, округлений з одного кінця предмет і підніс його до очей. Наступної миті він з огидою зрозумів, що роздивляється зірваний людський ніготь; внутрішній бік був у засохлих кривавих лахміттях. Невже той, хто тут усе ламав, орудував нігтями? І дикий біль нігтя, що виривається з м'ясом, його не зупинив?

Той, хто втратив пам'ять, віджбурнув свій трофей і з тугою подумав, що йому не завадить хоч якась зброя. Одразу ж, втім, облудна підсвідомість замінила "не завадить" на "не допоможе", але він спробував відігнати цю думку. Хоча б стілець... адже мав бути в цій кімнаті стілець? Але дарма - стільця ніде не було.

Він знову вийшов у занурений у мерехтливу напівтемряву коридор, тільки тепер усвідомивши, що коридор іде не прямо, а плавно загинається, утворюючи, вочевидь, кільце з досить великим радіусом. У який бік іти - ліворуч чи праворуч? Куди не піди, все одно не розгледити завчасно, що ховається за поворотом... Він прислухався. Ні з лівого, ні з правого боку не долидало жодного звуку; гнітючу тишу лише іноді порушувало електричне потріскування

світильників, що нерівно горіли. Він пішов праворуч. Під ногами була все та ж брудна підлога - скільки років тут не було прибирання? Втім, він уже не шкодував, що доводиться йти босоніж - це давало змогу рухатися практично беззвучно. Ліворуч тягнулася глуха стіна, праворуч - двері, подібні до тих, з яких він вийшов. Або, можливо, не зовсім подібні - судячи з відстаней між ними, не за всіма з них ховалися настільки ж маленькі комірчини. Але у нього не було бажання заходити всередину і наштотхуватись там... дідько його знає, на що там можна наштотхнутися. Його завдання - вибратися звідси якомога швидше, а отже, треба йти до виходу. Має ж десь тут бути вихід?

Тьмяне тремтяче світло порушувало відчуття реальності, заважало орієнтуватися, створюючи враження, що все це - просто кошмарний сон, у якому він так і буде вічно крокувати брудним похмурим коридором, що не має ані початку, ані кінця... На якусь мить він настільки упевнився в цьому, що почав себе щипати. Зрозуміло, без жодного бажаного результату. Втім, пригадалося йому, насправді щипати себе - це забобон, больові відчуття теж можуть снитися, щоправда, зазвичай вони слабші, ніж наяву, але той, хто спить, про це не здогадується, - а щипок і наяву не надто болючий... Але, якщо він настільки логічно розмірковує про сон, то, напевно, все ж таки не спить. Однак, що як він і дійсно вже описав цим коридором повне коло і пішов по новій? Якщо вихід за однією з цих однакових дверей... Або виходу нема взагалі, одразу сплигло у голові. Та ну, маячня! А хіба не схоже на маячню все те, що оточує його відтоді, як він прийшов до тьми?

Ці думки обплутували його липучим холодним страхом, який він марно гнав від себе. Усьому має бути пояснення. Усьому має бути...

Так, звісно. Але хто сказав, що воно тобі сподобається?

Він струснув головою. Треба було якось позначити двері, з яких він вийшов, тоді б він точно знав, пройдено чи ні повне коло. Позначити? Чим? Власною кров'ю?

Та ні ж, цикнув він на шугнувшу істеричну думку. Залишити відкритою, що може бути простіше! А може, він так і зробив? Чи зачинив він двері, коли вийшов у коридор? Першого разу - точно так, природне бажання закритися людини, яка зрозуміла, що вона гола... а от удруге... він не міг згадати.

Одразу ж, втім, він отримав доказ, що ще не описав повне коло.

На чергових дверях праворуч усе в тій самій манері, буро-червоним із патьоками (кров'ю, визнай уже це, кров'ю), було написано: "УБИЙ СЕБЕ ЗАРАЗ".

- Обнадійливо, - пробурмотів він. Це було перше слово, сказане ним за той час, що він себе пам'ятав. Зазвичай таким оборотом мови позначають усе життя, але в його випадку... дідько, але ж минуло, напевно, лише хвилин десять. Хоча в нього відчуття, немов він блукає цією моторошною будівлею не менш як годину... Йому не сподобався звук власного голосу. Якесь хрипке каркання. Напевно, перед цим він мовчав дуже довго.

А може, навпаки - зірвав горло від крику?

Він завмер у запізнілому переляку, прислухаючись. Може, навіть це його незрозуміле бурчання приверне якихось невідомих тварюк із сутінків коридору? Або навіть просто з-за цих дверей...

Але все, як і раніше, залишалося тихо. Хррр... клацання... хрррр... крак! Чоловік здригнувся від несподіванки. Один із плафонів попереду раптом згас, зануривши свою секцію коридору в темряву. Що там за цією секцією далі, не було видно через кривизну коридору. Дуже легко було уявити, що...

Чоловік напружено чекав, вдивляючись у темряву. Ні, сказав він собі, плафон просто вийшов з ладу. За такої стрибуючої напруги, явно далекої від номіналу, це не дивно. Він знову перевів погляд на двері. Навряд чи той, хто залишає подібні заклики, його друг. А якщо ворог намагається тебе відлякати, нерозумно йти у нього на повіді. Якби за дверима була реальна загроза, навряд чи його стали б попереджати про неї, навіть у такий екзотичний спосіб... Він смикнув ручку - двері покірно в'їхали у стіну - і увійшов.

Схоже, це була якась лабораторія. Ось саме що "була". Тут повторився той самий лютий розгром, що й зі столиком у його комірчині, тільки у більших масштабах. Уся підлога була рясно усипана рештками понівечених, розтросчених приладів, з м'ясом видертих зі стійок і стелажів; тепер уже важко було сказати, для якого виду досліджень вони призначалися. Тут же валялися уламки крутящогося стільця, який, мабуть, незнаний вандал намагався використовувати як кувалду, але пластик стільця виявився занадто легким і нетривким для такого застосування.

Той, хто втратив пам'ять, зробив кілька обережних кроків, боячись поранити ноги. Але, здається, осколків пробірок і предметних скел тут не було - наскільки, звісно, можна було розібрати у такому хаосі й за такого освітлення. Значить, швидше фізика, аніж біологія чи хімія... хоча хтозна - звідси могло здійснюватися лише дистанційне керування обладнанням у якійсь герметичній камері... Серед уламків пластикових корпусів і плат траплялися якісь металеві пластини, сердечники, котушки, обмотки - але, здається, нічого, що можна було б використати як зброю. І весь цей погром було вчинено давно, уламки встигли зарости пилом... пилом, що майже приховав бурі плями на підлозі. У кутку височіла масивна металева станина якоїсь установки, що виявилася не до снаги руйнівнику. І на її борту красувався черговий напис, зроблений у той самий спосіб: "ТЕМРЯВА ШВИДШЕ ЗА СВІТЛО ХА ХА ХА". Від останньої палички останньої літери "А" тягнулася униз цівка з краплею на кінці. Прямо на цій краплі сидів білястий тарган... ні, скоріше жирний круглий павук, що немов би виповз попити крові. Але насправді і цівка, і крапля давним-давно засохли.

Гидливо кривлячись - павуків він шанував не більше, ніж тарганів, - чоловік все ж підійшов ближче, бажаючи роздивитися членистоноге. Чи виявиться представник іншого виду таким же мутантом-потворою, чи все ж таки нормальним павуком? Тобто потворність тут - відхилення чи норма?

Він наблизився повільно, не бажаючи сполохати тварюку, але обережність виявилася зайвою. Павук не рухався. Він був давно мертвий. Так і присох до кривавої краплі - схоже, йому не вистачило розуму забратися, коли вона почала загусати... Чоловік підняв з лабораторного столу уламок прозорого полімеру, що колись, імовірно, був частиною екрана, і поколупав ним висохле білясте тільце. Павук упав на стіл підібганими ніжками догори. Ніг, як і належить усім павукам, було вісім. Три праворуч і п'ять ліворуч.

Чоловік повернувся у коридор. Цього разу він свідомо залишив двері відчиненими. Для орієнтації, сказав він собі, хоча насправді - радше для того, щоб не бачити напис на них. Але, варто було йому про це подумати, як напис з усіма його патьоками встав у нього перед очима. "Убий себе зараз..." Що б там не було колись, у цій лабораторії, поки що приводів для самогубства він не бачив. Для оптимізму, втім, теж...

Раптово чоловік здригнувся, наздогнаний новою хвилею липучого страху. Фізика, лабораторія, мутанти - все це немов злилося до купи, вищербивши зі стіни, що відіскла його пам'ять, ще одне поняття: радіація. Що, якщо в цьому вся справа? Якщо ця дивна будівля (дослідницький центр? клініка?) стала жертвою якоїсь ядерної аварії, тому тут усе давно занедбано, і усе це затхле повітря пронизане повільною смертю. Якщо мутували навіть комахи й павуки, куди більш стійкі до радіації (звідкись він це знав), то людина тут напевно приречена. Тому і "убий себе зараз" - поки ще можеш зробити це без великих страждань. Від променевої хвороби помирають у страшних муках...

Але навіщо персоналу, який поспіхом залишав будівлю після аварії, трошити обладнання? Злість на техніку, що схибила, звісно, зрозуміла, навіть учений може зірватися, але коли для порятунку дорога кожна секунда... І всі ці криваві написи? Голий труп у ванні? Хтось, хто забрів у заборонену зону вже після катастрофи й надто пізно зрозумів, що наробив?

А може, не було ніякої евакуації? Може... їх просто списали? Влада бажала приховати правду про катастрофу і нікого не випустила... Або все ж таки не радіація, а якась біологічна погань, і вони усі виявилися заражені... заражені й небезпечні... До речі, чи здатна радіація

запобігти гниттю? А може, якийсь вірус якраз здатний...

Але він? Хто, у такому разі, він? Один із покинутого тут персоналу чи піддослідний? Як він міг вижити тут стільки часу - адже з моменту катастрофи, схоже, минув не один рік? Що він пив, що їв? Не тарганів же... Від цієї думки його пересмикнуло.

Чи є інші вцілілі? І чим загрожує зустріч із ними? Хто залишає ці написи? Спочатку він думав, що слово "відчай" написав перед смертю той чоловік у ванній. Але він стікав кров'ю, він не міг дістатися у такому стані звідти сюди або навпаки... а усі написи зроблені немов однією рукою. Тоді логічно припустити, що це рука вбивці - але де нові жертви, чия кров'ю писали тут? Кудись утягнуті, можливо, ще живими? Навіщо? А навіщо написи, навіщо громити техніку? Божевілля, божевілля...

Він раптом відчув себе дуже втомленим. Не стільки навіть фізично, хоча голова залишалася важкою - нескінченна, безнадійна втома накочувалася від цих спроб раціонально обміркувати становище, болісним був сам процес мислення. "Ніхто не вижив", вирвалося раптом, немов видих агонії, з глибин свідомості. Катастрофа зачепила не тільки цю будівлю, все набагато, набагато гірше, на світі взагалі не залишилося людей, нікого, тільки павуки й таргани, що мутували, і він ніколи не вибереться звідси, ніколи, ніколи...

Він глухо застогнав крізь зуби, привалившись до вкритої чимось липким стіни, сам вражений силою відчаю, що охопив його. Відчаю, так. Чи не в такому стані робляться ці написи? "Убий себе зараз..." Ні, він має боротися. Він не дозволить цьому місцю перемогти, чим би воно насправді не було. Треба шукати вихід ("Ні! - злякано пискнула підсвідомість. - Не шукай, не треба, тільки нічого не шукай!") Треба шукати, твердо повторив собі він, і, зібравшись із силами, змусив себе зробити крок у темряву неосвітленої частини коридору.

Кілька секунд він рухався вперед, обережно переставляючи ноги та щомиті очікуючи, що щось холодне і слизьке з п'ятми от-от вхопить його за щиколотку. Темрява виявилася довшою, аніж він очікував - мабуть, сталося каскадне вимкнення кількох світильників поспіль. Але ось попереду з-за повороту з'явилося нерівне світло. Ще кілька кроків - і...

Холодне і слизьке опинилося під його ногою і впилося йому зубами у ступню.

Імпульс страху, що пронизав його, змусив його не відстрибнути, а завмерти на місці - що було не надто розумним. Однак параліч, що тривав кілька нескінченно довгих секунд, дав йому змогу збагнути, що щелепи, які розтиснулися під його ногою, занадто м'яві й зовсім не намагаються його кусати... і що він просто наступив на обличчя трупа.

"Убий себе зараз". Невже хтось усе ж таки дослухався до поради? Або точніше все ж таки, що комусь допомогли...

Тут голова мерця повернулася (не сама, запізно зметикував він, це просто тому, що він тиснув на неї своєю вагою), і нога, зіслизнувши, ткнулася у підлогу. Але замість звичного вже бруду і сміття він відчув під підошвою щось інше. Наступної миті він зрозумів, що стоїть на довгому злиплому волоссі, що розкинулося навколо голови трупа. Це жінка?

Напевно, слід було ретельніше обстежити тіло, хоча б навпомацки, а краще - витягти на світло, але огида, а також страх, що те, що вбило жінку, може все ще ховатися десь тут, у темряві, перехлеснули будь-які раціональні міркування. Чоловік зірвався з місця і помчав на світло, немов би за ним гналися пекельні демони. Його імпровізована спідниця звалилася, але він рефлекторно встиг підхопити церату, що падала. За кілька секунд він уже переводив дух, стоячи під черговим мерехтливим плафоном. Його ніхто не переслідував. У затхлому повітрі чулося лише його важке дихання.

Заспокоївшись - наскільки це взагалі було можливо в його становищі - він привів своє вбрання до ладу і знову рушив уперед. Незабаром його зусилля були хоча б частково винагороджені - праворуч відкрився прохід, що вів, вочевидь, до центру кільця. Але не встиг він порадуватися цьому видовищу, як помітив щось інше, геть не настільки обнадійливе.

Це були криваві сліди босих ніг, що йшли коридором йому назустріч і повертали у цей

самий прохід. І не тільки ніг... тут і там між відбитками ніг темніли великі плями, які подекуди зливалися у цілі доріжки, схожі на сліди величезних хробаків. Тож версію про те, що хтось просто пройшов по кривавій калюжі, доводилося відкинути. У цьому разі, до речі, кожен наступний слід був би слабшим за попередній, чого аж ніяк не спостерігалось. Ні, кров текла струмками по ногах того, хто крокував, але він наполегливо йшов уперед, перемагаючи біль...

"Гаразд, - подумав чоловік, - що б із ним не трапилося, воно трапилося там, звідки він ішов, а не там, куди", - і звернув у прохід.

Тут світло горіло зовсім тьмяно; деякі плафони періодично згасали зовсім, потім - імовірно, коли якісь конденсатори встигали накопичити заряд - із клацанням спалахували на короткий час. Ці спалахи не стільки допомагали, скільки сліпили, заважаючи очам пристосуватися до напівтемряви. Крокуючий відчув під ногою якийсь невеликий плаский предмет, що ковзнув підлогою; присівши навпочіпки, він підняв цю штуку і став під найближчим плафоном, сподіваючись роздивитися знахідку.

Це була невелика, завдовжки приблизно з долоню, прямокутна пластинка - найімовірніше, металева, а може, і з твердого пластику. Визначити її матеріал було важко, бо вона вся була густо вкрита засохлою кров'ю. Подекуди до неї присохли короткі кучеряві волосинки - скоріше з тіла, аніж з голови.

Коли знайшовший розгледів це, його горло стиснуло коротким спазмом відрази, і він ледве не віджбурнув пластину, але одразу ж змусив себе мислити більш тверезо. Яка-не-яка, а зброя... причому він, вочевидь, був не першим, кому це спало на думку. Один із кутів пластини був гостро заточений.

Чоловік взявся нігтями відскрібати знахідку від крові. Пальці майже одразу відчували жолобки на одній зі сторін. Здається, на пластині було видавлено якийсь напис.

Нарешті предмет було очищено цілком. Це виявилася табличка із золотистого металу (але вочевидь не з золота, виходячи з ваги). Напис, зроблений безумовно не вручну, складався з єдиного слова: "ГІПЕРІОН".

Він спробував згадати, що означає це слово. Спочатку свідомість упиралася все в ту ж глуху стіну. Гіперіон... гіпер... гіпер... здається, це якийсь персонаж із грецької міфології. (Хвилину тому він не підозрював про саме існування грецької міфології.) Але це пояснення не задовольнило його. Воно виникло надто поспішно, немовби намагаючись затулити його від незрозумілого страху, що вихлюпнув з дна свідомості. Страху перед чимось, що навряд чи мало відношення до Стародавньої Греції.

Та й місце, де він знаходився, могло бути чим завгодно, тільки не музеєм античності.

Попереду блиснув черговий спалах, вихопивши з п'єтми тіло, що лежало на підлозі.

Живий з побоюванням підійшов до мертвого. У тому, що той, хто лежав, був мертвий, не було жодних сумнівів - як і в тому, що це саме він залишав криваві сліди. Тіло скорчилося у тепер вже засохлій калюжі крові, спиною догори, з підсунутими під живіт руками. Ймовірно, намагався затиснути рану...

Але не це справило найтяжче враження на того, хто втратив пам'ять. Людина на підлозі була практично гола - єдиний її одяг становила імпровізована спідниця, згорнута з чогось на кшталт брудної церати.

Точно такої самої. Можливо навіть, це і була друга половина тієї самої.

"Значить... значить, він прийшов до тьми в тій самій кімнаті, і пішов... я пішов по кільцю праворуч, а він, мабуть, ліворуч... і там із ним зробили це..."

Крижаний холод пронизав нутроці того, хто був ще живий, немов лезо, що розпороло живіт його попередника. Одна маленька помилка, варто було йому звернути не в той бік... До речі, зрозумів він, і той необов'язково пішов наліво. Він міг також піти праворуч, але не звернути у прохід, а рушити далі кільцем...

До горла підступала нудота, а світло, що різко спалахувало й гасло, аж ніяк не сприяло

огляду - але все ж потрібно було обстежити труп. Якщо він сподівається отримати хоч якісь відповіді і, головне, уникнути такої самої долі... якщо її, звісно, взагалі тут можна уникнути.

Він спробував перевернути мертве тіло, але воно немов чинило опір його зусиллям. Він зметикував, що закривавлена шкіра прилипла до підлоги, і потягнув сильніше. З вологим тріском труп відклеївся від підлоги й повернувся на бік, а потім мляво перевалився на спину.

Живіт був розпоротий практично від сонячного сплетіння до паху. Липуче блискучі нутрощі жирно заколихалися, вивалюючись із рани; якийсь чорний слиз полився на і без того запаскуджену підлогу. Живий не витримав і зігнувся у нападі блювоти. Втім, справжньої блювоти у нього так і не вийшло. Нестерпні спазми стрясали й вивертали його тіло, але з рота у нього вийшла лише тонка нитка кислої слини.

"Скільки ж часу я нічого не їв?" - промайнуло в його свідомості. Втім, голоду він не відчував. Навпаки, сама думка про їжу в такому місці ледь не викликала нову серію спазмів.

Віддихавшись, він змусив себе знову подивитися на труп, який то з нещадною яскравістю осяювався черговим спалахом, то знову ставав ледь помітним силуетом у темряві. Плафон, спалахуючи, щоразу моторошно відбивався у витріщених очах спотвореного смертною мукою обличчя. І обличчя, і груди були забруднені кров'ю, але, не обмацуючи, важко було зрозуміти, чи є там рани. Однак, придивившись, той, хто втратив пам'ять, зрозумів, що принаймні раніше вони там були. На мерці теж були присохлі пов'язки, як і на ньому самому...

Але головну рану ніхто перев'язувати не намагався - та й неможливо було б зробити це, не зашиваючи. Він знову подивився на розпоротий живіт. Як же цей бідолаха примудрився йти у такому стані?! Хіба що тому, що підтримував руками клубок кишок, що вивалювалися...

Новий спалах осяяв ці багряні руки зі злиплими пальцями, і нова думка пронизала мозок того, хто втратив пам'ять. Ні, не схоже, щоб цей нещасний намагався якомога більше затиснути й закрити свою рану. Його скоцюрблені пальці стискали слюзаві петлі власних кишок, впивалися у них нігтями... Ця людина мала завдавати собі пекельного болю. Але чому?! Зовсім втратила розум на ґрунті мук, не контролювала себе в агонії? Однак реакція на біль - це рівень безумовних рефлексів, навіть вчепившись у власні тельбухи випадково, він мав одразу ж відсмикнути руку...

Раптом у багрянному місиві щось сіпнулося і заворушилося. Той, хто вижив, подумав, що зараз він точно збожеволіє, якщо вже не збожеволів; йому здалося, що кишки мерця зажили власним життям і вилазять назовні. У цю мить знову згасло світло.

Чоловік з жахом відсахнувся, готовий бігти, не розбираючи дороги, і налетів на стіну коридору. Раптовість цього удару ледь не звалила його з ніг. Він утримав рівновагу, схопившись за стіну (плече занило від болю), і, розвернувшись обличчям у бік невідомої небезпеки, на мить застиг. У тиші, що настала, він почув мерзенний волого-липкий звук, немов хтось лизав брудну підлогу великим клейким язиком.

Тут знову спалахнуло світло. Мрець лежав на колишньому місці без жодного руху, як і личить мерцю. Звук видавало щось, що звивалося на підлозі неподалік від трупа. У першу мить і дійсно могло здатися, що це вилізла кишка, яка зажила своїм життям. Але це була якась червоподібна тварюка завдовжки приблизно з передпліччя; її чорне кільчасте тіло жирно блищало і залишало на підлозі криваві сліди. Під час першого спалаху людині здалося, що тварюка повзе просто на нього; він безпорадно притиснувся до стіни, хоча, ймовірно, міг би розчавити й цю істоту однією ногою. Світло знову згасло; але, коли воно знову спалахнуло, стало зрозуміло, що тварюка спокійно повзе мимо, не звертаючи уваги на охоплену панікою людину. Наскільки він зміг розгледіти, у неї не було ані очей, ані рота.

Ось у чому справа, подумав він. Ця гадина завелася у того хлопця в кишках, і він... можливо, він навіть сам розпорів власний живіт, намагаючись її позбутися. Кутом ось цієї самої пластинки з написом "Гіперіон"... Людину пересмикнуло при думці про це; на якусь мить він дуже жваво уявив собі, як проробляє це сам. Божевілля, звісно... божевілля намагатися надати собі таку "допомогу" і намагатися видерти тварюку з власних нутрощів, а потім ще й кудись іти... але,

напевно, муки, яких завдавав гад, що повзає у кишках, були абсолютно нестерпними. Як воно потрапило всередину? Заповзло через рот? Через зад? (Сміх був зовсім недоречний, але він нервово гикнув.) Ні, скоріше за все, як і усякий паразит, проникло у вигляді крихітної непомітної личинки... Це ще більше упевнило його в думці, що, навіть якщо тут і виявиться якась їжа, торкатися неї не можна. Втім (ще один спогад, що прорвався), здається, є якісь мікроскопічні глисти, здатні проникати в людину просто крізь шкіру...

"Убий себе зараз." Убий себе легким способом, поки з тобою не сталося ось таке... Це навіть більше схоже на правду, ніж версія з радіацією.

Але куди "легкий спосіб" подівся потім? Чому ця людина не спробувала, наприклад, просто порізати собі вени? Занадто повільно? Але так він напевно промучився ще довше... Все ж таки сподівався залишитися в живих? Чи просто біль зовсім позбавив його здатності мислити тверезо?

Тому що все марно, прийшла звідкись (з-за стіни?) неймовірно тужливо-втомлена думка. Думка, що здалася давньою, як сам час. Усе... марно... звідси нема виходу... навіть такого... і услід, темною хвилею, що накочується, наростає, - відчай, відчай, ВІДЧАЙ!!!

Чоловік ляснув себе по щоці, щоб привести до тями. Впився зубами в губу, поки не відчув солоний смак крові. Спокійно, наказав він собі. Треба просто зберігати голову на плечах і міркувати логічно... Чомусь саме ця розважна думка відгукнулася новим сплеском морозного жаху у нього в животі. Але він примусив себе задавити ірраціональний страх і продовжив: "Про одну небезпеку я тепер знаю точно - членисті паразити. Чи єдина вона? Цілком можливо, що і той тип у ванні, і жінка в коридорі - чи це все ж таки був хлопець з довгим волоссям? - померли від тієї самої причини. Звідки взялися ці тварюки? Все ж таки біологічний експеримент? І ми... навряд чи ми його організатори, якщо ми всі опинилися тут без одягу. Але звідси ще не випливає, що наше становище було однаковим. Можливо, не всі втратили пам'ять. Цей чоловік, що так завзято крокував кудись із розпоротим животом... скоріше за все, він усе ж таки знав, куди йде, і сподівався отримати там допомогу."

Обійшовши труп, він покрокував у колишньому напрямку і незабаром досяг, судячи з усього, центру кільця. Тут коридор розгалужувався, огинаючи товсту колону, що пронизувала підлогу і стелю. Підійшовши ближче, чоловік побачив у цій колоні зачинені двері та дві трикутні кнопки поруч. Ліфт? Дуже можливо... проте зв'язуватися з ліфтом за придохлого електроживлення було нерозумно. На щастя, рушивши в обхід колони лівим коридором, чоловік виявив вихід на сходи. Сходи виявилися гвинтовими; вони обвивали гігантський циліндр, усередині якого містилися і ліфтова колона, і проходи, що її огинали. Цей циліндр, вочевидь, був укладений у ще більший, виходячи з форми зовнішньої стіни; жодних вікон не було і тут, освітлення - ті самі плафони, цього разу вертикально розташовані на зовнішній стіні. У цю стіну, вміщуючись між витками сходів, заходив коридор, яким він щойно прийшов і який спостерігав тепер іззовні. Дивна архітектура... Плафони й тут горіли тьмяно, але не білим, а червонуватим світлом, що робило картину ще більш похмурою.

Куди ж тепер? Витки сходів повністю перекривали простір між внутрішньою і зовнішньою стінами, не даючи змоги, таким чином, побачити, як далеко вгору й униз тягнеться це "різьба". Звичайний досвід, не займаний амнезією, підказував, що вихід із будівлі, хоч би якою химерною вона була, має бути внизу, і чоловік вже зробив кілька впевнених кроків сходами, але потім зупинився. Що, якщо весь цей комплекс знаходиться під землею? Відсутність вікон якраз наводила на таку думку... особливо якщо йдеться про якийсь небезпечний і секретний проєкт...

Він зупинився, нерішуче повернувся. І побачив на першій зі сходинок, що вели від майданчика нагору, черговий кривавий напис:

"НЕ ХОДИ ТУДИ!"

Тепер у нього вже не було колишньої впевненості, що ці написи залишає хтось, ворожий йому. Найімовірніше - такі самі жертви невідомих експериментаторів або ж катастрофи, що їх спіткала... що, втім - логічно нагадав він собі - ще аж ніяк не означає, що їм слід беззастережно

довіряти. Ці люди (чи живий хто-небудь із них досі?) могли помилятися, могли, нарешті, бути просто божевільні... хтось же трошив з осатанілою лютьтю прилади? І що там, до речі, було написано в розгромленій лабораторії - якась явна нісенітниця на тему темряви й світла...

Проте він знову розвернувся і пішов униз. Мало не побіг, тим паче що сходи були досить крутими, але вирішив, що тут треба усе робити з обережністю.

Сходи були такими ж брудними та занедбаними, як і усе в цьому моторошному місці. Можливо, навіть ще бруднішими - найімовірніше в ті часи, коли тут усе працювало, персонал користувався ліфтом, а сходи призначалися лише для аварійних випадків. Тому й освітлення мало такий відтінок.

Він оминув кілька майданчиків із виходами (щоразу завмираючи та прислухаючись, перш ніж пройти повз чергові двері), але вирішив дійти до самого низу. Якщо внизу виявиться підвал, тоді він підніметься на рівень вище... Звідкись виникла безглузда думка, що цей спуск невідомо куди брудними сходами крізь зловісну червону напівтемряву нагадує сходження у пекло. Так, отже, концепцію пекла він теж згадав. Як, втім, і те, що ніколи у неї не вірив. "Нісенітниця, - сказав він собі й цього разу. - Тут усе абсолютно матеріально. Навіть ці чортові тварюки-мутанти." Еге ж, "чортові"... Втім, для пекельних демонів і неправильні членистоногі, і навіть членисті хробаки, що оселяються у кишках, якось дрібнуваті.

Нарешті він дістався самого низу. Останній майданчик упирався у напіввідкриті стулки високих розсувних дверей, що вели не всередину циліндра, а назовні. Мабуть, дверний механізм заклинило в такому положенні, або ж справа була знову-таки у дефіциті енергії. Однак щілина, що залишилася, була досить широкою, щоб у неї пролізти. За дверима було абсолютно темно.

А на правій половині дверей красувався ще один напис, зроблений тим самим способом у тій самій манері: "НЕ ДУМАЙ". Про що саме пропонувалося не думати, залишилося загадкою, оскільки частина дверей увійшла у стіну. Чоловік спробував зрушити з місця важку стулку, але з тим самим успіхом він міг би смикати скелю. Гаразд. Врешті решт, як відомо, заклики не думати про щось конкретне на практиці ведуть до прямо протилежного результату.

Він постояв, прислухаючись, потягнув носом - жодного свіжого вітерця, та сама затхла гидота запустіння, що й усюди тут. Нарешті, набравшись духу й стискаючи в руці свою єдину зброю - табличку з гострим кутом - він протиснувся у темряву.

Слабка надія на те, що якась автоматика увімкне світло, не виправдалася. Якщо така автоматика тут і була, то не працювала. Повернутися й пошукати іншого шляху назовні? Але хто сказав, що такий шлях є або що він безпечніший?

Він постояв ще трохи, чуючи у темряві лише швидкі перелякані удари власного серця, а потім, витягнувши ліву руку й обмацуючи підлогу босими ногами, все ж таки рушив уперед.

За кілька... миттєвостей? хвилин? він не поручився б, що правильно визначає час у таких умовах, хоча вже зрозумів, що опинився у дійсно великому приміщенні - пальці його руки торкнулися стіни. Стіна була заповнена, але під пилом відчувалася гладкість пластику чи якогось подібного матеріалу. Він рушив праворуч, ведучи по стіні рукою, натрапив на якусь вертикальну металеву штангу, обійшов її, і рука знову провалилася у порожнечу. Він пішов туди, поки не уперся у чергову перешкоду...

Спочатку йому здавалося, що він дотримується напрямку, але, в якийсь момент обернувшись, він не побачив щілини у дверях, через яку мало сочитися світло зі сходів. Ані там, де розраховував побачити, ані взагалі де-небудь. Зі зростаючим жахом він зрозумів, що блукає лабіринтом і забрів уже далеко від входу... а можливо, тепер остаточно згасло й аварійне освітлення. Та що ж це за прокляте місце?! Кому знадобилося будувати тут ще й лабіринт?!

Він знову спробував зусиллям волі задавити паніку. З будь-якого лабіринту можна знайти вихід, потрібно лише весь час іти вздовж правої стіни... або вздовж лівої, головне - раз вирішивши, вже не змінювати це рішення. Але варто було йому спробувати слідувати цьому принципу, як він переконався, що ходить навколо величезного куба. Принцип працює тільки для топологічно

зв'язного лабіринту... якщо він правильно згадав, що таке топологічна зв'язність...

У відчаю він рвонувся вперед, налетів у темряві на чергову стіну і почав бити по ній кулаком. Судячи зі звуку, стіна була зовсім тонкою (вона навіть злегка прогиналася під ударами), а за нею було порожньо. Він спробував розрізати стінку кутом таблички, але перепона, хоча й тонка, виявилася занадто міцною.

"Це не лабіринт", - зметикував він. "Це якийсь склад, а я блукаю між контейнерами!"

Втім, це відкриття не сильно полегшило його становище. Він, як і раніше, не мав гадки, як вибратися звідси у цілковитій темряві - хоча б знову на сходи, не кажучи вже про те, що назовні. Він спробував зрушити черговий контейнер, що встав у нього на шляху, але той, звісно, виявився занадто важким. А може, справа була в металевих штангах, на які він періодично натикався - здається, вони призначалися для того, щоб фіксувати контейнери на місці... Зрозумів він це чи згадав? Неважливо! Штанги! Склад вочевидь був заставлений не по саму зав'язку, причому контейнери, судячи з усього, не були розміщені у строгому порядку - але от штанги повинні йти через рівні проміжки й, скоріше за все, утворюють прямокутну сітку. Отже, якщо йти від однієї штанги до іншої, відраховуючи їх при цьому...

Раптово щось кругле підвернулося йому під ногу, і він ледь не впав. Було чути, як цей предмет, вивернувшись з-під ноги, покотився підлогою у протилежний бік. Що це було? Якийсь невеликий циліндр... можливо, просто сміття... Усе ж таки чоловік зробив кілька кроків туди, куди йому підказував звук, потім опустився на карачки, поклав на мить свою табличку і почав шарити руками по підлозі - обережно, щоб знову не відфутболити цю штуку. Та куди ж ти, гад, закотився... ага, ось!

Він обмацав знахідку. Гладке коло на одному кінці, а на бічній стінці начебто кнопка... Невже ліхтарик?! Він натиснув кнопку, і в руці у нього спалахнуло неясне світло, осяявши підозрілі темні плями на підлозі та стінку сусіднього контейнера з якимось багатозначним номером. Пощастило, нарешті пощастило!

Чоловік радісно схопився, і тієї ж миті отримав удар чимось довгим і твердим по голові. Перед очима блиснув спалах, і він безсило повалився на запаскуджену підлогу.

Прийшовши до тями, він кілька секунд лежав, тупо дивлячись на ліхтарик, що валявся поруч і продовжував світити. Промінь, практично паралельний підлозі, особливо рельєфно підкреслював весь бруд і пил. Маківка боліла, і чоловік подумав, що тепер, напевно, буде неабияка шишка. Потім його немов смикнуло струмом: не про шишки треба думати, а про те, хто його вдарив! Але все було, як і раніше, тихо і, здається, ніхто не збирався знову на нього нападати. Чоловік дуже обережно повернув голову і побачив майже просто над собою якісь труби. Не надто товсті, сантиметрів п'ять у діаметрі, одним кінцем вони йшли в стінку найближчого контейнера - здається, ця стінка була не суцільною, а дірчастою... Чоловік узяв ліхтарик - йому, як і раніше, ніхто не перешкоджав - і, посвітивши на контейнер, переконався, що це дійсно так. Потім він сів на підлозі й перевів погляд і промінь світла в протилежний бік, бажаючи зрозуміти, куди ведуть труби. Тієї ж миті у нього перехопило подих від жаху.

Промінь вихопив із темряви безмовну постать, що стояла менш ніж за кілька метрів від нього. Фігура була одягнена у (саван, здалося йому в першу мить) колись білий лабораторний халат (причому, здається, це було її єдине вбрання) і стояла нерухомо, під неприродно великим кутом нахиливши голову на ліве плече; довге чорне волосся повністю приховувало обличчя. Руки були безсило опущені; на мертво-блідих голих ногах засохли цівки крові, що простягнулися з-під халата.

Здавалося, що вона (вона, зрозумів той, хто втратив пам'ять, це жінка) мовчки роздивляється непроханого гостя, посміхаючись під завісою свого волосся посмішкою, що не обіцяє нічого хорошого. Сидячий на підлозі закричав би під цим невидимим поглядом, але у нього перехопило горло. Пальці судомно зашпортали по підлозі у пошуках залишеної десь таблички. Але вже наступної миті він зрозумів, що його жах і острах викликані лише несподіванкою. Навряд

чи ця жінка могла бути тим, хто його вдарив.

Бо він, нарешті, звернув увагу на труби, що в кількох місцях встромлялися крізь халат їй у груди й сонячне сплетіння. Вона була насаджена на ці труби, немов комаха одразу на кілька шпильок.

Одразу ж той, хто втратив пам'ять, зрозумів, що ніхто не бив його по голові. Він ударився об ці труби сам, коли схопився, бувши просто під ними.

Тепер він підвівся і підійшов до мертвої жінки. Вільні кінці труб, бурі від крові, стирчали зі спини не менше ніж на метр; на підлогу з них натекла калюжа. Ззаду халат був забруднений червоним набагато сильніше, ніж спереду, і чоловік відмовився від ідеї вдягнути ці просочені кров'ю ганчірки (для чого, звісно, довелося б спочатку зняти з труб тіло). Однак йому спала на думку резонна думка обшукати кишені халата.

Їх було лише два. Правий виявився порожнім, зате в лівому виявився складений листок. Чоловік розгорнув його і підніс до ліхтарика. Це був якийсь список, складений від руки (на щастя, цього разу не кров'ю):

д-р Калкрін - сам.
д-р Гарт - інфаркт
проф. Поплавська - божевілля
д-р Зільбершмід - сам.
д-р Накамура - сам.
д-р Лебрюн - кома
проф. Вард - пожежа в лабораторії, вочев. сам.
проф. Штрайхер - пок. із собою в псих. клініці
д-р Жирольдіні - смерть у ДТП, вочев. сам.
д-р Вонг - інсульт
проф. Ковальова - пішла у монастир, прийн. обітницю мовчання

Той, хто втратив пам'ять, крутив папір у руці. Загадкове "сам.", мабуть, означало самогубство ("Убий себе зараз!"). Але що означав увесь цей список загиблих учених? Не всі з них, щоправда, померли фізично, але, у будь-якому разі, загинули для науки... Чи можливо, що всі ці трупи, які він тут бачив - це вони і є? А він сам, у такому разі - один із тих, хто вижив? Скажімо, професор Поплавська... хоча ні, це, здається, жіноче прізвище (він знову подивився на мерту, що стояла поруч із ним). Тоді, можливо, Лебрюн, що прокинувся від коми... хоча це місце найменше схоже на діючий шпиталь... так, так, він уже про це думав... але чи можливий якийсь гібрид коми з летаргією, за якого покинутий усіма на кілька місяців пацієнт не лише не помирає, а й здатний самостійно прийти до тями? Здається, це чиста фантастика... хоча він досі не знає, у чому полягав експеримент - якщо це був експеримент...

І решта зі списку. Пожежа у лабораторії, дорожня аварія - якимось це мало схоже на те, що він тут бачив. Хоча він бачив лише чотирьох... точніше, трьох, на четверту він лише наступив. Але, якщо про смерть учених відомо, чому тіла кинули тут? А може, те, що написано у цьому папірці, відображає лише офіційну версію?

А може, все тут занедбано саме тому, що всі люди, які знали про це місце, померли, збожеволіли, впали в кому? Та ну, нісенітниця, не може така величезна будівля бути ініціативою невеликої групи осіб, не відображеною в урядових або корпоративних документах... Хоча - що він може сказати напевно? Він, який не пам'ятає навіть, як його звать?

Він пошарив променем по підлозі в пошуках кинутої таблички, знайшов, постояв, не знаючи, що робити з папером. Через брак кишень, нести в руках три предмети було незручно. Може, завчити цей список напам'ять? Чи є в ньому якась цінність? Єдиний предмет у кишені жінки, що померла страшною смертю... Можливо, саме ця інформація коштувала їй життя? З

іншого боку, вбивця цей папір не чіпав...

Але чи був узагалі вбивця? Не схоже було, що жертва чинила опір; її ноги стояли на підлозі, а не були підігнуті, як сталося б, якби її, вже вмираючу, штовхали вперед, насаджуючи на труби все далі й далі. А головне - як мав розташовуватися вбивця, щоб труби не завадили йому зробити те, що він зробив? Вони б уперлися в його власні груди...

Але ще складніше уявити собі, що вона зробила це сама. Сама, докладаючи чималу силу, насадила себе на труби і йшла вперед, ковзаючи по металу, що пропоров її тіло, поки вистачало сил... Який же жахливий біль вона повинна була відчувати! Невже на світі існує щось, здатне змусити людину вчинити таким чином?! Навіть хробак у кишках не здавався достатньою причиною...

Однак цей ліхтарик - чи не вона його зронила? Адже вбивця навряд чи кинув би його тут, далеко від виходу!

Але мертво тіло вже нічого не могло прояснити. Можливо, якби він був... як же це називається? патологоанатомом! - та мав при собі інструменти... Але, хоча він усе ще не знав, хто він, він чомусь був упевнений, що точно не медик.

Зрештою він обмотав аркуш навколо ручки ліхтаря і підібрав з підлоги табличку. Потім вирушив на пошуки виходу.

Ліхтарик світив тьмяно - вочевидь, і його акумулятор був практично розряджений, отже з пошуками, безумовно, слід було поквартитися. Але все ж хоча б і з таким джерелом світла склад уже не здавався чимось на кшталт зачарованого лісу. Контейнери не були навмисно розставлені так, щоб заплутати людину, що опинилася тут, тож він досить швидко відшукав вихід назад на сходи. Це його, втім, уже не влаштовувало, і він рушив уздовж стіни у пошуках виходу назовні. Але, на свій подив, обійшовши весь склад по периметру, так і не знайшов більше жодних дверей. Деякий час він стояв у подиві - деякі контейнери були вочевидь занадто великі, щоб протягнути їх по вже знайомих йому гвинтових сходах. Як же вони тут опинилися? Він із сумнівом подивився на тьмянний ліхтарик і все ж таки знову рушив углиб складу.

Думка, що промайнула у нього, справдилася - через деякий час він знайшов їх. Великі квадратні люки в підлозі - точніше, навіть не люки, а майданчики підіймачів, за допомогою яких вантажі підіймалися звідкись знизу. Значить, це все ж таки не нижній рівень підземелля? Хоча, можливо, під будівлею проходять тунелі... Так чи інак, потрапити туди він не міг. Жодних кнопок, що приводять у дію механізм підіймачів, він не виявив. Спроби відкрити на пробу декілька контейнерів теж успіхом не увінчалися. Довелося ні з чим повернутися на сходи.

Як він і планував, він піднявся на наступний рівень і увійшов у прохід, що вів усередину циліндра. Тут теж було зовсім темно, однак, варто було йому зробити кілька кроків, з натужним клацанням запалилося світло, причому яскравіше, ніж раніше - це було так несподівано, що він здригнувся, але одразу ж зрозумів, що просто подекуди автоматика ще працює. Бажаючи поберегти батарею, він погасив ліхтар.

Обігнувши шахту ліфта, він опинився у коридорі. Тут теж клацнуло, але світло не увімкнулося. "Можливо, у наступній секції спрацює", - подумав чоловік і зробив кілька обережних кроків уперед. Привід для обережності, здається, був. Підлога під ногами була не просто брудною - вона була якоюсь масною, місцями слизькою. Це не була кров. Ні засохла, ні навіть свіжа. Це було щось інше. І запах. До загальної атмосфери затхлості й запустіння тут домішувалося щось інше. Щось важке й неприємне. Не запах розкладання, ні. Швидше так могло пахнути щось живе... щось, що навіть найбільш екзальтований любитель природи не захотів би бачити своїм вигодованцем. Точніше, не захотів би бачити взагалі.

Чоловік зупинився в нерішучості. Тепер він почув і звуки. Тихі, ледь помітні. Вологі. Шкребучо-ворушація.

Він підняв ліхтар, тримаючи його, як держак меча. Але не увімкнув - зробив ще один крок, знаючи (звідкілясь виринуло це знання), що опиниться в зоні досяжності датчика, що відповідає

за освітлення наступної секції. Ця надія виправдалася. Клацнуло, а потім запалилося світло.

Світло осяяло коридор, що виглядав зовсім не так, як інші приміщення цієї дивної будівлі. Тобто спочатку, вочевидь, він був збудований і оздоблений у тій самій манері. Але якщо в інших місцях за час запустіння скупчилися лише пил і сміття, то тут усе виглядало набагато гірше. Зі стелі там і сям звисали якісь торочкуваті шмарклі, лахміття чогось на кшталт запорошеного павутиння та блідо-м'ясисті бурульки; на стінах жирно блищали драглисті патьоки й кошлатилися ляпки плісняви; на підлозі, усипаній мертвими комахами, подекуди, обдимавши й розірвавши штучне покриття, стовбурчилися потворні, вкриті слизом гриби, схожі на шматки абортіваних ембріонів. Але не це було найгіршим. О ні, це було всього лише тло, що майже не відклалося у свідомості того, хто втратив пам'ять. Бо той, паралізований жахом і огидою, витрищався на те, у що в темряві ледь не устромився носом.

У якомусь метрі від його обличчя поперек коридору висів розіп'ятий труп. Звісно, це був уже не перший мрець, якого він побачив за цей день, - але попереднім, хоч би якою моторошною не була їхня загибель, дуже пощастило порівняно з тим, що мав пережити перед смертю цей нещасний. Точніше, нещасна; хоча ніякого одягу на тілі не було, той, хто втратив пам'ять, не одразу зрозумів, що це жінка. Шкіру з неї здерли майже повністю; лише в нижній частині тіла з багряного м'яса де-не-де звисали напіввідірвані клапті - можливо, мучителю забракло часу, або його щось відвернуло. Але особливо моторошно виглядала кругла голова з викачаними кулями позбавлених повік очей і вискаленими в останньому крику безгубими щелепами. Ніг не було зовсім - від стегон залишилося лише місиво кривавого, у патьоках жиру, лахміття, з якого стирчали жовтуваті кістки, а все, що нижче, було, схоже, навіть не відрубано, а просто виламано з колінних суглобів. Живіт мучениці був розпоротий, і кишки, вивалившись у розріз, звисали на зразок потворного горбистого вим'я. У її розтягнуті в боки руки впивався тонкий, але, вочевидь, міцний дріт, що прорізав зап'ястя практично до кістки; лівий був прив'язаний у такий спосіб до кронштейна, на якому, можливо, колись було встановлено камеру спостереження, а правий - до вентиляційної решітки в протилежній стіні. (Вентиляція тут, до речі, не працювала, як, схоже, і в усій будівлі.)

Важко сказати, скільки тривала її агонія; але тепер у цьому пошматованому і понівеченому тілі знову рясніло життя. Багряно-блискуча обдерта плоть місцями вже обросла якоюсь губчастою гидотою, але головне - вся була порита, поїдена дрібними дірками, точніше, прогризеними ходами; з цих ходів вилазили, повзали по мертвому тілу і знову ховалися усередині численні тварюки, схожі на переміш хробака з комахою. У них були трикутні голови, членисті передні лапки - всього одна пара - і м'які звивисті тільця. У довжину вони не перевершували трьох сантиметрів, але на трупі (і тим більше, вочевидь, усередині нього) їх було безліч, і саме їхнє копірвання створювало той звук, що насторожив того, хто втратив пам'ять. На відміну від мурашок або термітів, вони рухалися мляво і незграбно; нерідко зриваючись з мертвої плоті та шльопаючись на підлогу. Під їхнім жахливим гніздом уже скупчилася ціла купа дохлих тварюк; ще живі шкреблися і звивалися серед трупів товаришів.

Коридор був не настільки вузький, щоб розп'ятий труп не можна було обійти, але важко було уявити собі наочніший знак, що далі йти не варто. Той, хто втратив пам'ять, позадкував. З відкритого рота мертвої жінки вивалилися одразу кілька членистоногих хробаків і, немов відчувши матеріал для нового гнізда, доволі спритно, наскільки дозволяла їхня потворна будова, поповзли в його бік. Це стало останньою краплею - він повернувся і кинувся бігти. Безпристрасна автоматика визначила, що світло в цій секції більше не потрібне, і темрява знову приховала жах, що лишився за його спиною.

Але за мить до того, як світло згасло, він встиг побачити дещо ще. На дверях ліфта - якраз так, щоб розп'ята могла це бачити й, цілком імовірно, її ж власною кров'ю - була написана ще одна фраза. Фраза, яка найменше відповідала побаченому в цьому коридорі та й взагалі в усьому цьому проклятому будинку: "СМЕРТІ НЕМА".

Він отямився лише тоді, коли майже зовсім задихнувся від швидкого бігу вгору крутими

сходами. Він повалився на коліна й уперся руками у сходинку перед собою, шумно й тяжко дихаючи; серце калатало так, немов намірилося розламати ребра, прорвати шкіру й шльопнутися мокрим шматком м'яса на брудний майданчик. З тим самим звуком, з яким шльопалися псевдохробаки, що зірвалися з трупа...

Він знову постарався вибратися з липучого виру паніки та міркувати логічно. Чим би не було те, що він щойно бачив, зрозуміло одне - це аж ніяк не самогубство. І той, хто це зробив - той, хто любить вбивати людей ТАКИМ способом - цілком можливо, все ще живий і десь тут, в цій будівлі... І, до речі, хто сказав, що він тільки один?

Нарешті, віддихавшись (і з подивом зрозумівши, що геть не спітнів), він підняв голову - і упнувся поглядом у напис "НЕ ХОДИ ТУДИ". Ага, тут він уже був... виходить, він збіг знову до початкового рівня... Але тепер він вже знов не був налаштований сприймати серйозно ці написи. Убий себе зараз. Смерті нема. Маячня... ото ж бо й воно, що, найімовірніше, це просто маячня. Напевно, це все ж таки пише вбивця. Збожеволілий маніяк, у якого геть-чисто знесло дах. У будь-якому разі, людина хоч із якимись залишками здорового глузду навряд чи могла зробити те, що вона зробила з тією жінкою... Він або вони, знову нагадав собі той, хто втратив пам'ять. З одним маніяком ще є шанс впоратися голими руками, а...

Він подивився на свої руки. Ну точно. Ліхтарик, усе ще обгорнутий папірцем, валявся на сходинці поруч, а от таблички ніде не було. Тепер він згадав, як на бігу з нього стала звальюватися "спідниця", і він машинально підхопив її... Ну зрозуміло, похмуро подумав він. Цивілізована людина у всій красі - кидає єдину зброю, щоб дотриматися нікому не потрібних умовностей пристойності... Треба було б спуститися униз і пошукати табличку. Але він не міг себе примусити. Йому ввижалося, що мерзенні хробаки з ногами вже повзуть за ним знизу вгору сходами... Та й усе одно, що він зробить цією жалюгідною табличкою? Вона не здатна замінити навіть найпростіший ніж. Нею неможливо завдати глибокої рани, і навіть неглибокої вийде лише у тому разі, якщо супротивник не чинить опору... Усе безнадійно, усе. Йому ніколи звідси не вибратися. У нього виникло бажання написати просто на підлозі "ВИХОДУ НЕМА". Якби в нього зараз йшла кров, він би, мабуть, так і зробив...

Він струснув головою. Ні, треба боротися з цими нападами відчаю. Треба... боротися... Він узяв ліхтар і підвівся. Угору сходами? Чи спочатку все ж таки обійти до кінця той рівень, на якому він прокинувся, дослідити решту кільця? Він знайшов там три трупи, так. Але тепер він переконався, що небезпека може чатувати не тільки там. І взагалі, перший труп виявився у ванній за дверима тієї самої кімнати, де він лежав непритомний і безпорадний. Якщо міркувати так, його мали прикінчити ще там, разом із тим хлопцем... А може, він взагалі обраний? Може, йому не загрожує та сама доля, що іншим, і саме тому він досі живий? Втім, якщо й так, то чи не тому він обраний, що йому уготоване щось ще гірше?

Він тяжко зітхнув. Гадати безглуздо. Він ступив у отвір, що вів усередину циліндра, навіть не знаючи, чому обирає цей варіант - може, просто тому, що не хотілося знову дертися крутими сходами. Цього разу він обійшов шахту ліфта з іншого боку і рушив коридором, у якому ще не був.

Тут жодних трупів не виявилось - якщо не брати до уваги кількох дохлих тарганів, що трапилися йому на підлозі (або павуків, або ким там вони насправді були). Раптово йому спало на думку, що, мабуть, на початку своєї подорожі він би не розгледів ці трупики у напівтемряві на брудній підлозі. Тут було не менш брудно, але... виходить, світло, нехай і болісно мерехтливе, стало горіти дещо яскравіше і стабільніше? Тільки в цьому коридорі, чи на всьому рівні? Чомусь він зовсім не відчув радості від цього відкриття. Можливо, десь вирубилися великі секції плафонів - або іншого обладнання - і коштом цього більше енергії стало надходити до тих, що залишилися? Тоді вся ця ілюмінація ненадовго... Але навіть такий варіант був не найгіршим. Може... може, все це місце *пробуджується*? Не як хворий, що виходить із коми, а як вовкулак, що заворушився у могилі...

Він дійшов до кінця коридору і знову опинився у зовнішньому кільці. І завмер.
Звідкись зліва долинали глухі удари.

Він постояв на місці, знову гостро шкодуючи, що залишився без жодної зброї (легкий ліхтарик на цю роль аж ніяк не годився). Але тепер повертатися за табличкою тим паче не хотілося. Подумавши, він дійшов висновку, що між ним і джерелом цих звуків є перепона - інакше удари чулися б чіткіше. Приклавши руку до внутрішньої стіни кільцевого коридору, він відчув, як вона злегка здригається в такт - втім, вібрація вочевидь приходила здалеку. Навряд чи це когось б'ють головою об стінку, хоча тепер він би не здивувався й цьому. Радше - хтось або щось рветься назовні крізь замкнені двері... але що буде, коли воно вирветься?

Усе ж він пішов ліворуч, назустріч звукам. Краще будь-яка пряма небезпека, аніж невідомість. Якщо там рветься на волю така сама жертва, як і він сам - він її випустить. Якщо ж, навпаки, виявиться, що в пастку потрапив убивця... або ще якась тварюка, скажімо, черговий мутант, тільки вже далеко не комашиних розмірів... тоді він постарасться, навпаки, зміцнити двері або що там утримує цю штуку... Але як він це визначить? Переговоривши через двері? А якщо вбивця, яким би божевільним він не був, переконливо прикинеться жертвою?

Тим часом удари ставали дедалі ближчими. Ще кілька кроків - і він побачив ці двері. Вони нічим не відрізнялися від тих, з яких не так уже й давно вийшов він сам, якщо не брати до уваги понівеченого і, мабуть, наглухо заклиненого замка. Вочевидь, хтось добре постарався, щоб ці двері не можна було відчинити. І, можливо, намагався не даремно?

Однак він, схоже, переоцінив міцність самих дверей, які здригалися і прогиналися під ударами зсередини. У них не просто стукали руками й ногами - на них, здається, кидалися всім тілом. Тому, хто втратив пам'ять, навіть здалося, що на дверях уже можна розрізнити грубу випуклу подобу людського силуету - і він відчув, що зовсім не впевнений у своєму бажанні зустрітися з тим, хто так нестримно рветься назовні.

Однак, поки він стояв у нерішучості (підперти двері було абсолютно нічим, хіба що - власним плечем), ще один відчайдушний удар вибив двері з прорізу на кілька сантиметрів, а наступний зовсім перекинув їх на підлогу. І слідом у коридор вивалилося страховисько.

Із занурених у темряву безпам'ятства глибин вирвалося відповідне слово: мумія. І уточнення: зі старих фільмів жахів. Фігура практично з ніг до голови була в якихось брудних пов'язках; подекуди вони були порвані й у крові. Жодного іншого одягу чи взуття не було. З-під бинтів на голові в кількох місцях довгими потворними пасмами вибивалося чорне волосся.

Той, хто втратив пам'ять, мимоволі відсахнувся.

- Хто ти? - хрипко видихнув він, знову здіймаючи перед собою безкорисний ліхтарик, немов меч.

Фігура, знайшовши рівновагу, різко обернулася в його бік. Схоже, вона була перелякана анітрохи не менше.

- А ти? - запитала вона. Голос був жіночий. Та й обриси тіла насправді теж.

- Хотів би я сам це знати... - пробурмотів він, запізно подумавши, що, можливо, варто було вдавати з себе більш обізнаного. Або хоча б вимагати дотримуватися черговості запитань і відповідей.

- Ти нічого не пам'ятаєш? - зрозуміла вона; її голос розчаровано знизився. - Я теж. Давно ти тут?

- Кілька десятків хвилин, - знизав плечима він. - А може, годин. Я не впевнений, що правильно сприймаю тут час. І це від того моменту, що я прийшов до тям. А до того... - він знову знизав плечима.

- І я. Прокинулася у замкненій кімнаті, уся в бинтах. Якийсь час думала, що за мною придуть і щось пояснять. Потім стала кричати та кликати. Потім зрозуміла, що ніхто не прийде. Стала битися об двері... От і все. А ти? Ти ж був зовні?

- Мої двері були відчинені.

- Але що там? Тобто навколо?
- Нічого хорошого, - похмурнішав він. - Я не знаю, де вихід, якщо ти про це.
- Це ж не лікарня?
- Его ж, у пеклі можуть бути такі лікарні...
- Але й не в'язниця? Я маю на увазі... - вона озирнулася на всі боки, - надто вже тут усе запаскуджено, навіть для в'язниці. І я вибила двері камери - де наглядачі, де тривога? Таке враження, що тут уже багато років нема нікого живого...
- Ми є.
- Так. Слухай, треба ж нам якось один одного називати...
- Просто "Гей!" не підійде?
- Особисто я не хочу, щоб мене звали просто "Ей!" І потім, раптом ми знайдемо когось ще...
Або він нас знайде, похмуро подумав чоловік, але вголос відповів: - Ну, виходячи з обставин, можеш називати мене Адам, - і поправив своє єдине вбрання.
- Тоді я - Єва, - легко погодилася вона. - З огляду на обставини, - здається, вона тільки зараз збагнула, що на ній нема навіть такого одягу. Втім, голою під усіма цими пов'язками вона теж не виглядала. Чи зникла вона, під бинтами знову-таки залишилося неясним.
Він згадав про папірець, який усе ще тримав у руці разом із ліхтариком.
- Слухай, тобі щось говорить прізвище Поплавська? Професор Поплавська. Подумай.
- Ні, - похитала головою вона. - А хто це?
- Тоді, може, Лебрюн? Харт? Ковальова, нарешті? - "ні, на монастир це місце вже тим паче не схоже..."
- Ти все ж таки щось знаєш? Хто всі ці люди?
Він мовчки простягнув їй листок. Деякий час вона вивчала список.
- Думаєш, ми - хтось із цих учених? - вона повернула йому папір.
- Або жертви їхніх дослідів. Не знаю. Нічого не знаю.
- Де ти це знайшов?
- Єво, у твоїй ванні... випадково... нема мерця? - замість відповіді запитав він.
- Мерця? У ванні?! - вона здивовано витріщилася з-під пов'язок, потім до неї дійшло: -
Хочеш сказати, у твоїй є?
Він мовчки кивнув.
- І багато їх тут?
- Поки що я бачив п'ятьох. Але я побував далеко не скрізь.
- І всі у ваннах?
- Ні.
- І як вони померли?
- Так, як нам не варто, - буркнув Адам. Перед очима знову виникло видіння розп'ятої у коридорі, і він здригнувся. Втім, Єві, судячи з усього, теж чимало дісталось. - Болить? - співчутливо запитав він, киваючи на її закривавлені пов'язки.
- Трохи. Мабуть, поранилася, коли билася об двері. Треба ж, тільки тепер помітила.
- А старі рани?
- Ні, мабуть, усе загоїлося. Я навіть намагалася зняти пов'язки, але...
- Вони не знімаються, - кивнув Адам. - Та сама історія.
- Я так боюся за своє обличчя, - зізналася вона. - Боліти-то не болить, але раптом там, під бинтами, все понівечене...
- Нам зараз не про красу думати треба, - пробурчав він, подумавши про себе: "Жінки!"
- Гаразд, нумо думати про те, як звідси вибратися. Що ти все ж таки знаєш?
Він коротко розповів їй, що встиг побачити, не надто вдаючись у подробиці під час опису трупів. Втім, Єва все одно зіщулилася - мабуть, мала жваву уяву.
- Гіперіон, - промовила вона. - Від цього слова несе чимось моторошним.

- Думаю, не від самого слова, а від того, що за ним приховується. І що ми не можемо згадати.

- Не можемо або не хочемо.

Він був змушений визнати, що вона має рацію. Щоразу, коли він намагався згадати, зі дна його душі, немов потривожений мул, підійматися страхом.

- Гаразд, - сказав він вголос. - підемо нагору. На цьому рівні виходу напевно нема.

- Але ж ти не всього його обстежив? Тут можуть бути інші вцілілі. Раз ми обидва опритомніли тут...

- Не хочу тут затримуватися, - ще нещодавно він вагався щодо цього, але тепер, знайшовши компаньйона, вирішив, що від добра добра не шукають. - Якщо ми не знайдемо виходу, завжди зможемо повернутися. А якщо знайдемо - відрядимо сюди рятувальників або кого там ще.

- Може, ти й маєш рацію, - погодилася Єва. - Від цього місця мороз по шкірі. І мені зовсім не хочеться дивитися на мерців.

"Боюся, ти їх побачиш не тільки на цьому рівні", - подумав Адам, але промовчав.

Вони дійшли до сходів і, переступивши через застережливий напис, почали підійматися.

Дорога нагору виявилася набагато коротшою, аніж униз. Всього лише два рівні. Увійшовши на верхній, вони опинилися між ліфтом і ще якимись розсувними дверима; ніякого коридору тут не було. Колись ці двері були, вочевидь, зачинені, але хтось розкуражив їх, вбивши, судячи з понівечених країв, якийсь грубий клин між стулками, а потім розсунувши їх за допомогою важеля. У першу мить Адам зрадив, що їм не доведеться проробляти ту саму роботу (тим паче, що своє знаряддя той, хто їх штурмував, забрав з собою), але одразу ж зрозумів, що, якби їхній попередник у такий спосіб вибрався на волю, рятувальники або хто там іще із зовнішнього світу вже побували б тут. Судячи з пилу, що лежав на всьому, злом стався хтосьнаколи...

Усередині було темно, але не зовсім; у темряві світилися якісь вогники. Невже зірки? Ззовні ніч? Адам увімкнув ліхтарик і рішуче зробив крок уперед; Єва пішла за ним.

Але це була не нічна вулиця і навіть не вікно на неї. Точки, що світилися, і дійсно нагадували зірки, але поруч із зірками у вікні зазвичай нема жодних написів. Вочевидь, це було зображення на екрані... точніше, як показав ковзнувший промінь ліхтарика, на стіні, що одночасно грала роль екрана. Нижче промінь вихопив із темряви приборну консоль, що простяглася вздовж протилежної до входу стіни, а перед нею стояли два високі крісла з підголівниками.

Затримавши промінь на лівому кріслі, Адам побачив нерухомо звислу з підлокітника руку. Він очікував побачити щось подібне.

Адам і Єва підійшли ближче. В обох кріслах сиділо по одній людині. Ліворуч чоловік, праворуч жінка. Чомусь в одній спідній білизні. Голова чоловіка безсило впала на груди, голова жінки, навпаки, була закинута. Тьмяний уже промінь ліхтаря висвітлив біле обличчя, розшматоване згори донизу глибокими борознами, наче ранами від кігтів, і порожні криваві дірки на місці очей. Єва мимоволі скрикнула і схопилася за плече Адама. Той підняв за волосся голову чоловіка. Обличчя цього мерця теж було роздряпане, але не так жорстоко. Зате рот і все підборіддя в нього були в засохлій крові. Тьмяно блиснули зуби, але не всі - деякі з них були зламані, один так і стирчав під кутом із ясен.

- Що це? - гидливо вигукнула Єва, наступивши босою ногою на щось м'яке, холодне й липке. Адам посвітив і нахилився.

- Як на мене, людський язик, - констатував він, дивлячись на підлогу.

- От гидота... відрізаний?

- Більше схоже на відкушений...

- А руки! Ти бачиш, що з його руками?!

Адам провів променем спершу по одній, потім по іншій руці мертвого чоловіка. Вигляд у них був моторошний. Їх немов роздирав оскраженілий звір; з передпліч були вирвані цілі шматки

м'яса, видно було роздерті вени й сухожилля. Кров залила підлокітники й застигла великою калюжею під кріслом...

- Вони... збожеволіли й роздерли одне одного? - припустила Єва з тремтінням у голосі.

- Як на мене, гірше, - похитав головою Адам, присівши перед кріслами навпочіпки та роздивляючись із ліхтариком закривавлені пальці одного і другого трупа. - Кожен із них зробив це сам із собою. Він погриз собі руки та стік кров'ю. А вона... вона до кістки роздерла собі нігтями обличчя, витиснула очі та, здається, встромила пальці через очниці просто у мозок.

- Та що ж тут таке сталося?! - голос Єви був близький до істерики. - Може... тут у повітрі якась погань, від якої у людей зносить дах? - вона зробила рух, щоб бігти геть, але Адам спіймав її за руку:

- Якби так, воно давно поширилося б усією будівлею - двері ж розкриті.

- Так і поширилося! Сам кажеш, тут скрізь понівечені трупи!

- Але з нами-то все гаразд. Якщо щось і було, значить, давно вивітрилося.

- Все гаразд?! Це ти називаєш "все гаразд"?! - вона тикала розчепіреною п'ятірнею у свої пов'язки.

- Принаймні більше, аніж з ними, - він кивнув на мерців. - На них, до речі, жодних пов'язок нема. І, коли це з ними сталося, вони були в одязі, який не пропускав кров.

- Ну ще б пак. Адже це вони тут заправляли.

- Не знаю... Але принаймні ті, хто їх роздягнув, виявили певну повагу до тіл. Посадили назад у крісла, а не просто кинули на підлогу, - він повернувся і посвітив на консоль, не пожвавлену жодним вогником. - Чого не скажеш про пульт. Тут усе громили з тією ж люттю, що й в інших місцях... Тільки з екраном не впоралися, бо картинку показує сама речовина стіни, і вона, вочевидь, досить міцна... Що ж, не знаю, що тут сталося, але принаймні зрозуміло, що це за місце.

- І що це?

- Космічний корабель. Ми не на Землі.

- Ти думаєш так, тому що ця картинка схожа на зоряну карту?

- Це і є зоряна карта. Але не тільки, - він знову посвітив на крісла. - Бачиш ці ремені?

Плечові, поясні... Якби це була наземна споруда, тим, хто сидить за пультом, не потрібно було б пристігатися.

- Тут нема невагомості.

- Отже, ми летимо з прискоренням. Або тут діє штучна сила тяжіння. Або ще якийсь фізичний принцип, про який ми не пам'ятаємо.

- А може, ми вже сіли?

- Може. Але це навряд чи, - Адам знову дивився на великий екран. Він не пам'ятав практично нічого з астрономії, але не сумнівався, що підписи під яскравими кружечками - це назви зірок. І все ж ця карта була незвичайною. Щільність зірок знижувалася від країв до центру, у центрі ж знаходилася досить велика пляма, яка обрисами нагадувала метелика; чітких країв вона не мала, але, що ближче до центру, то світлішою була. На периферії плями ще виднілося кілька зірок, але в середині було зовсім порожньо. У перший момент ця пляма здалася Адаму просто дефектом екрана - цілком зрозумілим, з огляду на те, в якому стані було все на кораблі, - але потім він вирішив, що цей "дефект" має надто вже правильний характер. Потім його увагу привернуло якесь мерехтіння в лівому нижньому кутку; там ритмічно спалахувало й гасло червоне коло з написом "Глізе 581". Ще лівіше й нижче горіло жовте коло, підписане "Сонце".

- Тобі щось говорить назва "Глізе 581"? - запитав Адам.

- Ні... не знаю. Мені здається, я зможу згадати...

- Думаю, це і є наша мета. Точніше, була. Тільки ми її давно пролетіли й зараз тут, - він вказав пальцем у центр "метелика".

- Хіба люди вже навчилися літати між зірками? Я нічого про це не пам'ятаю.

- Я теж. Але, схоже, навчилися. Нас не викрали іншопланетяни, це точно земний корабель, виходячи хоча б із написів...

- І що ж, на твою думку, тут сталося?

- Не знаю. Якесь божевілля. Чорт його знає, чим воно могло бути викликане, але на різних членів екіпажу це подіяло по-різному. Одні стали троцити техніку і вбивати один одного. Інші - самих себе, причому не менш по-бузувірському. Третім пощастило найбільше. Вони всього лише втратили пам'ять.

- А пов'язки?

- Вочевидь, ми постраждали в сутичці з першими. Але все ж залишилися живими.

- Я не про це. Має бути ще четверта категорія. Хто перев'язав нас, хто надав нам допомогу? Якщо хтось з екіпажу залишився живий і здоровий, то де вони, чому не намагаються лагодити корабель, чому покинули нас? Мене так і взагалі замкнули...

- Не думаю, що хтось залишився живий, - похитав головою Адам. - У будь-якому разі, нормальний. Надто вже все тут занедбано. Можливо, хтось допоміг нам, але був убитий потім. А може, втрата пам'яті була не миттєвою, і ми ще встигли перев'язати один одного. Тепер нам більше нема звідки чекати допомоги.

- А навіщо було мене замикати?

- Щоб захистити від тих, хто ще бродив зовні, - знизав плечима Адам. - Якщо це зробив я, тоді зрозуміло, чому я не замкнув сам себе. Мабуть, надійно це можна було зробити, тільки зламавши замок, і я боявся, що не виберуся...

- Все ж таки, раптом хтось із безумців ще залишається в живих?

- Не знаю. У мене таке відчуття, що тут нема нікого, крім нас, але нічого не можна гарантувати. Корабель великий...

- А як щодо одягу?

- Що щодо одягу? - не зрозумів Адам.

- Припустимо, нас роздягнули, щоб надати медичну допомогу - хоча незрозуміло, чому одяг не залишили у наших каютах, особливо якщо це робили ми самі... Припустимо також, що безумці зривали одяг своїх жертв. Але ти сам кажеш - той, хто роздягнув пілотів, виявив повагу до їхніх тіл...

- Ну... не знаю. Можливо, це божевілля наздоганяло не всіх одночасно...

- А я взагалі не впевнена, що твоя гіпотеза з божевіллям правильна. І що всі ці смерті та руйнування - справа людських рук.

- А чий? Хочеш сказати, у нас на борту чужий? - скептично усміхнувся він.

- А чому б і ні? Ми все ж таки побували на цій Глізе. І знайшли там життя - чи це воно нас знайшло...

- І якийсь монстр досі блукає відсіками та коридорами?

- Якщо ніхто не зміг з ним упоратися - а схоже, що так і є... і якщо він не здох сам...

- Ні, зачекай. Припустимо, якісь смерті можна пояснити так. Особливо якщо цей монстр розумний - тварина навряд чи здатна розіп'яти людину на дроті... Але ці пілоти вочевидь наклали на себе руки, і не найприємнішим способом!

- Ми не знаємо, - заперечила Єва. - Зламани зуби й нігті можуть бути результатом боротьби. І рани теж. Те, що за формою сліди укусів схожі на людські, нічого не доводить... Адже ми не знаємо, який він має вигляд.

- Або вони.

- Так. Або вони.

Адам деякий час мовчав, дивлячись на спотворене тіло чоловіка. Потім відвів промінь ліхтаря вбік, не в змозі більше виносити це видовище. Але так було ще гірше: звідкілясь із найтемніших глибин свідомості, де навіть у найрозсудливішої людини приховується ірраціональне, здіймалося відчуття, майже впевненість, що мрець, який сховався у темряві,

користуючись своєю невидимістю, зараз поворухнеться, почне беззвучно підводитися у кріслі, простягне обгризені руки до поживи, яку він нарешті дочекався... адже недарма ж було написано (кров'ю) поперек сходів, що ведуть у рубку, - "НЕ ХОДИ ТУДИ"...

Адам спробував відігнати навагу і змусити себе мислити раціонально.

- Мабуть, ти маєш рацію щодо посадки на Глізе або десь іще, - повільно сказав він. - Усі ці тварюки... Павуки й таргани ще могли мутувати зі звичайних, хоча не можу собі уявити, звідки їм узятися на зорельоті - не могли ж його не продезінфікувати перед стартом. Але інші... Ці переміши хробаків із комахами... На Землі нічого подібного нема.

- Ти так добре пам'ятаєш, що є на Землі?

- Ні... але є різниця між "забув" і "ніколи не знав". У будь-якому разі, я її невиразно відчуваю. І я абсолютно переконаний, що ці тварюки не з нашого світу. Припустімо, їх взяли на борт як зразки місцевої фауни, а потім щось трапилося, і вони змогли розповзтися кораблем... Не знаю, чи є серед них щось велике. Але й дрібні комахи можуть служити переносниками інфекції, що якимось чином впливала на мозок...

- А тепер? Вважаєш, у нас вже утворився імунітет?

- Не знаю, - тяжко зітхнув він, - нічого не знаю. Крім одного: нам звідси не вибратися.

- Можливо, ще можна розвернути корабель до Землі, - сказала Єва без особливої надії в голосі. - Або хоча б відправити сигнал біди.

- Яким чином? - Адам безнадійно обвів променем розгромлений пульт. - Навіть якщо ми знайдемо інструменти... ти маєш хоч якесь уявлення про те, як тут усе влаштовано? Ми навіть не пам'ятаємо, що люди взагалі вміють літати до зірок...

- Ну, може, ми знайдемо не тільки інструменти, а й інструкції, - невпевнено заперечила Єва. - І потім, щось нам усе ж таки вдається згадати. Хоча... - вона замовкла.

- Що "хоча"?

- Мені страшно.

- Не дивно.

- Ні, я не про те. Мені страшно згадувати. Іноді мені здається, що я вже майже підібралася до свого минулого, і тут одразу такий жах накочує... Немов хтось у голові кричить: "Ні, не треба, не згадуй, не думай про це!" У тебе так не було? Ну, відтоді, як прийшов до тями?

- Було, - зізнався Адам. - Тут нема жодної містики, просто нам, напевно, добряче дісталось, особливо тобі... Природна захисна реакція... Хм, "не думай", - пригадав він. - Це написано на дверях складу на нижньому рівні. До речі, тобі не здається, що якби екіпаж боровся проти монстрів, то залишав би більш осмислені написи? Навіть якщо припустити, що їм дійсно нічим було писати, окрім як кров'ю... але тоді тим паче треба писати тільки найкорисніше й найінформативніше. А тут... "Не ходи туди!" Ну от ми прийшли, і що?

- Дізналися, що ми на кораблі.

- І що в цьому поганого? Хоча... так, звісно. Дізнатися, що ми за мільярди миль від Землі, на мертвому зорельоті, що некеровано мчить усе далі й далі у нескінченну порожнечу... якщо вірити карті, тут навіть зірок нема... Але, якби ми цього так і не дізналися, хіба наше становище змінилося б на краще?

- Може, померли б у невіданні, - зітхнула Єва.

- Як ось ці? І решта? Навряд чи хоч хтось із них помер легко. І взагалі, попереджений - значить озброєний...

- Гаразд, - перебила Єва. - Усі ці розмови тільки приводять у відчай! (Він здригнувся, почувши це слово.) Нумо шукати. Інструменти, інструкції, інших вцілілих - хоч щось!

Вони вийшли з рубки, ще напруженіше вслухаючись у тишу злочасного корабля. Але до них, як і раніше, не долинали жодних звуків, якщо не брати до уваги електричного потріскування плафонів, що агонізували. Втім... тепер Адам уже не сумнівався, що їхнє світло останнім часом стало дещо яскравішим. Він не знав, чим це можна пояснити й чим це загрожує - як, втім, і все те,

що відбувалося на цьому клятому зорельоті. Він поділився спостереженням зі своєю супутницею, але та лише знизала плечима і припустила, що світло видається їм яскравішим після п'яти рубки.

Вони спустилися на рівень нижче. Тут, схоже, теж розміщувалися якісь пости управління, але і їх було розгромлено найнещаднішим чином, тож про їхнє призначення залишалося лише здогадуватися. Подекуди серед понівечених уламків валялися дохлі таргани-мутанти й мляво повзали їхні ще живі побратими.

- Я думаю - раптом цей розгром учинили не божевільні й не чудовиська? - сказала раптом Єва. - Що, якщо все це зроблено абсолютно свідомо?

- Ким? - криво усміхнувся Адам, гидливо вишукуючи місце, куди поставити ногу. - Терористами-самогубцями?

- Членами екіпажу, які зрозуміли, що цей корабель не повинен повернутися. Ніколи не повинен потрапити на Землю... і взагалі на яку-небудь населену планету. Тому вони направили його у беззоряний простір, а потім...

- Але навіщо?!

- Щоб на Землі не повторилося те ж саме, що тут, - знизала плечима вона.

- Через цих тварюк? Та ну, нісенітниця. Навіть якщо вони заразні, існують же карантинні заходи... корабель можна тримати на орбіті, поки вчені не розберуться...

- А якщо ці заходи недостатні? Напевно, коли вони... тобто ми... брали цю гидоту на борт, то теж не для того, щоб розвести її по всьому кораблю. Ти кажеш, що найбільше цього на другому рівні знизу... мабуть, там і був наш зоопарк... або сховище зразків, або як це ще називається... і ми були впевнені, що звідти не вислизне жодна бактерія...

- Ну, уявімо, хтось припустився помилки, не зачинив вчасно двері, не пройшов дезінфекцію... але це ж не означає, що ця погань здатна проникати крізь стіни корабля і космічний вакуум!

- Не знаю. Можливо, тут справа зовсім не в хімії, не у фізичному проходженні крізь стіни...

- А в чому?

- Якийсь дистанційний вплив, від якого не рятують наші захисти.

- Хробаки-телепати? - скептично хмикнув він, але одразу замислився всерйоз над цією ідеєю. - Некрофаги, що викликають у значно більших живих істот неконтрольований потяг до насильства і в такий спосіб забезпечують себе запасами падлини... і квартирами, - він згадав розіп'ятий труп жінки, перетворений на величезний... мурашник, вулик? - і його пересмикнуло. - Взагалі-то така гіпотеза багато що пояснює. Наприклад, чому тут не гниють трупи. Якщо ця фауна обробляє їх якимось консервантом... Але все одно, з якого дива трошити всі прилади корабля, позбавляючи останніх виживших шансу?! Адже, якщо ми вціліли й залишилися нормальними, захисний механізм існує!

- Може, вони не були впевнені, що ми залишилися нормальними. Ми були непритомні, а в них не було часу чекати, чим усе скінчиться... Але є й гірший варіант.

- Гірше, ніж летіти кудись у міжгалактичний простір на навмисно позбавленому шансів на повернення кораблі?

- Так. Якщо ми не залишилися нормальними. Якщо ці тварюки вже всередині нас.

Адам завмер, прислухаючись до власних відчуттів. Він і дійсно готовий був відчутти, як паразити прогризають собі дорогу в його нутрошах - але відчував лише липучий холод страху, що розливається животом. І цей страх не бажав іти, незалежно від наявності матеріальних підкріплень.

- Ти не бачила хробака, що виповз із кишок того хлопця, - сказав він хрипким голосом, намагаючись переконати не стільки її, скільки себе. - Та й ті, що з ногами... вони досить великі, щоб ми їх відчули, якби...

- А якщо вони просто чекають на свій час? - заперечила Єва. - Личинки можуть бути й дрібними. І... вони можуть бути зовсім не такими тупими, як може здатися. Вони знають, що ми -

останні на борту. І нас залишать жити доти, поки ми не зустрінемося з новими потенційними носіями й не передамо заразу далі...

- Усе одно, - вперто скривив губи він, - не може бути, щоб люди, які вже навчилися будувати міжзор'яні кораблі, не вміли боротися з якимись паразитами! Та й нема у них ніякого особливого розуму... я маю на увазі - у паразитах... он, бачиш, з-під ноги тікати й то не квапляться, доводиться дивитися, як би не розчавити цю гидоту! Та й скільки їх уже передохло...

- Напевно, їм важко адаптуватися у незвичному середовищі. Але в декого це все ж таки виходить, і навіть надто добре, - Єва раптом присіла навпочіпки, підбрала уламок якоїсь плати й поворухнула ним пару дохлих "тарганів", а потім перекинула на спину їхнього живого побратима. Той мляво корючився без будь-яких шансів повернути собі нормальне положення. Єва з хрускотом розмазала його по підлозі. - Не зрозумію, звідки могли взятися такі тварюки, - сказала вона. - Ти помітив, що в них різна кількість ніг?

- Ну я ж одразу тобі про це сказав!

- Я маю на увазі - навіть у тих, які начебто належать до одного виду. Ось у цього ноги все ж таки парні... але різної довжини. Яка еволюція могла породити таке?! І парність кінцівок - це ж не випадковий каприз земної природи. Це дійсно зручно, це доцільність, закріплена поколіннями добору для абсолютно не схожих один на одного видів... Який же має мати вигляд світ, у якому ось така незграбна істота з непарними ногами різної довжини отримає еволюційну перевагу?!

- Як світ нічних кошмарів, - пробурмотів Адам і, трохи подумавши, додав: - шизофреніка. Слухай, а може ми з тобою зовсім і не прийшли до тям? Може, це все галюцинації, а? Усе б віддав, щоб прокинутися зараз у затишній психушці...

- Тоді й ти - галюцинація, - зауважила Єва. - На мій особистий погляд, звісно. А на твій - я...

- Краще вже бути галюцинацією, аніж червивим зсередини... Я... я боюся тарганів, - промовив він майже жалісно. - І павуків. І хробаків теж не жалую... - він безпорадно оглядав своє обліплене намертво присохлими пов'язками тіло, немов очікуючи побачити, як щось ворушиться і повзає під шкірою. А може, під пов'язками якраз воно саме і є - ходи, пророблені личинками... - Треба ж тобі було висловлювати гіпотезу, яку ми не можемо перевірити! І без того млосно...

- Ага, а сам казав - попереджений значить озброєний, - пригадала йому Єва, але без жодного уїдливого торжества у голосі. Туга і страх гризли її зсередини гірше за будь-яких хробаків. - Гарзд, давай уже підемо далі й будемо робити хоч щось, а то я й дійсно з глузду з'їду...

Вони вийшли у коридор, що огинав шахту ліфта, і рушили до наступних дверей.

- Між іншим, ти помітила ще одну дивину? - запитав Адам. - На такому великому кораблі ніде на дверях нема табличок. Звісно, екіпаж мав знати, що де знаходиться - і все ж таки тут не важко помилитися дверима, особливо у кільцевих коридорах...

- Так, - погодилася вона, - навряд чи так і було задумано.

Він наблизив обличчя до дверей, ретельно оглядаючи їх із ліхтариком.

- Як я й думав, табличка була, - констатував він, - її сліди ще можна розрізнити. Хтось повіддирав їх з усіх дверей... Навіщо?

- А навіщо трошили обладнання?

- Думаєш, щоб ми не могли повернутися? Ну вже відсутність табличок тут мало що дає у порівнянні з розтрощеними пультами. Все одно рано чи пізно ми обстежимо всі приміщення. Радше правильна моя версія щодо шаленої люті. Або...

- Що "або"?

- Або хтось хотів, щоб ми розібралися в тому, що відбувається, якомога пізніше. Не те щоб не розібралися взагалі - він мав розуміти, що відсутність написів на дверях нас не зупинить - але щоб це сталося якомога пізніше. Не знаю. Маячня. Безглуздя.

- Може, і не безглуздя, - заперечила Єва. - Що довше ми будемо розбиратися, то далі полетимо за цей час і тим менше шансів повернутися. А отже, такі шанси все ж таки є!

- Ти сама-то в це віриш? - важко зітхнув Адам і взявся за ручку дверей. - Гарзд, подивимося, що там.

Нічого хорошого там не виявилося.

Адам почув за спиною болісно-здавлений горловий звук і зрозумів, що це. Він уже сам опинявся в цьому становищі: шлунок Єви викрутило блювотним спазмом, але з рота у неї не вийшло нічого, крім цього звуку.

У цій кімнаті горіло світло, і навіть досить яскраво. Тут не було ані приладів, ані меблів, якщо не брати до уваги решток роздертого на шматки стільця на підлозі. Приміщення було напівкруглим у плані; його увігнута стіна, протилежна входу, як здогадався Адам, була панорамним екраном, зробленим за тією самою технологією, що й карта у рубці. Імовірно, це приміщення було гібридом бібліотеки й кінозалу; напевно, у той час, коли все тут працювало, доступ до інформаційних ресурсів корабля можна було отримати й з інших місць, але саме тут умови для перегляду були найкомфортнішими. Щілина в стіні зліва, з якої стирчали пом'яті білі лахміття, зараз асоціювалася радше з отвором для туалетного паперу, але насправді тут, вочевидь, можна було отримати видруківку необхідних даних. Жодних панелей управління ніде видно не було - вочевидь, тут використовувався голосовий або ще якийсь безконтактний інтерфейс.

Але на всі ці технічні подробиці Адам і Єва звернули увагу не одразу. Першої миті в очі їм кинулися численні клякси крові, що заплямували екран і бокові стіни - подекуди разом із кров'ю до стін присохли якісь білясті грудочки - і труп, що скорчився на підлозі під екраном. Це був чоловік; на ньому були труси й черевики, але більше жодного одягу. Його голова перетворилася на буре місиво, де між клаптями злиплого від крові волосся стирчали гострі уламки кісток, що доходили щонайбільше до скронь; уся верхня частина черепа була розтрощена вщент, а шкіра, що вкривала її, розірвана, і понівечений мозок наполовину витік на підлогу з цієї моторошної діри. На підлозі біля повернутої убік голови лежали напівкруглими слизовими краплями й обидва вибитих ока; ниточки нервів ще тягнулися від них у розколоті очниці.

Пальці мерця вкривала бура скоринка засохлої крові... і, здається, не тільки крові. А просто над ним по екрану навскіс простягнувся черговий напис. Точніше, не зовсім черговий. Літери були криві, різних розмірів, наповзали одна на одну й взагалі мали такий вигляд, немов їх писала сильно п'яна людина, що страждала до того ж на хворобу Паркінсона. У багатьох місцях до них прилипли все ті ж білясті грудочки й волосся. Але все ж таки написане можна було прочитати.

- ТЕМРЯВАМІКРОКОМ=МАК, - розібрав Адам. - Боже... здається, це написано його мозком.

- У якому сенсі? - Єва ще відчувала нудоту, але вже могла говорити.

- У прямому. Він розтрощив собі голову об стіни... або йому допомогли це зробити... а потім хтось, занурюючи палець у розбитий череп, як у чорнильницю...

- Думаю, ніхто йому не допомагав, - заперечила Єва з тремтінням у голосі. - Він зробив усе сам, і напис теж. Тому він такий кривий.

- Невже людина в такому стані ще здатна писати? З кожною літерою виколупуючи зі своїх мізків по шматку?

- Людський мозок має надзвичайно великий запас надійності, - звідкись ця інформація спливла в пам'яті Єви. - Може загинути ціла півкуля, а особистість усе ще зберігатиметься, і навіть без значних збитків, хоча й можуть бути втрачені окремі вміння або поняття...

- Тут, вочевидь, збитки були. Може, коли він починав писати, то й мав на увазі щось змістовне, але до кінця скотився у цілковиту маячню.

- Як на мене, це не маячня, - похитала головою Єва, прислухаючись до своїх непевних спогадів. - Темрява... мікроком... мені здається, це означає "мікрокосм". Мікрокосм дорівнює макрокосму - от що він намагався написати. Колись давно я чула цю фразу... але не можу згадати, що вона означає.

- Щось середньовічне, - пригадав Адам. - Здається, уявлення алхіміків про те, що людська

природа тотожна природі всесвіту. Тільки вони це розуміли не в тому сенсі, що закони фізики єдині для всіх, а буквально і примітивніше, ну й усіляку містику навколо цього накручували... От дідько! Як влаштований зореліт - не пам'ятаю, навіть імені свого не пам'ятаю, а всіляку марну нісенітницю...

- Він, схоже, не вважав її марною, - тихо промовила Єва.

- Ну йому вона точно не допомогла, - фиркнув Адам. - Гаразд, до питання про користь... - він попрямував до трупа. Єва залишалася на порозі.

- Що ти хочеш робити? - запитала вона.

- По-перше, зняти з нього черевики... Поділимо по-братерськи? Тобі лівий, мені правий?

Єва хотіла відповісти, що це дурний жарт, але зрозуміла, що її товариш по нещастю абсолютно серйозний.

- Навряд чи буде зручно ходити в одному черевіку, - сказала вона. - До того ж вони мені явно завеликі. Забирай собі, якщо хочеш.

- Добре, - Адам зняв взуття з трупа і взувся, принагідно зазначивши, що на мерці нема шкарпеток. У нього теж були побоювання щодо розміру, але черевики прийшлися якраз упору.

- От, до речі, ще незрозуміло, - зауважив він, - куди подівся весь одяг. Поки що ми знаємо тільки, що пілоти в рубці померли одягненими - інакше їхні тіла всі були б у крові. І що хтось потім забрав їхні костюми, не погребувавши тим, що вони закривавлені. А от усі інші, включно з нами самими...

- До речі, тих двох ми поки що не знайшли, - нагадала Єва.

- Так. Але корабель великий. І, до речі, не факт, що їх було двоє. Вони взяли два костюми, але це ще не говорить про їхню кількість...

- Може, вони все ще живі?

- Навряд чи. Якщо вони, як і ми, пережили катастрофу - могли б залишити якісь вказівки для інших, хто вижив. Змістовні вказівки, не таку от нісенітницю, - він кивнув на стіну. - Скажімо, "місце збору там-то"...

- А хіба ми залишаємо для когось вказівки?

- Хм... - зніяковів Адам. - Але ж правильно. Мені це не спало на думку.

- Так, може, почнемо?

- Не думаю, - похитав головою він. - Якщо тут і блукає хтось, крім нас, ми не знаємо, хто це і в якому стані. І чим загрожує зустріч.

- Ось і вони міркують так само.

- Ну, можливо. До речі... - Адам нахилився і посмикав уламок черепа, що стирчав із розтрощеної голови мерця.

- Що ти робиш?!

- Нам потрібна зброя. Хоча б така, - переконавшись, що виламати кістку не вдається, він випростався і з силою тупнув ногою в черевіку по голові трупа, що лежала на підлозі. Голосно хряснуло і в'язко чавкнуло. Єва з огидою одвернулася. Адам знову нахилився. Цього разу йому вдалося виламати досить великий шматок потиличної кістки з гостро стирчащим зубцем, і, поклавши на підлогу ліхтарик, він взявся очищати свою здобич від залишків мозку, плоти й волосся. Раптово йому уявилося, який вигляд це має з боку. Міжзоряний корабель, найвище досягнення людського розуму й науки - і напівголий дикун, що виготовляє кістяне рубило з черепа свого одноплемінника. Але ж вони обидва напевно здобули вищу освіту... можливо, навіть наукові ступені...

- Який це за рахунком? - запитала Єва, як і раніше не дивлячись у його бік.

- Ммм... восьмий. Не враховуючи нас.

- А скільки у твоєму списку?

Він ногою струсив папірець з ручки ліхтаря, наступив на край, розправляючи його, і вдивився, перераховуючи рядки.

- Одинадцять. То й що? Ясно ж, що це не список членів екіпажу. Яким би великим не був корабель, монастирів і автодоріг тут точно нема...

- Але якось цей список пов'язаний з нами і з тим, що тут коїться! Можливо, це екіпаж попередньої експедиції. Або наші дублери. Тобто навпаки - ми їхні дублери. Нас відправили після того, як з основним складом сталося те, що там написано...

- Тобто, ти вважаєш, все це почалося ще на Землі?!

- Не знаю. Не можу згадати. Але я відчуваю, що цей корабель був приречений з самого початку. Ні, навіть не відчуваю - знаю... знала раніше... не можу, коли я думаю про це, мене охоплює такий відчай! Але й не думати теж не можу! - Єва стиснула руками голову, до болю упившись нігтями у скроні між пов'язками. - Ну? Ти закінчив тут?

- Я збираюся перевірити. Щодо паразитів. Тепер у мене є, чим зробити розтин. Звичайно, я не збираюся різати себе, хоча тільки це дало б повну впевненість...

- Е... Адам! Ти що задумав?! - Єва різко повернулася в його бік, дивлячись на нього округленими від страху очима. - Ти з глузду з'їхав?! Ось так, мабуть, усе й починається! - вона зробила крок назад, готова бігти.

- Ти що? - здивувався він. - Ти... вирішила, що я збираюся розтинати тебе? Фу, нісенітниця яка! Хоча...

- Що "хоча"?! -

- Та ні, це суто теоретично... дійсно, щоб перевірити, чи не заражені ми всередині, варто було б узяти одного з нас... та кажу ж, теоретично! Я не вбивця! Я хочу зробити розтин його! - він кивнув на мерця. - Якщо у нього в кишках виявиться така сама тварюка, як у того хлопця, справа кепська... а якщо ні, значить, вона заповзла туди випадково...

- Навіть якщо не виявиться, личинки можуть бути невидимі неозброєним оком.

- Заспокоїла... Ну так, і навіть якщо він усередині чистий, це ще нічого не говорить про нас... Але все одно... - Адам сів навпочіпки й перевернув мерця на спину. "От же ж ніколи й гадки не мав, що мені доведеться розпорювати живіт колезі його ж кісткою", - подумав він. Втім, строго кажучи, він не знав, про що думав у тому своєму минулому, відсіченому стіною. Але навряд чи, дійсно, про це.

Він встромив кістяний зубець у неприродно блідий, вкритий кучерявим волоссям живіт. Плоть спочатку глибоко пром'ялася, не піддаючись, і з рота мерця вирвалося тяжке зітхання. Адам здригнувся і завмер, але одразу зрозумів, що це просто вийшло видавлене ним повітря. Він натиснув ще сильніше, і шкіра лопнула, розійшовшись моторошним багряним ротом. Крові не було, вона давно згорнулася.

Адам знову відчув напад нудоти, але тепер уже легко подолав його. Після всього, побаченого раніше... Плоть, що розпорювалася, піддавалася важко, наче була гумовою - а може, просто не вистачало гостроти його "інструменту". Доводилося докладати значних зусиль. Так, це зовсім не те саме, що розрізати ножем м'ясо на тарілці (від цієї думки до горла знову підкотив клубок, і Адам подумав, що, якщо коли-небудь звідси вибереться, стане вегетаріанцем). Нарешті він дотягнув розріз до самого паху і, взявшись за краї, розтягнув їх у різні боки. Це ж треба, скільки всередині жиру, але ж покійний зовсім не виглядав товстуном... Так, ось цей мокрий мішок, вочевидь, шлунок... а ось і кишки, схожі на клубок величезних слизьких хробаків. Справжніх хробаків - ані земних, ані, що найголовніше, тутешніх - видно, однак, не було. Але, щоб дійсно переконатися в їхній відсутності, доведеться все тут порізати й зазирнути у кожен кишку...

- Ну що там? - втратила терпець Єва. Кілька разів вона кидала гидливі погляди в його бік, але наблизитися не наважувалася.

- Поки що начебто нічого... жодних личинок, яєць або що там ще буває... Зараз я розітну його кишківник. О, це ще що?!

З розрізу, зробленого під самим шлунком, висунулося щось білясте. Рука Адама

здригнулася, але він одразу зрозумів, що ні на що живе це не схоже. Він розшматував вкрити слизом трубку далі й двома пальцями витягнув із неї зім'яту й злиплу грудку паперу.

- Здається, нам послання, - пробурмотів Адам.

- Ти дійсно так думаєш? - Єва все ж таки пересилила себе і зробила крок усередину приміщення.

- Та ні, звісно... Навряд чи він очікував, що його будуть розтинати. Але навіщо йому знадобилося ковтати цю штуку.

- Не простіше було розірвати?

- Ти мене питаєш? Може, він зробив це просто у нападі люті. І у тому ж нападі бився головою об стіни. А може... не хотів, щоб хтось знову склав листок з уривків.

- Знову від нас щось приховують? Зможеш розгорнути це так, щоб не порвати?

- Постараюся... Взагалі, здається, цей папір міцніший за звичайний. Може, навіть і не папір зовсім, просто схожий... дідько, ми навіть не пам'ятаємо, на чому тепер пишуть...

Йому й дійсно вдалося розправити мокрий листок на підлозі. Єва, намагаючись не дивитися на розрізаного мерця, присіла на коліна поруч і піднесла до листка увімкнений ліхтар.

Букви були досить добре помітні - цього разу надруковані, а не рукописні. Текст не мав ні початку, ні кінця.

"ної теорії темної матерії-енергії Бернштайна-Вонга (Ноб.пр. з фізики 2063), що показала, що темна матерія насправді не є якоюсь особливою матерією, як вважали раніше, а являє собою особливий стан, у який може переходити звичайна матерія, причому перехід є повністю оборотним [3]. Широко розповсюджене уявлення, що об'єкти в цьому стані здатні переміщатися зі швидкостями, що багаторазово перевищують швидкість світла, насправді не зовсім точне. Насправді тіла в "темному" стані підкоряються рівнянням Узагальненої квантової теорії [5], звідки, зокрема, випливає, що таке тіло не має фіксованої координати в континуумі (ані навіть фіксованої проєкції на континуум); його місцеположення являє собою суперпозицію всіх можливих координат, імовірність яких описується певною тривимірною функцією розподілу Φ , яка залежить від кривизни континууму в кожній точці та конфігурації поля темної енергії. Політ "темного" корабля, відповідно, насправді являє собою переконфігурацію поля темної енергії таким чином, щоб на момент згортання хвильової функції корабля (що відбувається під час вимикання поля) функція Φ мала значення, вище за порогове, в околицях точки прибуття. Як було показано Козельським (2065), для будь-якої скінченної точності Σ можна за скінченний час (і за умови додавання скінченної енергії) здійснити переконфігурацію поля таким чином, щоб корабель повернувся до стандартного стану в межах заданих координат із точністю $|\Sigma|$ [6].

Положення теорії були експериментально підтверджені групою Калкріна (2070, 2071), що стало відправною точкою для програми "Гіперіон". У 2077 р. безпілотний зонд "Гіперіон-1", обладнаний генератором Калкріна, обстежив систему зірки Глізе 581 й успішно повернувся на Землю.

Водночас Загальна теорія темної матерії-енергії, навіть маючи вже експериментальне і практичне підтвердження, як і раніше, не дає відповіді на низку запитань. Сутність темної енергії залишається спірною. Залишається невирішеною проблема космологічної константи, згідно з якою спостережувана в гравітаційних взаємодіях інтенсивність темної енергії у Всесвіті на 120 порядків нижча за розрахункову. Бернштайн пояснює це тим, що більша частина темної енергії не проявляє себе гравітаційно. Для пояснення такого стану речей ним було запропоновано низку гіпотез [3][7][8], жодна з яких, проте, наразі не є загально визнаною. Критиці цих гіпотез, зокрема, присвячені роботи Міллера (2065) і Бірнбаума (2069) [9][10]. Чань (2067, 2069) запропонував альтернативне пояснення, згідно з як..."

- "Темрява швидша за світло", - пробурмотів Адам, дочитавши. - Не така це, виходить, і маячня.

- Отже, ми на кораблі з двигуном Калкріна, - зробила практичний висновок Єва. - Але ж

тут говориться, що політ до Глізе 581 пройшов успішно?

- Безпілотний, - нагадав Адам. - Після цього відправили пілотований корабель... і ось тут щось пішло не так. Наскільки я розумію, ми не вийшли вчасно з темного стану у звичайний простір. Ну, взагалі, не дивно, якщо тут почалося все це божевілля і погроми... напевно, навіть вивели з ладу комп'ютер, який мав повернути нас автоматично... але генератор поля продовжує працювати, несучи нас усе далі. Тобто змінюючи ймовірність нашого місцезнаходження таким чином, що...

- І щоб повернутися в нормальний світ, достатньо просто його вимкнути? - перебила Єва.

- Так, але ми опинимося бозна-де. Пам'ятаєш "метелика" на екрані в рубці? Це і є графічне представлення функції Φ . Ми виринемо десь у її межах, найімовірніше, ближче до центру. Не знаю, наскільки зображення там відповідає лінійним масштабам, але якщо відповідає, ми опинимося щонайменше в сотнях світлових років від Землі. І, можливо, в десятках від найближчих зірок. А якщо масштаб логарифмічний, взагалі страшно уявити...

- Тобто надії покликати на допомогу нема.

- Жодної. З темного стану радіограму також не надіслати.

- Лінійно... - пробурмотіла раптом Єва.

- Що?

- Картинка в рубці. Якщо вона й дійсно лінійна... хоча б приблизно... і якщо провести лінію через Сонце, Глізе 581 і центр екрана, то виходить, що Сонце знаходиться далі від нас, аніж Глізе. А якби те, що трапилося, сталося на зворотному шляху, і ми проскочили б Землю - було б навпаки.

- Тобто ти хочеш сказати, що ми не висаджувалися у системі Глізе 581?

- Саме так. Важко повірити, що ми там сіли, а потім продовжили політ у тому самому напрямку. Та й зображення на екрані - адже там була виділена саме ця зірка.

- Звідки ж тоді ці тварюки?

- Не знаю.

Адам помовчав, потім знову взявся за уламок черепа:

- Так чи інак, вони тут є. І мені треба довести перевірку до кінця.

Подальше копірвання у кишках мерця, однак, не принесло жодних відкриттів. Адаму трапилися ще кілька клаптиків паперу, але зовсім дрібні, що розповзалися; вочевидь, частину видруківки цей чоловік усе ж таки розірвав на шматки, перш ніж ковтати. Можливо, професійний криміналіст з відповідним обладнанням і спромігся б відновити повний текст, але Адаму це було не до снаги. Його й без того нудило від того, що він робив... і, головне, від наростаючої, накочующоїся свідомості безнадійності усіх намагань.

Жодних слідів паразитів у мертвому тілі, однак, усе ж таки не виявилось.

- Усе ж таки я думаю, що в системі Глізе 581 є життя, - сказав Адам, піднімаючись. - Інакше нас би туди...

- Життя в системі Глізе 581 виявлено зондом "Гіперіон-1", - промовив раптом спокійний чоловічий голос.

Обидві людини здригнулися; Єва кинула шалений погляд на мерця - їй здалося, що це заговорив він. Але вишкірені щелепи трупа залишалися нерухомими, голос же продовжував лунати:

- З семи планет системи до потенційно придатних для життя належать третя, четверта і п'ята. Орбітальне обстеження, проведене зондом "Гіперіон-1", показало, що середня температура на поверхні третьої планети становить близько 360 градусів Кельвіна через парниковий ефект, а кількість вільного кисню в атмосфері надто мала, щоб підтримувати існування аеробних форм життя. Водночас склад атмосфери та рівень радіації не виключають наявності на третій планеті анаеробних форм...

- Хто ти?! - крикнула Єва, задираючи голову до стелі.

- Спокійно, - тихо відповів Адам. - Якимось чином активізувався голосовий інтерфейс

інформаційної системи.

- ... залишається відкритим, - продовжував голос. - Склад атмосфери та практична відсутність магнітного поля на четвертій планеті роблять її, вочевидь, непридатною для життя; жодних ознак такого не виявлено. Умови на п'ятій планеті сприятливіші. Середня температура поверхні становить 280 градусів Кельвіна (значно варіюючись протягом року, зважаючи на високий ексцентриситет орбіти, проте рік триває лише 67 днів, що, в поєднанні зі значною масою планети та її атмосфери, мікшує температурні коливання); значна частина планети вкрита океаном, вільним від криги у тропічних широтах. Наявність в атмосфері двадцяти шести відсотків кисню свідчить про його біогенне походження. Прямі докази наявності життя на планеті отримано посадковими модулями А і Б, які виявили бактеріальну флору у воді та ґрунті, відповідно. Орбітальні спостереження дають змогу припустити наявність великих рослинних масивів на суходолі тропічного поясу і крупних форм життя в океані, хоча, згідно з думкою доктора Накамури, зберігається можливість іншої інтерпретації отриманих даних. Необхідно подальше дослідження обох планет з висадкою на поверхню. Однак сила тяжіння на третій планеті становить 2.7 g, а на п'ятій - 3.4 g, що ускладнює роботу людини на поверхні. У зв'язку з цим, хоча корабель "Гіперіон-3" розрахований на одинадцять членів екіпажу, ніхто...

Щось клацнуло, і голос замовк.

- "Гіперіон-3", - голосно і виразно промовив Адам. - Інформація про корабель "Гіперіон-3". Перебіг експедиції. Члени екіпажу. Діагностика. Надзвичайні ситуації на борту.

Але його заклики залишилися без відповіді. Пошкоджена система померла так само несподівано, як і прокинулася.

- Проклята залізняка, - втомлено видихнув Адам.

- Так, - без виразу відгукнулася Єва. - Проклята. Ми прокляті від самого початку. Калкрін, Вонг, Накамура... усі, хто був причетний до цього проєкту...

- Не всі, - заперечив Адам. - У видруківці згадувалися й інші вчені. Бернштайн, Козельський... хто там ще... Міллер...

- Напевно, це теоретики, - відповіла Єва. - Вони не брали участі безпосередньо у програмі "Гіперіон".

- І що? Що в цьому такого? Я не вірю у всяку містичну нісенітницю. Хоча... ну, припустімо, ті посадкові модулі все ж привезли якусь заразу на Землю... Та ні, нісенітниця. Нас би тоді нікуди не відправили.

- Ти краще скажи, чому наш корабель називається "Гіперіон-3". І жодної згадки про другий. Тільки про перший зонд.

- Ну... мабуть, другий відправили обстежити якусь іншу зірку, тому він і не має відношення до цієї теми...

- Не думаю, що міжзоряні експедиції - така дешева забава, а життя в космосі - таке поширене явище, щоб людство могло собі дозволити розпорозувати сили. Коли вже перший зонд знайшов населену планету, та плюс ще одну, де може бути хоча б анаеробне життя... напевно вся подальша програма зосередилася на цьому напрямку. І "Гіперіон-2" послали туди ж. Тільки він не повернувся.

- І, не розібравшись у причинах цього, відправили нас? Як ти сама кажеш, надто вже це дорога забава.

- Можливо, ми - рятувальна експедиція. Або їм здалося, що вони знайшли причину. Але вона була лише наслідком...

- Гаразд, - тяжко зітхнув Адам. - У тебе є якісь ідеї? Ну, крім того, що все безнадійно?

- Ну... ми так і не обстежили до кінця той рівень, на якому прокинулися...

- Гаразд. Ходімо, - він так-сяк обтер руки об свою "спідницю" і знову озброївся своїм кістяним знаряддям. Ліхтарик він віддав Єві, бажаючи зберегти одну руку вільною.

Вони знову спустилися сходами й пройшли коридором, який колись привів Адама до

в'язниці Єви. Тільки тепер чоловік повернув не ліворуч, а праворуч.

І майже одразу ж опинився перед дверима з червоним хрестом.

- Медпункт, - зазначив він. - Ну нарешті. Зовсім вилетіло з голови, що десь на кораблі він має бути. Сподіваюся, там є антидепресанти. Я б навіть зовсім не відмовився, - із цими словами він відчинив двері.

- Бож-же... - видихнула Єва, конвульсивно відвертаючись.

Тут теж горіло світло, осяваючи медично-білі стіни, порожні шафи з розкритими прозорими дверцятами та стійки з розбитим обладнанням. На канапці біля стіни лежав голий жіночий труп, обезголовлений і випатраний. А в середині приміщення, прив'язані до крісел, сиділи один навпроти одного ще двоє мерців у колись блакитних, та нині бурих і зашкарублених від крові комбінезонах (а от взуття на них не було, лише шкарпетки). Ліворуч чоловік, праворуч жінка - про останнє, втім, можна було здогадатися лише за фігурою, бо її обличчя приховували закривавлені пов'язки. Точніше, те, що лишилося від її обличчя.

- Ну от ми й знайшли тих, хто роздягнув пілотів, - пробурмотів Адам.

- Ти... ти бачиш, чим вони зв'язані? - видавила із себе Єва, намагаючись не дивитися.

- Так, - спокійно відповів Адам. - Кишками. Але не їхніми власними. Її, - він кивнув у бік канапки.

Дійсно, на тілах тих, хто сидів, не було помітно ран, у будь-якому разі, поки на них був одяг. Зате їхні голови були розпиляні практично навпіл - нерівний, невмілий горизонтальний розріз проходив над самими бровами. Брудна хірургічна пила, якою це було зроблено, валялася на підлозі між кріслами. Неподалік валялися й обидві зрізані верхівки черепів, як і раніше вкриті шкірою і волоссям - ким би не був невідомий любитель трепанацій, поголити "пацієнтів" він вочевидь не спромігся. Судячи з крові, що залила їхні обличчя, вони були ще живі, коли з ними робили це.

Але найстрашнішим було навіть не це. Виходячи з усього, той, хто розпиляв їм голови, не зачепив мозок, а лише оголив його - у будь-якому разі, в перший момент. А ось далі... Шматки мізків, схожі на великих дохлих слимаків, були розкидані по всьому медпункту. І це не було зроблено в одну мить. Добре було видно інструменти, використані для цього. Звичайні столові ложки. Одна з них стирчала з черепа чоловіка, немов із моторошного казанка. Друга валялася під його безсило повислою рукою.

- Той, хто це зробив... - почала Єва, кинувши швидкий косий погляд і знову одвернувшись.

- Нема ніякого таємничого вбивці, - перебив Адам. - Вони зробили це власноруч.

- Що... що ти кажеш? Вважаєш, самі себе зв'язали, самі...

- Не кожен - себе. Одне одного. Поглянь, їхні голови міцно прив'язані до підголівників, але праві руки вільні.

- Тут тільки одна пила, - зауважила Єва, кинувши ще один погляд.

- Так. Очевидно, їм довелося пиляти одне одному голову по черзі. А ось ложок вистачило, щоб вичерпувати один одному мізки одночасно - ну, інакше б і не вийшло...

- Вважаєш, - Єву пересмикнуло, - вони *це* їли?

- Дай ліхтарик.

Адам підійшов до мерців, посвітив у мляво відкриті роти.

- Ні, - резюмував він, - не схоже. Просто намагалися знищити мозок одне одного.

- Навіщо?!

- А навіщо той хлопець нагорі бився головою об стіну, поки не вилетіли очі?

Єва нічого не відповіла. Вона стояла, важко привалившись до одвірка, і, здається, знову боролася з нудотою. Нудотою, від якої не було порятунку навіть у блювоті.

- Думаю, він не просто бився об стіни від люті... чи болю... - продовжував розмірковувати Адам, який теж почувався вкрай гидко. Погляд автоматично прилипав до моторошного місива в розполовлених черепах. Наочна відповідь на запитання, яку частину мозку людина може втратити,

перш ніж втратить здатність рухати рукою - як з'ясовується, досить велику... Але слова допомагали хоч якось відволіктися від почуття безнадійного жахиття, що обплутувала Адама, немов нашарування важкої мокрої гуми, що заліплювала ніс і рот, не давала змоги дихати... - Він хотів саме зруйнувати власний мозок. І рвав його пальцями, коли розколов череп. Але робити таке з власною головою... не дуже зручно. З чужою набагато легше. Ось чому ці двоє підійшли до справи більш ретельно...

Він озирався на всі боки в пошуках кривавих написів, які, можливо, могли б хоч щось прояснити. Але їх не було. Тут - не було жодного.

На рукаві мертвої жінки, що сиділа лівим боком до дверей, ще можна було розрізнити емблему - темно-синє коло, оперезане червоним кільцем. По верхній частині кільця вигинався напис "ГІПЕРІОН", на нижній стояла цифра "III". У синьому колі красувалася рука, простягнута до зірки, що розметала промені. Мабуть, дизайнер емблеми вважав, що картинка вийшла гордою та обнадійливою. Адаму, проте, здалося, що це рука потопельника, що марно хапається за повітря в останньому відчайдушному жесті.

На лівій нагрудній кишені комбінезона теж була емблема, але її було майже неможливо розрізнити під скоринкою крові. Адам розібрав лише великі літери МКА і згадав, що це означає "Міжнародне Космічне Агентство". Нижче - прямокутна нашивка з особистим ім'ям. Ліда... ні, здається, Лінда... прізвище було зовсім не розрізнити. Він збирався спробувати відчистити нашивку, але почув за спиною шльопаючі звуки босих ніг.

- Куди ти? - обернувся він. У отворі дверей вже нікого не було. - Єво! Стій!

- Я... не можу, - донеслося з коридору. - Не можу стояти на місці... мені здається, я от-от згадаю... мені так страшно! Усе, що завгодно, тільки не цей кошмар! Не думати! Не думатинедуматинедуматинедумати! - судячи зі звуків, вона кинулася бігти коридором у бік ліфта.

- Єво! Повернися! - кричав Адам. - Ти не повинна блукати тут одна! У тебе ж зовсім ніякої зброї!

Але вона, мабуть, уже й не чула його - а може, не сприймала слів.

"Ні, - похмуро подумав Адам, - я не кину все й не побіжу по неї тільки тому, що в неї баб'яча істерика. Спочатку треба обстежити все тут."

Він поклав уламок черепа на коліна мертвої й розстебнув її ліву кишеню. Що тут? Гребінець. Его ж, причепуритися - це для нього наразі найважливіше... тим паче що й дзеркала поблизу нема. Він засунув непотрібний предмет на місце. А у правому що? Здається, порожньо... а ні, щось є. Ручка. Зараз мало кому доводиться писати від руки (це він пам'ятав), але, вочевидь, до екіпування космонавтів такий предмет усе ж таки входить. Чи знадобиться ручка йому? Хтозна, але в нього нема ані третьої руки, ані кишень. Перевдягнутися у комбінезон мерця? Натягувати на себе це криваве ганчір'я геть не кортіло.

Тим паче що всі, хто робив це до нього, померли.

Адам зрозумів, що вся ця кров не належала одній людині, чи навіть двом. Ці двоє в медпункті не були тими, хто роздягнув пілотів. Вони вочевидь зняли комбінезони з інших мерців, а ті, ймовірно, ще з інших... І ось тепер естафета дійшла до останніх, хто вижив. Чи можливо, що одяг якось впливає на те, що тут коїться? Та ну, маячня. А що тут не маячня? Краще він не буде повторювати дій попередників, хоч би якою нісенітницею це не здавалося...

Адам повернувся до мертвого чоловіка. Висмикнув ложку з жовтувато-багряного місива у його черепі - він не міг на це дивитися, виникало відчуття, наче ця ложка вгризається у його власну голову, - і віджбурнув її у дальній кут. Потім перейшов до його кишень. Права була туго набита і відстовбурчувалася.

Там виявилось щось на кшталт сувою, не просто туго скрученого, а й складеного так, щоб його можна було запхати у кишеню. Сувою з якимось кресленням... або малюнком...

Розгортаючи його, Адам одразу зрозумів, що це не папір. І не тканина, як здалося йому на якусь мить. Сувій розгорнувся повністю, і тієї ж миті Адам зрозумів, що саме тримає в руках.

Це була людська шкіра, зрізана з живота. Було чітко видно дірявий пупок і верхній жмут темного лобкового волосся. Але на решті ділянки шкіра була позбавлена рослинності. Живіт був жіночий.

І на цій шкірі, коли вона ще належала своїй господині - живій господині, у якій йшла кров, коли з нею це робили - хтось вирізав якесь грубе креслення. Запекла кров чітко змалювала його контури та кілька коротких написів. У перший момент Адаму здалося, що це якась кабалістична абракадабра, але зрештою він зрозумів, що просто тримає креслення догори дригом.

Тепер він зрозумів, що перед ним спрощена схема корабля. Не всі відсіки були підписані, а написи були схожі на клинопис, але все ж їх можна було розібрати. "РУБКА", "ЖИТЛ ВІДС", "ГЕН" "БІОС"... БІОС - це, здається, якась аббревіатура, пов'язана з комп'ютерною технікою. Але чому це було написано навпроти інфікованого рівня з розіп'ятою жінкою? І що таке "ген", розташований, виходячи зі схеми, точно у середині корабля? Щось має відношення до генетики? (Він знову відчув напад ірраціонального страху від цієї думки.) Ні, ні. "Ген" - це, мабуть, генератор. Генератор Калкріна, він же - двигун "Гіперіона". У кораблів минулого двигуни розташовувалися у кормі, але у темного зорельота інший принцип руху, він подорожує за рахунок поля темної енергії, що огортає корабель...

Адам кинув майже машинальний погляд на безголове тіло на канапці, потім, осяяний ідеєю, підійшов ближче. Спробував звести воєдино обдерті до м'яса краї розпорошеного живота, доклав "креслення" зверху. Справді. Шкіру безумовно зрізали звідси. Якщо цій жінці пощастило, до цього моменту вона була вже мертвою.

Чому, до речі, креслення перевернуте? Її що, підвішували за ноги?

Адам не став брати моторошну картинку з собою ("А той хлопець тягав її у кишені... так, і тепер він мертвий, йому вичерпали ложку мізки"). Зрештою, схема досить проста, запам'ятати нескладно.

Якщо тільки він знову не втратить пам'ять.

Він нашвидку оглянув медпункт у пошуках скальпелів або чогось подібного, здатного служити кращою зброєю, аніж гострий уламок потиличної кістки. Але на жаль - схоже, що більшість медичних інструментів теж була знищена вандалами, які громили корабель. Або принаймні кудись забрали. Пила, якою розтинали черепи, для завдання швидкого ефективного удару вочевидь не годилася. Зітхнувши, він знову взяв своє кістяне знаряддя. Хоча він уже сам не знав, чи вірить у вбивць, які ще блукають кораблем.

Якщо тільки не сказиться сама Єва. А вона, здається, вже не дуже далека від цього.

Він вийшов у кільцевий коридор, потім у прохід до ліфта, і кілька разів голосно покликав її. Відповіддю йому було мовчання мертвого корабля.

Втім, не зовсім мертвого. Двигун, вочевидь, як і раніше, працював. І освітлення... поза жодним сумнівом, воно стало яскравішим.

До ліфта він дістався майже бігом. Єви не було й тут. Ну і де її тепер шукати? По всьому зорельоту? "Єва!!!" - безнадійно крикнув він. З тим самим результатом.

Він обійшов навколо шахти ліфта, зазирнув у протилежний коридор, тепер освітлений з кінця в кінець. Мрець з розпоротим животом лежав на колишньому місці та, наскільки міг судити Адам з такої відстані, у колишній позі. Кільчаста тварюка, звісно, давно уповзла. Знати б, де вона тепер повзає... менш за все хочеться наступити на таке несподівано.

"Якби я був охопленою відчаєм і страхом жінкою, чи побіг би я у бік трупа?" - запитав себе Адам і сам собі відповів: "Ні. Отже, все ж таки на сходи."

Від виходу на сходи він знову покликав свою супутницю і похмуро подумав, що, якщо на кораблі все ж таки є хтось ще, вони роблять усе, щоб полегшити ворогу задачу. Ну, нагору чи униз? Навряд чи вона вирішила сховатися у рубці... хоча, хтозна, на що вона здатна у такому стані... Зачекавши ще декілька секунд, він усе ж таки рушив униз, не маючи ані найменшого уявлення, що робити далі. Єва могла забрести у будь-який з відсіків, у будь-яке з приміщень...

Він вирішив усе ж таки спочатку пройти всі сходи до кінця, продовжуючи окликати пропалу. Потім, якщо це не допоможе, доведеться послідовно обходити рівні. Заодно й дізнається, що робиться там, де він ще не був... Втім, у тому, що нічого хорошого там не робиться, він уже не сумнівався.

Він знайшов Єву майже у самісінькому низу, неподалік від входу на страшний рівень, де висіла на дроті жінка-вулик. Єва лежала на сходах, скрючившись у неприродній позі, головою донизу, як ніколи не лягла б людина з власної волі. Картина стала зрозуміла Адаму з першого погляду: бігла, не пам'ятаючи себе, перечепилася на крутих сходах, зламала шию.

А може, хтось їй і допоміг. Хоча якщо так, то вона легко відбулася, враховуючи стан інших жертв.

Так чи інак, Адам знову сам. Сам на сам з цим моторошним кораблем, і думка про це сповнила його такою відчайдушною тугою, що впору було самому кинутися головою униз на сходинок.

Важко переставляючи ноги, він спустився до тіла, присів поруч і поклав закривавлену руку на приховане під брудними пов'язками плече Єви. І одразу зрозумів, що поквапився з висновками. Жінку било тремтіння, але вона була жива. Чи це було тремтіння агонії?

Але ні, вона, упершись руками у сходинок, повільно підняла голову і подивилася на свого товариша по нещастю поглядом мордованого дитьми звірятка. З рота на перев'язане підборіддя текла кров.

- Ти поранена?!

- Ні... - вимовила вона порожнім байдужим голосом.

- А це що?

- Це? - вона машинально лизнула губу. - Здається, я кусала губи... - і вона знову замовкла.

- Я знайшов карту, - сказав Адам, щоб хоч щось сказати. Що собою являла ця карта, він, звісно, не став уточнювати.

- Ну то й що? - так само безбарвно відгукнулася Єва.

- Ну... тепер ми знаємо, де генератор. Треба піднятися на п'ять рівнів...

- І що? - повторила Єва.

- Можливо, там є якась дублювальна система управління. Якщо вже ми не можемо нічого зробити з рубки... Має ж бути аварійне відключення на місці. Скажімо, спеціально для проведення ремонтних робіт.

- Це не допоможе, - похитала головою Єва.

- Ну, звісно, ми вивалимося посеред міжзоряного простору. Але принаймні припинимо витратити паливе або від чого там працює наш генератор... і припинимо віддалятися від Землі. А потім, можливо, нам усе-таки вдасться розібратися і щось полагодити... - остання фраза прозвучала відверто фальшиво, і він сам це зрозумів.

- Нам вже нічого не допоможе, - втомлено промовила Єва. - Невже до тебе досі не дійшло? Господи, який же ти віслик...

- Ну гаразд, - він рішуче підвівся. - Мені набридло це ниття. Я йду розбиратися з генератором. А ти, якщо хочеш, можеш і далі валятися на сходах і чекати, доки он звідти приповзуть хробакожуки та зроблять у тобі гніздо, - і він рушив нагору сходами, не озираючись. Через деякий час за шльопаючим звуком кроків він зрозумів, що Єва все ж таки йде за ним услід.

Схема не схибила. Двигуновий відсік виявився саме там, де очікувалося. Але прохід до генератора перегороджували наглухо закриті важкі двері, пофарбовані у скошену чорно-жовту смужку. Замість ручки у цих дверей було матове зображення долоні, що слабо світилося червоним. На його гладкій поверхні помітні були сліди ударів чимось гострим, але, очевидно, матеріал був надзвичайно міцним.

"Сенсорна панель", - здогадався Адам і з досадою закусив губу. Вочевидь, доступ дозволено аж ніяк не будь-якому члену екіпажу, а тільки інженеру або комусь подібному... І де

тепер шукати серед усіх цих трупів інженера? А головне, не допоможе... сучасні біометричні сканери досить розумні, щоб не спрацьовувати від мертвої руки...

Залишалася надія лише на те, що хоча б один із них двох і є інженером, що має допуск. Адам, як і раніше, не пам'ятав, якими були його обов'язки на борту, але ймовірність не надто висока...

Він приклав руку до панелі, подумки готуючись, що зараз доведеться просити про те саме Єву, а коли й це не спрацює...

Пролунав мелодійний звук, і він навіть крізь пальці побачив, як панель засвітилася зеленим. Варто було йому прибрати руку, і двері від'їхали вбік.

Вони увійшли в тамбур, за яким виявилися ще одні двері з написом "Зовнішній контур. Тільки для авторизованого персоналу" і ще якимось таблом, що, однак, не горіло. А праворуч, на стіні між двома дверима, дійсно знаходився резервний щит управління.

Погляд Адама одразу приклеївся до напису "Аварійне відключення генератора" на панелі з червоною кнопкою. Але сама ця кнопка нічого не вимикала - вона лише знімала блокування з захисного кожуха. Адам без вагань натиснув її. Кожух відкинувся, під ним опинилася велика червона ручка.

До упору повернута униз.

Це було неправильно. Адам міг втратити пам'ять, але щось глибше за будь-які свідомі спогади - напрацьований незліченним повторенням рефлекс - говорило йому, що на будь-якому літальному апараті, від планера до зорельота, для будь-якого перемикача "вгору" означає "увімкнено", "вниз" - "вимкнено". Аж ніяк не навпаки.

Все ще не вірячи, він усе ж таки перекинув рубильник у верхнє положення - абсолютно нічого не змінилося - потім повернув у нижнє. Ну звісно, правильно: саме навпроти нижнього положення стоять літери "ВИМК". І тільки потім він звернув увагу на показання індикаторів на щиті.

"Потужність головного контуру: 0"

"Потужність резервного контуру: 0"

"Залишок пального: 0"

"Систему відключено"

- Цього не може бути, - пробурмотів він.

- Ну?! - вигукнула Єва з істеричними нотками у голосі. - Тепер ти зрозумів, нарешті?

- Що зрозумів? - гаркнув він у відповідь. - Що я мав зрозуміти?!

- Те, що ми небіжчики.

- Становище у нас кепське, - погодився Адам, - але все ж таки...

- Що "все ж таки"?! Ми вже мертві, розумієш? Ми померли, і це - наше пекло!

- Що за нісенітницю ти верзеш...

- Господи, ну я ж казала, що ти - віслюк! Чим ти слухав?! Це одинадцятимісний корабель!

- Ти маєш на увазі той список?

- До чого тут список?! Скільки трупів ми знайшли?

- Вісім плюс у медпункті... одинадцять, - ошелешено зрозумів Адам.

- Саме так.

- Ні, - він потряс головою. - Цього не може бути.

- Чого не може бути, так це "зайців" на міжзоряному кораблі. У міський автобус і то без картки не увійдеш.

- Я не знаю... має бути якесь раціональне пояснення... - бурмотів Адам, а перед очима його стояв кривавий напис, який він бачив лише одну мить, перш ніж його поглинула темрява: "СМЕРТІ НЕМА".

- За той час, що ти себе пам'ятаєш, у тебе виникало бажання їсти? - дотискала Єва.

- Знущаєшся? У таких-то обставинах?

- А пити? А в туалет?

- Просто минуло ще недостатньо часу...

- Та ми навіть проблюватися не можемо, коли вивертає! І не пітніємо, коли бігаємо!

Скажеш, у тебе не так?

- Ну...

- А ось це? - вона ткнула рукою в щит. - Як може корабель летіти, якщо в нього давним-давно скінчилося пальне? І не могло не скінчитися. Глізе 581 усього за двадцять світлових років від Сонця, - мабуть, вона згадала це. - А ми? Ти бачив, як далеко ми забралися. Перший зореліт просто не міг бути розрахований на такий далекий шлях.

- Можливо, зображення в рубці - помилка? Збій комп'ютера, тим паче враховуючи, як тут усе трошили? І насправді ми давно вивалилися у звичайний простір і дрейфуємо там із досвітовою швидкістю... адже ми не знаємо, що насправді коїться ззовні...

- А світло? Звідки тут електрика? Якщо усі потужності по нулях - я так розумію, це стосується не лише роботи двигуна...

- Просто акумулятори ще не сіли...

- Ти сам казав - світло стало яскравішим. Хто їх заряджає?

- Сонячні батареї. Може, ми насправді поруч з якоюсь зіркою...

- До речі, якщо ми вільно дрейфуємо, де невагомість? Тільки не кажи мені, що ця штука обертається. Тоді б сила тяжіння в різних її місцях була різною, а ми були вже багато де, і...

- Я впевнений, усе можна пояснити.

- Ходімо.

- Куди?

- У медпункт.

- Ти ж сама втекла звідти.

- Так. А тепер хочу на дещо уважніше подивитися. Та й тобі показати.

Вона розвернулася і пішла до сходів, і тепер уже він змушений був поспішити слідом.

- Між іншим, - уїдливо зауважив він, крокуючи вгору крутими сходами, - якщо ми примари, то чому тупотимо сходами? Чому не здіймемося крізь стіни та стелі? Може, у нас і порушилися певні фізіологічні реакції, але особисто я відчуваю своє тіло, і воно цілком матеріальне.

- Може, так і має бути, - відповіла вона, не обертаючись. - Звідки ти взяв, що привиди літають у повітрі - з мультиків? Якби мерці нічого не відчували, звідки б узялися страждання у пеклі?

- Я не вірю в пекло.

- Я теж раніше не вірила.

Через пару хвилин вони знов увійшли у приміщення медпункту. Цього разу Єва рішуче підійшла до мертвої жінки в кріслі й почала відчищати від крові бирку з її іменем. Адам знизав плечима і взявся робити те саме щодо чоловіка.

- Лінда Еверетт, - прочитала Єва, закінчивши роботу.

- Віктор Адамсон.

- Сказала б, як годиться, "дуже приємно", але це не дуже пасує до ситуації.

- Ти хочеш сказати, що... це і є ми? Тобто наші тіла? - Адам уже встиг звикнути до трупів і торкався до них без особливих емоцій, але тут раптом мимоволі відсахнувся від того, хто сидів у кріслі. - Тільки тому, що їхні прізвиська схожі на...

- Не тільки прізвиська. Пов'язки в неї на обличчі, як у мене. І, думаю, під комбінезоном те саме.

- Пов'язки не...

- Не доказ, знаю. Як щодо цього? Притримай-но йому голову рівно.

Єва, пересиливши себе, підняла з підлоги верхню частину черепа чоловіка й опустила її туди, де та перебувала до втручання пилки. Вийшло не зовсім рівно, але голова знову стала

виглядати, як голова, а не як чаша з кошмарних снів.

- Не знаю, наскільки добре ти пам'ятаєш своє обличчя, - сказала Єва, - але можеш повірити моєму жіночому погляду зі сторони - схожість приголомшлива.

Кров, що залила обличчя мерця, зробила це не настільки очевидним, але тепер, придивившись, Адам змушений був визнати схожість із тим, що він побачив у дзеркалі незабаром після пробудження. От тільки там, де в нього на лобі була пов'язка, тут багровіла моторошна щілина розпилу.

- То ти це побачила, перш ніж утекла звідси?

- Так. Ну і в мене як клацнуло, усе стало сходитися... Тільки не кажи, що в екіпажі у тебе був брат-близнюк, - додала Єва. - А це що, ручка? Теж до речі. Ти зберіг папір з іменами?

Адам хотів відповісти заперечно, але, глянувши на ліхтарик у своїй руці, переконався, що його ручка, як і раніше, обгорнута списаним листком. Мабуть, він прихопив його машинально перед тим, як піти з інформатеки.

- Пиши... - почала Єва, але одразу перебила себе. - Хоча ні, там радше жіночий почерк. Диктуй, - вона з ручкою в руці підійшла до столика біля канапки та приготувалася записувати на його білій поверхні.

Адам розгорнув листок. Той був заяложений і заляпаний кров'ю, але літери ще можна було розрізнити.

- "Д-р Калкрін - сам. Д-р Гарт - інфаркт..."

- Бачиш, я навіть не дивлюся на те, що пишу, - коментувала Єва, - щоб ти не сказав, що я намагаюся імітувати почерк... Ну от, а тепер давай сюди свій листок.

Адам підійшов і поклав список поруч зі свіжими написами на столі. Коментарі не були потрібні - було очевидно, що обидва переліки написані однією рукою.

- Стоп, - промовив Адам. - Не сходиться. Адже цей листок я знайшов не тут, а в кишені у мертвої жінки у склад-відсіку. Якщо ти тут, а не там, як він там опинився? І до речі - навіть якщо припустити, що ми - це вони, - він ткнув пальцем в бік трупів у кріслах, - то ці імена не можуть бути нашими. Адже це не наші, тобто не їхні, комбінезони. Вони зняті з пілотів у рубці...

- Тобто це ми так припустили. Але, можливо, якраз тут ми неправі. Ми все ще не знаємо, що сталося з одягом більшості членів екіпажу...

- Як і з самим екіпажем, - нагадав Адам. - І ще. Ну, припустімо, ми померли. І наші душі замкнені тут, як на "Летючому голландці" - от же ж, воістину, летючому... Але де, в такому разі, решта? Де ще дев'ять привидів?!

- Можливо, вони потрапили до раю. І лише ми виявилися такими грішними, що...

- Рай, пекло - рябої кобили сон! Летіти на міжзоряному кораблі й сприймати серйозно ці середньовічні дурниці!

- Можливо, - не слухала його Єва, - можливо, насправді це саме ми... ми всіх і вбили! А врешті-решт - одне одного...

- Ага, - скривився Адам, - і я особисто гриз руки пілоту...

- Чому ні? Ми припускали, що або це зробив він сам у якомусь нападі, або якийсь іншопланетний монстр зі схожою на людську щелепою. Але ж є третій, найпростіший і найімовірніший варіант - інша людина...

- І ми нічого не пам'ятаємо. Чому? Якщо навіть прийняти версію, що ми прокляті, то хіба той, кого карають, не повинен знати, за що його покарано?

- Ось ми поступово і дізнаємося.

- Не вірю, - уперто повторив Адам, дивлячись на розпиляне навпіл обличчя свого двійника.

- Нісенітниця. Маячня. Не може бути.

- Ну давай підемо у рубку. Оглянемо пілотів ретельніше, ніж минулого разу.

- Ти ще запропонуй слідчий експеримент. Вигризти шматок з руки трупа і порівняти сліди... - його пересмикнуло.

- Я ні на чому не наполягаю, Вікторе...

- Не називай мене так!

- Двигун не працює, пальне на нулі, корабель некерований і весь екіпаж мертвий, - втомлено перелічила вона. - І ми замкнені тут без виходу й надії. А вірити чи не вірити - це твої труднощі.

- Ну гаразд, - безпорадно знизав плечима Адам. - У рубку, так у рубку. Все одно я не знаю, куди йти та що робити далі.

І вони знову піднялися у рубку. Світло тут, як і раніше, не горіло, але в Адама виникло тверде відчуття, що ліхтарик, який уже майже розрядився, став світити яскравіше. Це вже не вкладалося у жодні розумні пояснення - його ж бо точно від жодних батарей не підзаряджали...

Адам зупинився перед кріслом першого пілота ("перший - той, що ліворуч", виринуло з глибин відрізаної пам'яті), уважно оглянув з ліхтарем понівечені руки трупа, потім спрямував промінь йому в обличчя, на яке минулого разу кинув лише побіжний погляд (а Єва, здається, на це обличчя взагалі тоді не дивилася).

- Що ти там говорила щодо близнюків? - хрипко запитав він.

Єва встала поруч, не повіривши власним очам. Якщо не брати до уваги подряпини, виламані зуби й відсутність шва на лобі, на неї дивилося очима, що закотилися, те саме обличчя, що й у медпункті.

- Нічого не розумію, - пробурмотіла жінка. - Який же з них ти?

- Я - це я! - агресивно гаркнув Адам, тицяючи себе у груди. - А ці... я не знаю, хто вони такі! Може бути... - додав він уже більш розважливим тоном, - може, в екіпажі справді були брати? Або, більш ймовірно, клони...

- Ніхто не відправить клонів у далеку експедицію, - заперечила Єва. - Там потрібні різні фахівці, а не копії одного й того самого.

- Але клони, як і природні близнюки, схожі тільки зовнішньо, а спеціальності в у них можуть бути різні...

- Все одно. Їхня наявність на борту може спричинити психологічні проблеми, - уривки колись прочитаних настанов з космічної психології спливали в її свідомості. - Починаючи від звичайної плутанини, зокрема зловмисної, і закінчуючи...

- Але навіть якщо твоя божевільна версія правильна і я помер, я ж не міг померти двічі!

- Не знаю. Тепер уже нічого не знаю. Усе це здається якимось мороком...

- Я реальний, чорт забирай! - закричав Адам і з розмаху вдарив труп кулаком в обличчя. Кілька зубів, що погано трималися, провалилися у мертвий рот, один із них повис під губою на кров'яній прожилці. - Чуєш, ти, дохлятина?! Реальний! Реальний! - він молотив знову і знову, а в голові його вирувало усвідомлення того факту, що обличчя усіх виявлених тут мерців були або не видні, або понівечені, або спотворені й забруднені. І все ж таки, навіть попри це, він міг би звернути увагу на схожість раніше - якби його підсвідомість не опиралася до останнього моменту, доки його буквально не тицьнули носом... - Я не довбаний привид!!!

- Вікторе! Адаме! Припини! - Єва намагалася хапати його за руки, але він віджбурнув її. Жива жінка, не втримавши рівноваги, впала на коліна мертвої, що сиділа у правому кріслі, і та від поштовху зронила їй голову на плече, клацнувши зубами. Адам ударив безпорадний труп пілота ще двічі, потім безсило зронив руки. У розбитому обличчі мерця тепер уже важко було впізнати його власне, але це не рятувало. Напад люті стих так само раптово, як і почався, поступившись місцем чомусь значно страшнішому - гігантській і невідворотній, як цунамі, хвилі відчаю. Самого чорного й непроглядного відчаю, що у багато разів перевершував, він був у цьому абсолютно впевнений, будь-які прикрощі його колишнього забутого життя. І відчуваючи, як ця хвиля навалюється на нього всією своєю вагою, він пошкандибав геть із рубки - не помічаючи, куди йде, хитаючись, наче п'яний.

- Адаме! - Єва вибралася з обіймів небіжчиці й наздогнала товариша біля виходу з рубки.

Майже силою вона розвернула його, щоб він не уперся чолом у напівзачинені двері.

І тут у тиші пролунав звук, якого вони щонайменше могли очікувати. Відчинилися двері ліфта.

Адам і Єва, ледь не зіткнувшись головами, втупилися у просвіт між дверима рубки. В освітленому отворі ліфтової кабіни, привалившись до його краю, стояла людина. Боса, у брудній і закривавленій спідній білизні.

Той, кого тут аж ніяк не могло бути. Просто тому, що він був дванадцятим.

Втім, простояв він недовго, якусь частку секунди. А потім повалився уперед і, ніяк не спробувавши пом'якшити падіння, вдарився на підлогу. Звук, з яким його лоб з розмаху вдарився об підлогу, змусив здригнутися обох свідків.

Адам першим просунувся між дверима і присів поруч із тим, хто впав. Потім підвів розпачливий погляд на Єву.

- Мертвий? - зрозуміла та.

- До того ж давно. Мабуть, застряг у ліфті, коли відрубалося живлення. І так і помер, привалившись до дверей, які не зміг відчинити.

Говорячи це, Адам дивився на обличчя мерця. Обличчя, яке він бачив уже принаймні тричі, включаючи відображення у дзеркалі.

Та Єва уже дивилася на інше.

- Господи... Ти тільки поглянь на його руки!

Адам подивився. Потім важко піднявся і зазирнув у кабіну ліфта, що залишалася відкритою, бо ноги небіжчика залишалися лежати між дверима.

Усі стіни кабіни зсередини були списані червоним. І це вже не були окремі фрази великими літерами. Це був суцільний текст (не розділений навіть знаками пунктуації), що вкривав стіни по спіралі, починаючи з висоти, до якої той, хто писав, міг дотягнутися, і майже до самої підлоги. А на підлозі валялися шматки того, що він використовував замість фломастера.

- Він відкушував собі пальці, - констатував Адам. - По шматках. Щоб написати це. Коли кров припиняла текти, наставала черга наступної фаланги... А останні фрази, - він вдивився у широкі й розмазані, майже нечитабельні літери у лічених дюймах від підлоги, - мені здається, він дописував язиком. Вмочуючи його у кров, що текла із зап'ясть.

- І... вважаєш, це відповідь? - запитала Єва, злякано дивлячись на криві рядки.

- Думаю, так.

- Мені так страшно... мені здається, нам не треба це читати!

Але Адам, звісно, уже ступив усередину кабіни. Початок тексту, вочевидь, позначала велика клякса, від якої простяглася униз засохла цівка майже по всій висоті кабіни. На той момент у того, хто писав, було ще багато "чорнила"...

"відчай темрява це дійсно темрява темна енергія відчай єдиний сенс і суть всесвіту боже бога нема є тільки відчай що створив світ які ми ідіоти ми нічого не зрозуміли коли почали загинатися ті хто досліджував зонд ми вірили тільки приладам навіть коли воно зжерло мавпу надто пізно здавати назад сказали помилка комп'ютера тільки змінили чисельність все одно біосинтезатор два ідіоти добровольці рятують престиж програми заради науки дебіли дебіли краще б ми справді були дебілами хоча не допоможе воно зрештою поглине все бо воно є альфа й омега закон зростання відчаю..."

Для Адама це аж ніяк не було беззмисловою тарабарщиною. З кожним прочитаним словом стіна в його свідомості руйнувалася з тріском і гуркотом прорваної греблі, істина нестримно рвалася назовні, і він говорив, говорив, навіть розуміючи, що не повинен цього робити, що прирікає Єву, тобто Лінду, на передчасне - хоча все одно неминуче - мучення, але його власне мучення не давало йому змоги зупинитися, і невдовзі йому вже навіть не потрібно було дивитись на криваві літери, один вигляд яких сповнював болем шрами на пальцях...

- Ми називали це темною енергією. Енергією вакууму, що народжує частинки й

античастинки. Силою, що прискорює розбігання галактик. Загалом усе це так. Але її справжнє ім'я - Відчай. Сутність Всесвіту та його основоположна сила. Колись люди вважали, що головний закон світобудови - закон незменшення ентропії. Але, якби це було так, була б неможлива жодна еволюція, жодний рух від простого до складного, від міжзоряного газу - до зірок і планет, від неорганічних молекул - до живих клітин і організмів. Тоді було постульовано, що процеси самоорганізації можуть протікати в незамкнених системах, де є приплив енергії ззовні. Але тоді виходило, що і сам Всесвіт - незамкнена система, інакше звідки може черпати енергію він? Тепер ми знаємо, що це за енергія і який закон світобудови справді є головним. Закон зростання відчаю. Можна сказати, що відчай - це сила, яка змушує галактики розбігатися в жаху, хоча ця втеча у вічну порожнечу не принесе полегшення...

- Але хіба галактики можуть щось відчувати? - перебила Єва, чия свідомість усе ще опиралася спогадам. - Вони ж не живі!

- Це всього лише питання термінології. Чи можемо ми сказати, що камінь відчуває спеку або холод? Але ж вони діють на нього цілком об'єктивно, змушуючи тріскатися або навіть плавитися... Але, дійсно, неживі предмети нездатні відчуті відчай повною мірою. Тому всі процеси у Всесвіті протікають, зрештою, у напрямку еволюції життя і розуму. Бо життя й особливо розум є не що інше, як відчай, здатний усвідомити себе. І тим замкнути позитивний зворотний зв'язок та реалізувати єдину мету й сенс існування Всесвіту - досягнення абсолютного, нескінченного відчаю...

- Але ж відчай - це просто емоція! Що виникає в нашому мозку у відповідь на удари долі. Він суб'єктивний! Як він може бути якоюсь фундаментальною космічною силою?!

- Якщо сильно вдарити людину по голові, вона побачить короткий спалах. Горезвісні іскри перед очима. Це - суб'єктивна ілюзія, але вона не означає, що об'єктивного світла не існує. Ось аналогія того відчаю, що ми відчували в побуті. А тепер порівняй цей спалах із необхідністю дивитися очима, позбавленими повік, очима, які не здатні ні моргнути, ні відвести погляд - дивитися на сонце... ні, на тисячі, на трильйони сонць, разом на усі зірки Всесвіту! Порівняно з цим мученням, із силою відчаю, що на сто двадцять порядків перевершує силу гравітації, будь-які найстрашніші фізичні страждання - лише бажаний спосіб хоч якось відволіктися, хоч на мить отримати полегшення! І ми самі, самі наближали це! Розвиваючи науку, вдосконалюючи наш розум, прагнучи пізнати світ - тобто пізнати відчай... Хоча мудреці ще в давнину відчували недобре і попереджали, що у великому знанні - багато печалі. І статистика чітко показувала, що найвищий рівень самогубств - у найбільш високорозвинених країнах. Але ми не зробили висновків навіть тоді, коли повернувся "Гіперіон-1". Черговий триумф земної науки... автоматика відпрацювала бездоганно... а потім учені, які працювали з зондом, що повернувся, почали один за одним накладати на себе руки, божеволіти або впадати в кому. Це при тому, що вони відчули лише залишкові еманції темної енергії. Адже прилади не зафіксували жодної загрози для життя за весь час польоту, і навіть зразки найпростіших, черв'яків і комах, що були на борту, були в порядку. Їхні організми були занадто примітивними, щоб зазнати відчаю... Тому, звісно ж, долю вчених вважали за краще зам'яти "щоб уникнути галасу в жовтій пресі та шкоди іміджу програми", пояснивши все низкою трагічних збігів. Але все ж таки, перш ніж відправляти до зірок людей, послали ще один зонд, на борту якого був шимпанзе. І "Гіперіон-2" безслідно зник. Якби він повернувся з мертвою або божевільною мавпою, ймовірно, наш політ би все ж таки не відбувся. Але він просто зник, і нікому не спало на думку, що справа могла бути в живій істоті, що не мала жодного доступу до систем управління. Усе списали на збій бортового комп'ютера. Запуск "Гіперіона-3" був уже надто широко розрекламований, у проект було вкладено шалені кошти, відступати було пізно. І все ж таки через цю низку нещасних випадків у програму польоту було внесено зміни. Від самого початку планувалося, що люди не будуть висаджуватися на занадто масивні планети Глізе 581. Цю роль було віддано біороботам, яких створювали й модифікували відповідно до нагальних завдань просто на борту, у біосинтезаторі з запасом протоплазми, розміщеному на другому знизу

рівні. Чудеса земної генної інженерії... Екіпаж мав лише опрацювати дані, які вони збирають і доставляють. Але під тиском скептиків, які говорили про небезпеку польоту для людей, було вирішено, що більшу частину цих даних буде оброблено на Землі. Корабель був уже спроектований і побудований з розрахунку на одинадцять членів екіпажу, але полетіли тільки двоє... Ти все ще не згадала, Ліндо? Тут не дванадцять трупів, а набагато більше, цей корабель набитий ними. Але насправді тут нема нікого, крім нас!

- Ти... хочеш сказати, усі ці мерці - біороботи?

- Ні, ні, все набагато гірше! Наші технології не дозволяють нам створювати точні копії людини! Біологічні моделі, на які розрахований наш синтезатор, набагато примітивніші. Але ЙОМУ не потрібен посередник у вигляді синтезатора, бо він сам є силою, що творить життя. І він не відпустить нас...

- Він?

- Відчай! Чим ти слухаєш? Відчай! Він здатний організувати життя з неживої матерії, але на це йдуть мільйони років, бо він сам не наділений жодним розумом. Але з таким подарунком, як готова протоплазма, все відбувається набагато швидше. Усі ці повзучі тварюки - життя, що самозародилося у нас на борту! Тому вони такі потворні й незграбні - вони не проходили природного добору, здається, більшість з них навіть не здатні харчуватися і розмножуватися... Але головне - це ми, Ліндо, ми! Мікрокосм є подобою макрокосму! Душа насправді існує, і це зовсім не безтілесний ангел з крильцями. Це стійка матриця темної енергії, або, що те ж саме, структурований відчай... Весь той час, що ми намагалися досліджувати темну енергію в глибинах космосу, вона була всередині нас самих! Але точності наших приладів не вистачало, щоб її помітити - адже ми шукали лише гравітаційну складову, яка в десять у двадцятому ступені разів слабша за істинну сутність... Знадобився генератор Калкріна, щоб перевести нас у стан темної матерії й тим увести наш відчай у резонанс із величезним відчаєм Всесвіту. Теорія передбачала, що під час вимкнення генератора відбудеться самочинне повернення у початковий стан, але це було правильно лише для неживого зонда. Коли на борту є живі істоти, генератор Калкріна лише запускає процес, що потім стає самопідтримуваним. У темному стані нам не потрібно ні їсти, ні пити, ні навіть дихати - темна енергія живить нас безпосередньо...

- Я дихаю! - перебила жінка.

- Я теж, бо рефлекс - але не впевнений, що тепер нам це дійсно необхідно. Це як вітрильний корабель, на який поставили мотор... І всі системи зорельота живляться енергією нашого відчаю, тож, коли він зростає, світло стає яскравішим, і вмикається те, що раніше відключилося...

- Але трупи...

- У тому-то вся й річ! Ми не можемо померти! Ми намагалися уже безліч разів! Але щоразу, коли ми вбиваємо тіло, за матрицею нашої душі відтворюється нове! Закон зростання відчаю не дозволить нам вислизнути! Ані нам, ані жодному іншому. Рано чи пізно у відчай провалиться усе. Спочатку - екіпажі міжзоряних кораблів на кшталт нас, потім - цілі цивілізації, чий розум досягне такого рівня, щоб увійти в резонанс із всесвітнім відчаєм безпосередньо. Напевно, рано чи пізно до того ж самого доволюціонують навіть зірки й галактики, і у Всесвіті не залишиться нічого, окрім темної матерії, охопленої нескінченним відчаєм... Тобто насправді цей процес уже ближче до кінця, аніж до початку - темної матерії уже вчетверо більше, ніж тієї, яку ми вважаємо звичайною...

- А пов'язки? - Лінда хапалася за соломинку. - Ну, припустимо, ми воскресали без одягу, це логічно, але хтось же нас перев'язував? І чому ми взагалі цього потребували?!

- Це не пов'язки, - зітхнув Віктор. - Це мертва шкіра. Наша підсвідомість намагалася врятувати нас від правди, видаючи це за просто присохлі пов'язки... Дивись! Дивись на них уважно!

Жінка піднесла до очей перев'язану руку. Тепер вона бачила, що краї "бинтів" насправді являють собою потворні рубці, що лушчаться, а на трупно-сірій поверхні самих "пов'язок" можна

розгледіти пори й окремі волоски, що не випали. Значить, і її голова... її обличчя насправді не було замотано - воно *перетворилося* на ці моторошні клапті...

- Душа - це не просто особистість, - продовжував пояснювати Адамсон. - Енергетична матриця зберігає інформацію і про тіло, інакше воскресіння було б неможливим. Зрозуміло, жодної інформації про одяг там немає, і про гнильні бактерії також - тому тіла тут не розкладаються... Невеликі поранення не зачіпають цю матрицю, але справді серйозні, які завдали особливо сильного болю, відбиваються на ній - тому ми воскресаємо з мертвою шкірою або, як мінімум, зі шрами на місці таких ран. Проте й це не дозволить нам померти. Ми намагалися. О боже, скільки разів ми намагалися...

Лінда здригнулася і зі стогоном впала на коліна, стискаючи руками голову. Тепер і вона не могла врятуватися від спогадів, що ринули потоком. Спогадів, як вона розривала собі обличчя і видавлювала очі... щосили відштовхувалася ногами від підлоги, насаджуючи себе животом і груддю на труби... вирізала креслення проклятого корабля на власному тілі... висіла, розтягнута на проволочі, тоді як чоловік, що говорив зараз з нею, повільно здирав з неї шкіру...

- Ти пам'ятаєш, як розпинав мене? - глухо запитала вона.

- Ні, - відповів він; мабуть, цей спогад був надто жахливим, і підсвідомість усе ще намагалася приховати хоча б його. - Невже це я... хоча, звісно, хто ж... навіщо?

- Я сама вмовила тебе. Піддати мене максимально довгим та болісним тортурам. У мене самої б це не вийшло, я вже намагалася... Я сподівалася, що збожеволію. Що такий біль зруйнує мій розум, і я більше не воскресну.

- І я погодився, хоча розумів, що вже не буде кому надати ту саму послугу мені... Але все одно не вийшло. А потім ми намагалися домогтися того ж, знищуючи власний мозок. Але й це не допомогло. Лише амнезія після воскресіння виявилася глибшою. Можливо, річ у тім, що нервова тканина мозку сама по собі не зазнає болю.

- Навіщо ми троцили всю техніку? Просто від відчаю?

- Не тільки. Прилади швидко б розкрили нам істину. Ми намагалися продовжити блаженство незнання після наступного воскресіння. Адже для того, щоб відчутти всю силу відчаю, треба повною мірою усвідомити його...

- А тепер? Ми усвідомлюємо? Мені дуже погано і страшно, але я б не зважилася знову на те, про що просила тебе тоді...

- Поки ще повною мірою не усвідомлюємо. Потрібен якийсь час... це як автоматичне налаштування... але пізніше навіть той біль здаватиметься тобі меншим злом, аніж відчай! Ми вже позбувалися інструментів зі страху перед болем, який заподіємо з їхньою допомогою собі потім - а коли приходило "потім", проклинали себе за те, що зробили це...

- Казала ж тобі, не треба це читати!

- Рано чи пізно відчай все одно накрив би нас. Навіть без підказок. Так уже бувало. Починаючи з самого першого разу, коли ми ще не знали, що до чого... Ба більше - з кожною новою смертю і воскресінням цей термін скорочується.

- Отже, у нас мало часу, - Лінда підвелася на ноги. - Ми маємо щось зробити!!!

- Ми нічого не можемо зробити, - похитав головою Віктор. - Ні ми й ніхто у Всесвіті. Відчай - це не бог, не якась розумна сутність, з якою можна було б домовитися. Найжорстокішого бога можна задобрити молитвами й жертвами. Але ми маємо справу з абсолютно тупою природною силою. З фундаментальним законом, що визначає напрямок процесів у Всесвіті. Проти нього все марно...

- Минулого разу ми заклинили двері кількох кают, де я зазвичай воскресала, - згадала Лінда, - але я все одно з'явилася в одній із них. Як воно це робить?

- Думаю, тут проявляються властивості темної матерії. Згадай, що наші координати фактично розмазані по Всесвіту...

- Так ми що, все ж таки можемо проходити крізь стіни?

- Свідомо - ні, - Віктор стукнув кулаком об стіну для переконливості. - Але смерть, мабуть, аналогічна переходу у квантовий стан, а воскресіння - згортанню хвильової функції. Тільки не в межах Всесвіту, а в межах корабля.

- Наші душі можуть існувати без тіл?

- Наскільки я розумію, ні - у будь-якому разі, такий стан нестійкий. Тому щоразу створюються нові тіла.

- Але це відбувається тільки на кораблі, введеному у темний стан генератором Калкріна. Покинути корабель ми ж не можемо?

- Ні. З нашого погляду, простір замкнутий у межах поля, створеного генератором.

- А якщо ми підірвемо корабель?

- Не думаю, що це зруйнує поле. Я ж кажу, його вже давно стабілізує не генератор, а ми самі...

- Але під час вибуху ми загинемо одночасно! Досі нам не вдавалося це зробити, навіть коли ми намагалися. Можливо, у такому разі поле послабиться? І, головне, буде знищено біосинтезатор з його протоплазмою! Новим тілам просто нізвідки буде виникнути!

- Що ж, - повільно промовив Віктор, - може, у нас і є ще надія померти. Теоретично. Бо на практиці ми не зможемо знищити корабель. Це тільки в ідіотській старій фантастиці зорельоти були обладнані системами самоліквідації. Хотілося б мені запитати в авторів цієї нісенітничі, чи забезпечувалися такими системами їхні власні автомобілі, поїзди, літаки? І якщо ні, то заради якого дідька конструктори космічних кораблів, на їхню думку, повинні були чинити інакше?

- Пального в у нас нема, - міркувала Лінда, - але то якщо говорити про реактор, що живив генератор. А у нас на борту ще мають бути посадкові модулі для доставлення біороботів на планети й назад. І у них власні двигуни... я правильно пам'ятаю, на хімічному пальному?

- Так, - кивнув він. - Ми ж не хотіли завдати шкоди біосферам планет, тому - жодної радіації... але для доброго вибуху і хімічних компонентів має вистачити. Не знаю тільки, чи зуміємо ми... Гаразд, втрачати все одно нема чого, ходімо. Ангарна палуба на третьому рівні.

Користуватися ліфтом, що знову запрацював, вони все ж не ризикнули, пам'ятаючи (особливо Віктор), чим це закінчилося минулого разу. Підганяні надією та страхом - надією померти та страхом не встигнути зробити це до того, як відчай знову навалиться на них у повну силу - вони побігли униз по сходах. Коли вони, нарешті, вискочили на ангарну палубу, після цього бігу по спіралі у них трохи паморочилося у голові, хоча за старих часів треновані астронавти навіть не помітили б настільки легкого випробування. Мабуть, усе пережите все ж висмоктало з них чимало сил...

Тут теж була сенсорна панель ідентифікації, і Віктора вже не здивувало, що вона впізнала його. Запалився зелений індикатор, підтверджуючи, що люк у відкритий космос зачинено і доступ на ангарну палубу дозволено, а потім двері від'їхали вбік.

Конусоподібні спускові апарати стояли на розграфленій підлозі, утримувані дірчастими кронштейнами. У висоту кожен апарат не досягав і метра. Двох не вистачало.

- Прокляття, - приречено промовив Віктор.

- Ми не змогли б відлетіти на них, навіть якби нам було, куди, - понуро погодилася Лінда.

- Тепер я згадала. Біоінженерія - це якраз моя спеціальність. Біороботи, яких ми збиралися синтезувати, розмірами десь від жука до великого краба. Для збору зразків і фільмування більше й не треба, а кожен зайвий грам під час доставлення на орбіту... особливо з огляду на підвищену гравітацію...

- Це неважливо, все одно нам не вирватися за межі поля, - перебив Адамсон. - Головне, що ми вже намагалися використовувати зонди, - він вказав на порожні місця. - І у нас, очевидно, нічого не вийшло.

- Ми досі пам'ятаємо не все, - зрозуміла Лінда. - А що, якщо ми потрапляємо у пастку власних уявлень? Приходимо, бачимо, що вже спробували... і йдемо, не намагаючись знову. Раз за

разом. А цих зондів, може, взагалі не було. Скоротили, як і чисельність екіпажу.

- Ні, от якраз зонди скоротити не могли, - заперечив Віктор. - Без них уся експедиція втрачала сенс. Ми намагалися використовувати їх для вибуху... але не тут. Тут у них тільки малопотужні двигуни, що дають змогу плавно залетіти в ангар і вилетіти з нього. А от зовні розташовані ракетні ступені з паливом і справжніми двигунами, з якими апарати стикаються під час відправлення...

- Ми можемо до них дістатися? Зовні ж вакуум? Хоча - повинні ж десь бути скафандри. Програма польоту не передбачала наш вихід з корабля, але на аварійний випадок...

- Я не здивуюся, якщо у нашому нинішньому стані ми можемо вижити навіть у вакуумі, - похмуро промовив Віктор. - Але у будь-якому разі це дасть нам змогу хіба що постукати кулаком у стінку ракети. І навіть якби ми підірвали її там - шкоди зорельоту це не завдасть. У вакуумі нема вибухової хвилі. Тому ракетні ступені й винесені назовні... Можливо, у минулі рази ми забули якраз про це! Але якщо нам вдасться протаранити ракетою корабель, особливо в районі біосинтезатора... можливо, і вийде.

- Як ми зможемо керувати ракетою?

- Напрямку - ніяк. Тільки запрограмувати комп'ютер спускового апарата.

Лінда підійшла до найближчого посадкового модуля і прошкрябала нігтями по його гладкій поверхні. Тонкі, як волосина, щілини окреслювали обриси кількох лючків, але вони, звісно, і не подумали відкритися.

- І як ми доберемося до комп'ютера?

- Без інструментів усередину не влізти, - мотнув головою Віктор. - Але це не обов'язково. Крім рубки, є ще резервний пост дистанційного управління, прямо у цьому відсіку, - він замовк на кілька секунд, згадуючи, а потім рішуче повернувся і показав на двері у дальньому куті: - Ось там.

- Якщо він теж не розбитий... - пробурмотіла Лінда, крокуючи слідом за Адамсоном.

Її підозри виправдалися. Громіздкий пульт був зламаний, а зі стіни праворуч від нього стирчав обірваний дріт.

- Не думала, що в у нас тут є такі старовинні кабелі, - сказала Лінда; ця частина її пам'яті також ще залишалася у темряві. - Начебто ж тепер усюди використовують проводячі наноканали просто у стінах?

- Це ж резервна система, - пояснив Віктор. - Тут все спеціально зроблено на примітивній, зате надійній елементній базі. Зламати важче, полагодити легше...

- Думаєш, ми ще зможемо це полагодити?

- Спробую. Я, здається, вже згадав достатньо.

Він із зусиллям зняв погнуту кришку пульта і поліз в електричні нутроці. Лінда ходила взад-вперед тісним приміщенням поста, не в змозі залишатися на одному місці. Їй здавалося, що вона фізично відчуває, як відчай, наче чорна отрута, розповзається по її тілу, роз'їдає її зсередини...

- Здається, шанс є, - промовив раптом Віктор. - Не пам'ятаю, хто з нас ламав цей пульт, але він впорався із завданням не надто добре - можливо, через брак інструментів. Загалом, враховуючи підвищену міцність і неодноразове резервування... контакти, звісно, виходять на шмарклях, але... хоча б кілька хвилин, гадаю, пропрацює, - він ще деякий час колупався усередині, потім розвернувся до Лінди: - Є тільки одна проблема. Видертий занадто великий шматок кабелю. Може, ти пам'ятаєш, куди ми його поділи?

- Ні, - похитала головою вона.

- Тоді... Тут нема нічого провідникового потрібної довжини. Щоб подати напругу, нам потрібен провідник завдовжки мінімум пів метра...

- Я зрозуміла. Я зроблю це. Візьмуся за кінці дроту.

- Взагалі я хотів запропонувати жереб...

- До біса жереб! Я біоінженер. Я теж проходила пілотську підготовку, але перший пілот -

ти. Борткомп'ютери - твоя єпархія.

- Гаразд. Але там висока напруга, я не гарантую, що ти витримаєш...

- Вікторе, це смішно. Ну здохну вчергове, яка різниця? Ланцюг залишиться замкнутим. Давай швидше, я не можу більше це виносити!

- Добре. Тоді берися тут і тут.

Вона встала на коліна біля пульта; віддерши ізоляцію, обвила обірваний кінець дроту навколо пальця правої руки та стиснула її в кулак, а ліву руку запхала всередину пульта; Адамсон допоміг їй всунути палець у роз'єм. Потім с'як-так приладнав кришку пульта - повністю вона, звісно, на місце не встала, але під'єднати екрани та клавіатуру вдалося. Тут навіть клавіші були справжні, як у давнину, а не зображені на сенсорній поверхні екрана...

- Вмикаю, - попередив Віктор і з'єднав раніше розімкнуті перемички.

Тіло Лінди вигнулося дугою, і вона спробувала закричати, але гостра судома, що скрутила всі її м'язи, не дозволила їй розкрити рота. Вона могла лише мичати через округлені ніздрі. Із сухим тріском заворушилися уцілілі клаптики волосся на її голові. Огидно запахло паленим.

Але Адамсон не міг відволікатися на це, не міг навіть дозволити собі думати про її страждання. Екрани освітилися, побігли написи самодіагностики. Віктор поспіхом перервав тест і відключив усі попередження. Він і сам знав, що в такому режимі пульт пропрацює в ліпшому випадку декілька хвилин, доки не перегорить перший з'єднаний устик контакт або не загнеться від порушення номіналів ще якийсь елемент. Людське тіло - все ж таки погана заміна сертифікованому кабелю...

Віктор спробував активувати комп'ютер першого зонда. «Зв'язок не встановлено», - засвітилося на екрані. Де проблема - у пульті, у самому зонді, десь між ними? Немає ані часу, ані можливості розбиратися! Другий зонд... «Зв'язок не встановлено». Третій... схоже, він усе ж таки поквапився, вважаючи пульт повністю робочим! Тим паче, що... так, точно - до запаху спаленої людської шкіри домішувався запах горілих елементів плат. Все ж таки запустити повну діагностику? Це хвилини три у найкращому випадку...

Лінда продовжувала мичати; її тіло вигнулося так, що, здавалося, ось-ось хрухнуть зламані хребці. Віктор кинув на неї миттєвий погляд і знову шалено заклацав кнопками. П'ятий зонд... ні, все марно... якщо тільки якимось дивом не оживе шостий, останній... е!!!

Пальці Віктора заковзали по сенсорній панелі. Незважаючи на весь свій архаїчний вигляд, пульт усе ж не був таким примітивним, як на світанку космічної ери. Для програмування польоту не потрібно було вводити десятки й сотні рядків коду - достатньо було вказати цілі на схемі, що оберталася і масштабувалася. Виліт з ангара і стикування з ракетою - взагалі базові операції, які не потребують окремої програми... тепер розворот і...

- Зараз, Ліндо, - сказав він, натискаючи на кнопку підтвердження.

«Обраний курс загрожує безпеці корабля. Програму скасовано.»

Тупа залізняка! Тобто, навпаки, занадто розумна...

Лінда все ще мичала і, отже, була живою. Краще б вона померла, подумав Віктор. Померла і знову відродилася у блаженному незнанні у своїй каюті...

- Потерпи ще трохи, - безпорадно пробурмотів він, викликаючи на екран налаштування. Змінити рівень безпеки... «Введіть пароль».

Пароль! Прокляття! Ну звичайно ж, він знав пароль... колись... багато смертей тому...

Моторошне мичання обірвалося, змінившись якимось захлинаючимся хрипом. Пахло горілим м'ясом. Але вона все ще була живою.

І раптом, наче виринувши з найчорніших глибин відчаю, букви й цифри пароля встали у Віктора перед очима. Він ввів їх до того квапливо, що помилився. Ще раз, не поспішай, не звертай уваги на звуки та запахи... Є! Перевірка на граничне перевантаження - скасувати, перевірка на залишок пального - скасувати... скасувати, все скасувати...

Перевірки на зіткнення із зорельотом у налаштуваннях не було. Її не можна було скасувати.

Як цілком справедливо зауважив Адамсон раніше, жодному нормальному конструктору не могла спасти на думку ситуація, коли екіпажу знадобиться зруйнувати власний зореліт. Ризикувати зондом - так, навіть знищити зонд... але не самий корабель!

Віктор простягнув руку вимкнути живлення. Нічого не вийде. Вони приречені. Приречені знову і знову брати на себе вселенський тягар космічного відчаю, шукати полегшення у фізичних муках, помирати та відроджуватися для нового страждання, навічно замкнені у цьому проклятому кораблі...

Стоп! Він відсмикнув руку. Простір, замкнений у коконі поля... комп'ютер зонда нічого не знає про це! Він не розрахований на запуск із темного стану - зрозуміло, адже такий запуск позбавлений сенсу. Він вважає, що за межами ангара звичайний континуум, де розганятися, розвернувшись кормою до корабля, означає віддалятися від нього...

Пальці Адамсона знову ковзали по панелі й тикалися у кнопки. Тільки б встигнути! Запах палених деталей ставав дедалі сильнішим, пульт міг вирубитися будь-якої миті. Так, максимальне прискорення на старті - правильно скасував усі обмеження щодо перевантажень і пального - тоді, коли зореліт раптово опиниться перед носом ракети, маневрові двигуни не встигнуть розвернути її та уникнути зіткнення...

"Програму підтверджено. Стартову послідовність ініційовано."

Засвітився червоний транспарант, який показував, що вихід до ангара заблоковано, і увімкнувся ще один екран, який відображав вид з камери зонда. У нормальних умовах на відкачування повітря з ангара пішло б кілька хвилин, але через скасовані налаштування безпеки широкі двері розійшлися одразу, випускаючи повітря у космічний простір. Втім, зовні була не звичайна чорнота космосу, а якась тошнотна сіро-бура напівтемрява, зрозуміло, позбавлена будь-яких зірок. Посадковий модуль, розгорнутий рухомим кронштейном носом до виходу, увімкнув свої двигуни.

Віктор волів би простежити процес стикування з ракетою і подальший її шлях до самого кінця, але Лінда була все ще живою, і він не міг мучити її надалі. Комп'ютер має впоратися із задачею... Адамсон знову простягнув руку, щоб відключити пульт. У цю мить, як годилося під час будь-яких операцій у навколорабельному просторі, зовні увімкнулися бортові вогні, і в їхньому світлі крізь дверний отвір, що наближався до модуля, Віктор побачив розсип якихось дрібних предметів, що летіли за бортом. Він зрозумів, що це таке - викинуті ними інструменти (поле сконфігуровано таким чином, щоб створювати силу тяжіння всередині корабля, але не за його межами, пригадалося пілоту). Якщо зонд зіткнеться з ними, чи не вплине це на його курс? Начебто не повинно, занадто дрібні...

- Усе, Ліндо, - видихнув він, коли зонд опинився за бортом, але перш ніж він встиг розірвати ланцюг, у надрах пульта пролунав короткий тріск електричного пробую. Але конденсатори, що встигли зарядитися, утримували зображення на екрані ще кілька секунд. І за ці секунди в поле зору камери модуля потрапив ще один предмет, що дрейфував у хмарі сміття, але помітно більший. Тіло, що розкинуло руки й ноги. І Віктор навіть встиг розгледіти, чие саме. Екран згас, а перед його очима ще стояла вишкірена гримаса його власного трупа...

Лінда впала горілиць, дерев'яно вдарившись потилицею об підлогу. Почорнілі пальці курилися. З носа текла кривава слиз. Віктор нахилився над жінкою. Ознак життя вона не подавала. Все ж таки померла? Але навіть якщо так, це не той випадок, коли про мертву можна сказати «відмучилася»... у будь-якому разі, поки ракета не виконає своє завдання.

Але якщо вона зараз відродилася у носовій частині корабля, то чи загине вона, коли ракета вріжеться тут, у районі корми? Можливо, що й ні... але якщо буде знищено біосинтезатор з усією протоплазмою, низка перероджень закінчиться, і на напівзруйнованому кораблі їй у будь-якому разі залишиться недовго. Як він щойно переконався, у вакуумі вони все ж таки не виживають. Хоча... чи впевнений він, що тоді його вбив саме вакуум? Можливо, він довго не міг накласти на себе руки, поки не спіймав один із предметів, що летіли поруч? По тому, як недобре стало Віктору

від цієї думки, він зрозумів, що, скоріш за все, угадав.

Ну, де ж вибух? Віктор відчув, як важка втома, вірна супутниця безнадійного відчаю, навалюється на нього знову. Він привалився до стіни й заплющив очі - як виявилось, якраз вчасно, щоб почути короткий тупий дріб ударів, що передався через стінку. Жоден із них не був достатньо сильним, щоб змусити громаду корабля хоча б злегка здригнутися. Звичайно ж, це не міг бути вибух ракети. Зіткнення з інструментами чи що там ще вони викидали? Але де ж, де ця клята ракета? Невже промазала? Якщо він хибно оцінив кривизну того псевдопростору, у якому вони перебувають... втім, подітися ракеті все одно нема куди, надто вже тут мало місця, рано чи пізно... от тільки куди припаде удар...

Якщо Лінда мертва, можна знову під'єднати її тіло до дротів і спробувати знову встановити зв'язок з ракетою. Він уже взяв її за руку з цією думкою, але в цю мить тіло жінки раптом конвульсивно смикнулося, вона кашлянула так, наче давилася власним язиком, знову судомно здригнулася, а потім важко підняла голову.

- Ми ще... тут? - хрипко видихнула вона.

- Які ж ми ідіоти! - вигукнув Віктор, усвідомивши висновок зі своєї останньої думки. - Тобі не треба було хапатися за дроти! Ми могли притягнути сюди будь-який труп і використати його!

- Нічого... - вона незграбно витерла обличчя тильною стороною правої долоні, намагаючись не торкнутися нічого обпаленими пальцями. - Краще вже це, аніж ВІН...

- ВІН, - вбито кивнув Адамсон. - Можливо, ВІН впливає навіть на наші рішення... змушуючи нас обирати ті, які служать його закону - закону зростання відчаю...

- Ракета. Що з ракетою? Тобі не вдалося її запустити?

- Вдалося, але... Я зрозумів. Ми подвійно ідіоти, - похмуро констатував Віктор. - На кораблі нема системи самознищення. Але на безпілотній ракеті - є! І коли комп'ютер зрозумів, що зіткнення не уникнути... до нас долетіли лише дрібні уламки.

- І ми жодним чином не можемо це відключити?

- Ні. А якби навіть і змогли - це був єдиний модуль, з яким мені вдалося налагодити зв'язок. Та й пульти, боюся, більше не запрацює...

Лінда сиділа на підлозі, дивлячись на свої почорнілі пальці. Страждальна гримаса кривила її понівечене обличчя, яке виглядало в результаті особливо моторошно - шари мертвої шкіри, наповзаючи один на одного, м'яли жорсткими складками й подекуди навіть тріскалися.

- Дуже боляче? - запитав Віктор. - Може, тобі, ну... новий цикл?

- Смерть як найкращі ліки, вбивство як перша допомога... - пробурмотіла вона. - Ні. Не хочу знову спочатку. Знову все згадувати... переходити від надії до... тим паче все коротше... Слухай. Я знаю, що нам робити. Ми все ж таки підірвемо цей клятий корабель. Принаймні, другий рівень напевно.

- Яким чином?

- Водень. Гримучій газ.

- І звідки ми його візьмемо, тим паче у таких обсягах?

- Змусимо цю погань саму створити власну погибель. Запустимо вірус у протоплазму. Її клітини дуже пластичні. Здатні служити матеріалом хоч для окремих людських тканин, хоч для анаеробних біороботів... а виділення біогенного водню - це рутинний біохімічний процес. Його зовсім нескладно запрограмувати. Зараз протоплазма зростає за рахунок темної енергії, як рослинна біомаса Землі за рахунок сонячної - ну і нехай зростає, чим більше, тим краще. Вірус вбудується в усі її клітини. І змусить їх виробляти водень.

- Ти зможеш створити такий вірус?

- Я все ж таки біоінженер.

- Так, але... усе розгромлено...

- На другому рівні також є резервний пост.

- Якщо він у такому ж стані, як цей...

- Що ми втрачаємо? Ходімо.
- Гаразд, - безбарвним голосом погодився Адамсон. - Ходімо. Якщо ти наполягасш...
- Ти не віриш, що у нас вийде?
- Воно не відпустить нас. Не знаю, як, але не відпустить.
- Вікторе, не кажи так! Це воно змушує тебе так думати! Ти ж сам казав - це абсолютно тупа сила, а не якийсь там хитрий ворог! Ми повинні боротися!
- Ти ще можеш... на щось... сподіватися? - хвиля апатії й безсилля, що накопилася на нього, була такою сильною, що він ледве змушував себе ворухити губами.
- Біль. Думаю, справа в ньому. Поки я думаю про біль, я не можу повністю зосередитися на відчаї. Але він, звісно, ставатиме сильнішим... Ходімо ж, поки ще можемо це виносити! - бачачи, що Віктор не рухається з місця, вона з розмаху вліпила йому ляпаса, потім ще одного - і застогнала від болю у власних пальцях. Адамсон неохоче поклав руку на панель, що відкривала вихід. Ангар уже знову заповнився повітрям, і автоматика дозволила їм залишити диспетчерський пост.

На другому рівні мало що змінилося з часу останнього візиту Адамсона - хіба що огидне життя, схоже, розплодилось ще сильніше. Але, як і того разу, Віктор дивився не на слизові гриби й м'ясні сталактити, що звисали зі стелі, а на понівечений труп, розіп'ятий поперек коридору. У мертвій плоті так само мляво копирсалися напівхробаки-напівжуки; здається, їх стало більше, і їхніх трупиків на підлозі - також. Тепер він знав, що це тіло Лінди, і що чудовисько, що зробило з нею таке - він сам.

Спогад про те, що відбувалося тоді, різко виплеснувся у свідомість, породивши відчуття майже фізичного удару. Адамсон здригнувся і міцно заплющив очі, але від цього кошмарна сцена тільки ясніше проявилася перед очима...

- Я теж це пам'ятаю, - тихо сказала Лінда. - Ходімо, - і вона рішуче рушила боком повз власні понівечені рештки, підпірнувши під розпороту дротом руку. Віктор рушив слідом, намагаючись одночасно і не дивитися на тіло, і не торкнутися його. Під ногами волого хрустіли й чавкали мертві комахоподібні тварюки, що в багатьох місцях уже вкрили підлогу суцільним килимом; черевки прилипали й осквзувалися у слизу. Він порадів - наскільки це дієслово взагалі було застосовним у такій ситуації - що все ж таки одягнув взуття мерця... тобто, звісно, своє власне. Але Лінда крокувала по всій цій гидоті босоніж і, здається, навіть не звертала на це уваги. Тим часом коридор навколо них дедалі менше нагадував конструкцію, створену людиною, і дедалі більше - нутрощі якоїсь жакливої, враженої поліпами та виразками кишки. Світло вже не могло проникати крізь усе, щоросло на плафони, довелося знову використовувати ліхтарик. В одному місці дорогу їм загородило щось на кшталт м'якої колоди; Лінда наступила на неї (пролунав звук, схожий на хлюпаючий подих) і пішла далі, а Віктор перечепився у темряві. Він посвітив під ноги й скривився, коли зрозумів, що це таке. Це був труп, що став тепер частиною загальної маси, яка обліпила стіни, підлогу і стелю; він заріс так рясно, що вже неможливо було зрозуміти, чоловічий він чи жіночий, не кажучи вже про причину смерті. Можна було розрізнити лише дірку одвертого рота - чорний провал у суцільній горбистій скоринці, що повністю приховала інші риси обличчя. Віктор відчув побоювання, що далі прохід взагалі заріс наглухо, і їм доведеться ледь не буквально прогризати собі шлях у приміщення поста...

Проте до заповітних дверей вони дісталися без особливих проблем. По всьому периметру дверей зі шпарини між ними та стіною виперла якась губчаста погань, а сенсорна ідентифікаційна панель заросла смердючою чорною пліснявою - але, здається, працювала і, наскільки можна було розрізнити, світилася червоним. Адамсон гидливо стер плісняву ліктем, потім звично приклав долоню. Нічого, втім, не змінилося - між його пальцями пробивалося все те ж зловісне червоне світло.

- Пусти, - звеліла Лінда і, майже відштовхнувши його, приклала руку. - Тут моє королівство. На підтвердження її слів панель осяялася зеленим, а потім двері, розірвавши губчасту масу,

відійшли вбік.

Приміщення поста управління біосинтезатором виявилось запаскудженим менше за коридор біля нього; найбільше наростів було на стінах біля дверей, а на самому пульті - лише невеличкі калюжки маслянистого слизу, де-не-де порослі пліснявою. По стінах і стелі, проте, у величезній кількості повзали псевдотаргани, періодично зриваючись і падаючи на підлогу. Ті, що впали на спину, не могли перевернутися і так і валялися білястим черевом догори, мляво ворущачи лапками. "Зараз мене знудить", - подумав Віктор, хоча й знав уже, що нічого з цього не вийде.

Але головне - пульт працював! На ньому не було жодних слідів свідомого руйнування.

- Схоже, сюди ми ще не добиралися, - промовив Адамсон. - Мабуть, огида виявилася сильнішою за все інше...

Лінда помацала липке сидіння крісла - коли вона забирала палець, за ним потягнулися клейкі нитки - і, відсунувши крісло в бік, стала перед пультом на коліна. Екрани ожили, підкоряючись її дотикам; Віктор розрізнув на одному з них пухирчастий ланцюжок якоїсь складної органічної молекули. Інший екран, що транслював зображення з камери спостереження, показував щось на кшталт круглого басейну, заповненого жирною і в'язкою булькаючою масою; "це і є протоплазма", - зрозумів Адамсон.

- Ти вже знаєш, що саме робити? - запитав він.

- У загальних рисах я продумала схему вірусу, ну а конкретику зараз доведу до розуму... у системі є всі потрібні засоби.

- Довго це займе?

- Програмування чи синтез?

- Весь процес до завершення. До того моменту, як ми зможемо усе тут підірвати.

- Не знаю. Мінімальний природний інтервал між діленням клітин - близько двадцяти хвилин. Ми використовуємо усілякі каталізатори, щоб його прискорити, але все одно для того, щоб інфікувати всю біомасу, а потім ще й виробити достатньо газу, знадобиться як мінімум багато годин. Можливо, днів...

- Днів?! Ми не витримаємо! Я відчуваю... відчуваю ЙОГО силу вже зараз!

- У нас нема вибору. Доведеться терпіти. Якщо ми вб'ємо себе або одне одного на половині шляху, доведеться все починати спочатку.

Щось закопирсалось у волоссі Віктора; він машинально струсив це на підлогу. Це виявився тарган, що впав зі стелі. Адамсон гидливо розчавив тварюку черевиком.

Він не знав, скільки часу він ходив по приміщенню поста, кусаючи губи та вчіпляючись руками у волосся, коли дедалі страшніші хвили нестерпного відчаю накочувалися на нього. Лінда продовжувала чаклувати над своїм пультом; їй було легше - вона була зайнята справою, і до того ж її відволікав біль опіків; коли становилося особливо зле, вона навмисно тиснула на постраждалі пальці. Адамсон розумів, що вона страждає менше за нього, і відчув, що ненавидить її за це. У якусь мить ця ненависть стала такою сильною, що він уже готовий був накинутися на неї, щоб рвати, зубами й нігтями рвати її плоть. Натомість він кілька разів із силою вдарив себе кулаком по обличчю, доки не відчув на губах кров, що бігла з розплющеного носа.

- Скільки ще?! - заволав він. - Скільки ти будеш копірситися?!

- Все, - мертвим голосом видихнула Лінда. - Я запустила синтез. Зараз прогоню тести та зможу приблизно сказати, скільки нам чекати.

Віктор присів на брудну підлогу, впившись нігтями у долоні та здавлюючи кулаками скроні.

- Рівень водню... - бурмотіла Лінда. - Ні. Не може бути!

- Що ще? - простогнав Віктор. - Ти помилилася? Все даремно? Я знав, знав, що...

- Ні. Навпаки. Там повнісінько водню! Синтезатор увесь заповнений гримучім газом. Але ж цього ж не може бути! Минули тільки лічені хвилини, жодний вірус не розмножується з такою швидкістю!

- Отже, прилади брешуть.

- Ні. Не брешуть... Здається... здається, я знаю, в чому справа. Це як з ракетами. Ми не пам'ятали, що намагалися вже двічі. Ми зламали пульт, щоб запобігти третій безнадійній спробі, але тобі все ж таки вдалося змусити його працювати...

- Хочеш сказати, що ідея з вірусом теж не вперше спадає тобі на думку? - зрозумів Адамсон.

- Так. Це ж природно, що ми раз за разом вигадуємо одне й те саме... Тільки ця ідея не була безнадійною. Ми просто зрозуміли, що не дотерпимо до кінця процесу... Але він уже йшов автоматично, наша участь не була потрібна. Головне було - не заважати. Не рознести тут усе в черговому нападі відчаю, особливо - ще не згадавши, що до чого...

- Отже, - приголомшено зметикував Віктор, - отже, ми... тобто я... повісив тебе в коридорі як... знака «Вхід заборонено»?!

- Так. Це ж природно, що ми раз за разом вигадуємо одне й те саме... Тільки ця ідея не була безнадійною. Ми просто зрозуміли, що не дотерпимо до кінця процесу... Але він уже йшов автоматично, наша участь не була потрібною. Головне було - не заважати. Не рознести тут усе в черговому нападі відчаю, особливо - ще не згадавши, що до чого...

- Отже, - приголомшено збагнув Віктор, - отже, ми... тобто я... повісив тебе в коридорі в якості... знака "Вхід заборонено"?!

- Так. До цього часу ми вже знали, що криваві написи типу "не ходи туди!" не діють. А побачивши ЦЕ - ти ж не пішов далі? І я б не пішла... ні, я справді сподівалася, що більш уб'є мій розум, і для мене все скінчиться, але якщо ні... як воно і вийшло...

- І скільки ще до кінця процесу?

Лінда знову подивилася на екран.

- Він завершився. Уся протоплазма інфікована.

- Отже, ми втратили купу часу, поки ти створювала вірус заново! - знову вибухнув Віктор.
- Ми вже давно могли з усім покінчити!

- Не кричи. Залишилося зовсім трішки. Ходімо.

Їм не знадобилося повертатися у коридор - до резервуара синтезатора можна було пройти просто з поста управління. Спустившись пологими сходами й минувши вішалку, на якій колись висіли захисні костюми (де були вони тепер, на яких з так і незнайдених трупів?), астронавти опинилися перед ще одними вкритими наростами дверима; під наростами ще можна було розгледіти значок біологічної небезпеки - що, звісно, вже не могло зупинити прибулих. Вочевидь, за дверима мав знаходитися герметичний тамбур, але як тоді уся ця живність опинилася ззовні? Завдяки парадоксальним властивостям темної матерії - або ж вони випустили її самі? Лінда знову приклала руку до сканера, і вони, подолавши тамбур, вийшли на балкон, що оперізував зсередини велике кругле приміщення, яке вони вже бачили на екрані. Зблизька коліска життя справляла ще більш відразливе враження, аніж на моніторі; в'язкі бульбашки повільно роздувалися і гучно лопалися в кількох метрах у них під ногами, у повітрі стояв густий важкий запах якогось тухлого варива. Тепер Віктор зрозумів, що означають ці бульбашки - це виділявся водень. Самий собою, звісно, позбавлений запаху.

- Ну і? - поцікавився Адамсон. - Як ми це підпалимо?

- Ой, - зніяковіла Лінда, - справді, зовсім вилетіло з голови. У нас були електрозапальнички, але де їх тепер шукати?

- Підозрюю, що за бортом.

- І тут, - вона оглядала стіни, - нема ніяких дротів, до яких ми могли б дотягнутися...

- Хоч би ця хрін була з металу! - Віктор ударив кулаком по бильцях балкона. - Був би шанс висікти іскру. А тут кругом суцільний пластик...

- Хімічно інертний та пожежобезпечний, - похмуро кивнула Лінда. Потім раптом уткнулася поглядом у першого пілота: - Зачекай. Є ідея. Я зараз принесу.

З цими словами вона вискочила за двері, залишивши Віктора у безсилій тузі стискати

круглі бильця. Що ще за ідея? Коло прогресу замкнулося - на борту найпередовішого досягнення людської науки постає та сама проблема, що й у первісній печері: проблема добування вогню. Тільки тут він потрібен не для того, щоб вижити, а для того, щоб померти. І зробити це набагато складніше - предмети під рукою у стародавнього дикуна не виготовлялися за канонами підвищеної безпеки, що виключають будь-яку випадкову іскру... Але нехай, нехай вона вже повертається швидше і принесе все, що завгодно! Він більше не може виносити цей відчай! Ще трохи - і він стрибне в це лайно, що булькає внизу, навіть знаючи, що нічим собі не допоможе, а тільки почне все спочатку...

Коли, нарешті, захекана Лінда прибігла назад, Адамсон навіть не помітив її. Він глухо скиглив, розгойдуючись на місці, зціпивши зуби й заплющивши очі. Їй довелося двічі покликати його, щоб привернути увагу.

- Принесла? - жадібно запитав він.

- Ось.

Вона простягала йому гребінець. Звичайнісінький, позбавлений будь-яких високотехнологічних викрутасів, колись зневажливо залишений ним у кишені її комбінезона.

- Це ще що?!

- Причешись.

- Якого біса?

- У мене залишилося занадто мало волосся. А твоє майже не постраждало. Їх має вистачити.

- А-а... - нарешті збагнув він, беручи гребінець. - Електростатика?

- Саме так.

Він почав люто дерти гребінцем сплутане волосся. Напевно, подумалося йому, жоден школяр із такою несамовитістю не наводить красу перед першим побаченням. Яким було його перше побачення? Та й чи було воно в нього взагалі, чи його цікавила тільки наука? Виявляється, в його пам'яті ще занадто багато прогалин. Але тепер це вже й немає значення...

- Віктор.

Він зупинився. Його волосся легенько потріскувало. Лінда невпевнено заглядала в його очі.

- Адже ми з тобою були... не просто колегами? Між нами... щось було?

- Не пам'ятаю, - чесно похитав головою він. - Якщо й було... відчай стер усе. Я навіть не можу згадати, який ти маєш вигляд насправді. Тобто я бачив твої трупи, але...

- Я теж пам'ятаю про це дуже мало. Але мені здається, що... я відчуваю... Скажи, а ти б хотів, щоб між нами все почалося знову? Якби не все це... - вона безпорадно провела рукою у повітрі, вказуючи чи то на своє понівечене обличчя й тіло, чи то на стіни резервуара.

Він подивився на моторошну клаптеву маску, що стала її обличчям. Маску, майже позбавлену міміки... і лише в очах мешкало благання.

- Так, - сказав він, думаючи, що вимовляє лише втішну брехню, яка ні до чого не зобов'язує. Однак зі здивуванням зрозумів, що це не зовсім так... а можливо, навіть зовсім не так. Ця частина його пам'яті залишалася у темряві, але щось зовсім неясне, практично невловиме проступало звідти... щось, що так контрастувало з нинішньою безнадійністю... з безнадійністю долі всього Всесвіту... - Так, хотів би, - повторив він уже твердіше і навіть спробував усміхнутися.

Вона відповіла на цю усмішку, наскільки дозволяло її теперішнє обличчя, і простягнула до нього руку. Він простягнув руку назустріч, розуміючи, що це означає. Їхні пальці зустрілися.

Сухо клацнула іскра, ужаливши їх миттєвим взаємним болем.

Гуркоту вибуху вони вже не почули.

Спочатку не було нічого, окрім сліпого жаху. Потім почали повертатися відчуття... відчуття власної тілесності. Які налякали його ще більше, аніж їхня відсутність. Він зрозумів, що не може ворухнути ані рукою, ані ногою, ані жодним пальцем - і водночас він не був паралізований. Він

відчував своє тіло - велике і важке, просто величезне... і при цьому він не міг би сказати "тут знаходиться цей орган, а тут - цей"; не міг би навіть сказати, де верх, а де низ. Це було просто відчуття жахливої інертної маси. Але повіки все ж таки підкорилися йому, і він розплющив очі.

Навколо не було нічого, окрім сіро-бурої порожнечі, і в цій порожнечі перебував він. Або вони. Або воно... Його голова стирчала з величезної кулеподібної купи плоті, грубо зліпленої з людських трупів, а також губчастої маси, слизу й останків інших форм життя, породженого синтезатором. Усе це було відтепер єдиним цілим, немов якась могутня сила стиснула і скрутила разом фігурки з пластиліну. Втім, деякі дрібні хробакоподібні та членистоногі тварюки, що пережили катастрофу, не стали загальним будівельним матеріалом і тепер вільно повзали по кулі, забираючись у затягнуті шкірою западини між зрощеними тілами, тілесні порожнини й рвані дірки.

То тут, то там із загальної маси понівеченої плоті виступали мертві голови - іноді цілком, іноді лише до половини або менше, через що їхні обличчя стали розтягнутими й перекошеними. Усього в якомусь метрі від обличчя того, хто колись звав себе Віктором Адамсоном (і хто тепер згадував своє минуле набагато швидше, ніж після минулих воскресінь), незряче вирячувалася шарами очей і висміювалася безгубим ротом обдерта до м'яса голова Лінди-вулику. А трохи лівіше від неї стирчала ще одна голова - Лінди-мумії. Але ця голова не була мертвою. Її повіки затремтіли й болісно піднялися...

То тут, то там із загальної маси понівеченої плоті виступали мертві голови - іноді цілком, іноді лише до половини або менше, через що їхні обличчя зробилися розтягнутими й перекошеними. Усього в якомусь метрі від обличчя того, хто колись звав себе Віктором Адамсоном (і хто тепер згадував своє минуле набагато швидше, ніж після попередніх воскресінь), незряче витріщалася кулями очей і вишкірювалася безгубим ротом обдерта до м'яса голова Лінди-вулика. А трохи лівіше від неї стирчала ще одна голова - Лінди-мумії. Але ця голова не була мертвою. Її повіки затремтіли й болісно здійнялися...

Навіть ні з чим незрівнянний жах і відчай не завадили Віктору усвідомити, що в тому, що сталося, нема ніякого зловісного наміру, що покарав непокірних грішників. Тільки закони фізики, які, як він справедливо зауважив раніше, нещадніші за будь-яких темних богів. Коли одночасно загинули обидва ретранслятори відчаю і був знищений матеріал для їхньої регенерації, відбувся спонтанний якісний перехід. Різке падіння темної енергії змусило поле згорнутися до мінімального об'єму і найбільш енергетично вигідної кулеподібної форми. При цьому вся нежива матерія корабля, безкорисна для підтримки відчаю, виявилася викинутою за межі поля і розсіялася у континуумі. У замкнутому об'ємі всередині залишилося лише те єдине, що ще могло послугувати носієм життя - нерозкладена плоть мертвих тіл...

І тепер у нього залишилося зовсім небагато, що він ще може протиставити відчаю (Відчаю, ВІДЧАЮ!) Зжувати власні губи. Потім язик. А потім він навалиться на нього усім своїм тягарем, що на сто двадцять порядків переверщує силу гравітації.

Він дивився в очі живої Лінди, що витріщалися від жаху майже так само широко, як і у мертвої Лінди поруч із нею, і розумів, що відтепер він і вона завжди будуть разом, і що вони ніколи не помруть. І тоді він закричав - закричав так, що, здавалося, його власні барабанні перетинки мали б луснути, а легені розірватися і з кров'ю вихлюпнутися з горла... Але з його рота не вирвалося нічого. По-перше, у нього більше не було легенів. А по-друге, його оточувала безповітряна порожнеча.

З рота освіжованої голови Лінди-вулика вибрався перший тарган і, незграбно шкандибаючи, поповз до його обличчя.

завершено 13.08.09

(переклад: Ігор Тараненко)